

T.C.

DİCLE ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

**GÜZEL SANATLAR LİSESİ 10. SINIF İKİ BOYUTLU ANA SANAT
ATÖLYE DERSİNDE SANAT ELEŞTİRİSİ YÖNTEMİNİN
ÖĞRENCİLERİN ÖĞRENME SÜREÇLERİNE ETKİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eren AKTAŞ

DİYARBAKIR-2023

T.C.

DİCLE ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

**GÜZEL SANATLAR LİSESİ 10. SINIF SINIF İKİ BOYUTLU ANA SANAT
ATÖLYE DERSİNDE SANAT ELEŞTİRİSİ YÖNTEMİNİN ÖĞRENCİLERİN
ÖĞRENME SÜREÇLERİNE ETKİLERİ**

HAZIRLAYAN

Eren AKTAŞ

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Ali Osman ALAKUŞ

DİYARBAKIR-2023

D.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü' ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir./...../.....

Başkan : Prof.Dr. Ali Osman ALAKUŞ

(Danışman)

Üye : Doç.Dr. Dilara KARAKAŞ TABAK

Üye : Dr. Mehmet DEMİRKOL

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.....

Enstitü Müdürü

Tezimin içerdiki yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi DÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Eren AKTAŞ

09/11/2023

ÖNSÖZ

Sanat, insanların varoluşundan günümüze evrende varlığı idrak edilen bütünlüğe farklı pencerelerden bakabilmenin, özgünlüğün ve estetiğin yansımalarını oluşturmaya devam etmektedir. Geçmişten günümüze insanoğlunun yaşamıyla bütünleşik olan sanat, her daim insanlar için önemli ifade alanlarından biri olmuştur. Yaşamı güzel kılma, duyguların anlatım yolu, güzelliğin arayışı gibi birçok amacı barındırmaktadır. Eğitim öğretim içerisinde özellikle Görsel Sanatlar dersiyle okul öncesi eğitimden başlanarak ilköğretim ve ortaöğretim süresince karşılaşılan öğrenciler; uygulama çalışmalarının yanında algılama, görsel okuryazarlık, özgünlük, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme yönüyle öğrenmeler sağlayabilmektedirler.

Görsel Sanatlar dersinin dikkat çekici ve önemli içeriklerinden biri olarak Sanat Eleştirisi görülebilir. Görsel Sanatlar dersinde öğrencilerin devinışsel ve duyuşsal gelişimine artı olarak eleştirel yaklaşım ve analiz etme gibi bilişsel süreçlerini harekete geçirebilen Disipline Dayalı Sanat Eğitimi (DDSE), çağdaş eğitimde görsel sanatlar dersine katkıları olabilen yöntemlerdendir. Sanat Eleştirisi Yöntemi de DDSE’ nin alt disiplinlerinden birini oluşturmaktadır. Günümüzde sanat faaliyetlerine (sergi, müzayede, bienal vb.) erişime teknolojik gelişmelerin ciddi katkı sağlaması, insanların sanat eserine ulaşma seçeneklerini artırmıştır. Öğrenciler de okul ortamında oluşturdukları eserlerinden ziyade günlük yaşamın içinde de tanık olduğu sanat eserlerini, en iyi yollarından biri olan sanat eleştirisi yöntemi aracılığıyla anlamlandırabilmektedirler.

Bu araştırmada Güzel Sanatlar Lisesi 10. Sınıf İki Boyutlu Sanat Atölye Dersinde Sanat Eleştirisi Yönteminin Öğrencilerin Öğrenme Süreçlerine Etkileri’ nin ne/ler olduğu amaçlanmıştır. Görsel Sanatlar dersinin, bireyin çok yönlü gelişimine olan katkılarından ve öneminin göz ardı edilmemesine yönelik çok alanlı görsel sanatlar eğitimi yöntemiyle entegre bir uygulama ile araştırma yapılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular ÇAGSEY alt disiplinlerinden biri olan Sanat Eleştirisi Yöntemi ile öğrencilerin ders başarı seviyeleri, derse yönelik tutumları, öğrendiklerini uygulayabilme ve kullanmaya dönük yorumlanmıştır. Ulaşılan sonuçlara bağlı olarak analizler yapıp önerilerde bulunulmuştur.

Araştırma süresince tecrübesi, bilgi birikimi ve maddi manevi her türlü desteğiyle her daim yanımda olan danışmanım Prof. Dr. Ali Osman ALAKUŞ’ a, araştırmanın istatistiksel işlemlerinde desteğini esirgemeyen Dr. Mehmet DEMİRKOL’ a, öneri ve düşünceleriyle katkılar sunan değerli hocam Doç. Dr. Abdulsemet AYDIN’ a ve

arkadaşlarım Arya şerda YALÇIN' a, Bişar DAĞTAN' a, Sevgi YAşA' ya, Pelda AYTAÇ 'a, Reber ASLAN' a, Hatay Bedii Sabuncu Güzel Sanatlar Lisesi 2022-2023 eğitim ğretim yılı 10. Sınıf ğrencilerine ve tüm öğretmenlerine saygı ve şükranlarımı sunuyorum.

Araştırma süresince destekleri olup burada isimlerini belirtmediğim tüm katkı sağlayanlara ayrıca teşekkür ederim.

Eren AKTAş

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER.....	vii
ÖZET	xi
ABSTRACT	xii
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ	xv
1. GİRİŞ.....	1
1.1. PROBLEM DURUMU	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	7
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	8
1.4. VARSAYIMLAR.....	9
1.5. SINIRLILIKLAR	9
1.6. TANIMLAR	10
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	12
2.1. GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ	12
2.2. ÇOK ALANLI GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ YÖNTEMİ - ÇAĞSEY	18
2.2.1. Görsel Sanatlarda Pedagojik Sanat Eleştirisi	23
2.2.2. Bir Sanat Eleştirisi Yöntemi Olarak Edmund Feldman Metodu.....	27
2.2.2.1. Betimleme (Tanımlama).....	32
2.2.2.2. Çözümleme (Biçimsel Analiz)	33
2.2.2.3. Yorumlama (Tematik)	34
2.2.2.4. Yargılama (Değerlendirme).....	37
2.2.3. Sanat Kuramları.....	38

2.2.3.1. Yansıtmacı (Taklitçi) Sanat Kuramı.....	39
2.2.3.2. Biçimci Sanat Kuramı	40
2.2.3.3. Dışavurumcu (Anlatımcı) Sanat Kuramı	40
2.2.3.4. İşlevsellik ve Fonksiyonellik Sanat Kuramı.....	41
2.2.4. Eleştiri Türleri	41
2.2.4.1. Basın Eleştirisi.....	42
2.2.4.2. Akademik Eleştiri	42
2.2.4.3. Popüler Eleştiri	42
2.2.4.4. Pedagojik Eleştiri.....	42
2.3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	43
2.3.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	43
2.3.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	46
3. YÖNTEM	50
3.1. Araştırmanın Modeli	50
3.2. Çalışma Grubu.....	51
3.3. Verilerin Toplanması.....	53
3.3.1. Literatür (Alanyazın) Taraması	54
3.3.2. Nicel Verileri Toplama Aracı.....	54
3.3.2.1. Başarı Saptama Testinin Hazırlanması.....	55
3.3.2.2. Tutum Ölçeğinin Hazırlanması	57
3.3.2.3. Ders Uygulama Öğrenci Görüşme Formunun Hazırlanması	59
3.3.2.4. Değerlendirme Ölçeğinin Hazırlanması	60
3.3.2.5. Sanat Eleştirisi Yapağı	60
3.4. Uygulama Süreci	61
3.5. Verilerin Analizi	61
4. BULGULAR	63

4.1. Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi Yöntemi Disiplini Olan Sanat Eleştirisi Yönteminin Öğrencilerin Öğrenme ve Uygulama Süreçlerine İlişkin Bulgular	63
4.2. Sanat Eleştirisi Yönteminin İki Boyutlu Ana Sanat Atölye Dersinde Uygulanmasına Yönelik Öğrencilerin Tutumlarına İlişkin Bulgular	65
4.3. Edmund Feldman Sanat Eleştirisi Yönteminin Öğrencilerin Öğrenmelerindeki Kalıcık Düzeyine Etkisine İlişkin Bulgular	68
5. TARTIŞMA VE DEĞERLENDİRME	71
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	81
6.1. Sonuçlar	81
6.2. Öneriler	84
KAYNAKÇA	87
EKLER	91
EK-1	91
DİCLE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ ARAŞTIRMA ETİK KURULU RAPORU	91
EK-2	93
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI ARAŞTIRMA İZİN ONAYI	93
EK-3	95
DERS İŞLENİŞ ÖRNEĞİ	95
EK-4	97
ARAŞTIRMA UYGULAMA ÇALIŞMA PLANI	97
EK-5	98
SANAT ELEŞTİRİSİ YAPRAĞI	98
EK-6	100
TUTUM ÖLÇEĞİ	100
EK-7	101
BAŞARI SAPTAMA TESTİ ÖN TEST-SON TEST	101
EK-8	104

DERS UYGULAMA ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU	104
EK-9	105
DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ.....	105
EK-10	106
TARİH ŞERİDİ	106
EK-11	107
SANAT ELEŞTİRİSİ UYGULAMA ÇALIŞMALARI ESERLERİ.....	107
ÖZGEÇMİŞ	Error! Bookmark not defined.

ÖZET

Sanat eğitiminin gelişmiş olduğu toplumlarda, sanatın yaşama yansıyan belirginlikleri olmakla beraber insanların sanatsal duyarlılığı ve bilinci gelişkin olabilmektedir. Toplumların eğitim-öğretim alanlarının başında gelen okullarda Görsel Sanatlar eğitiminin, çağdaş pedagojik yöntemler ile zenginleşmesinin büyük önemi vardır. Bu pedagojik yöntemlerden biri olan Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi Yöntemi ile uygulama çalışmalarının yanında sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik yaklaşımları birlikte ele alınmaktadır. Bu alt disiplinlerden sanat eleştirisi yöntemi ile sanat eserini tanıma, eleştirel yaklaşma, analiz etme, fikir yürütme gibi yetilerin sanatsal gelişime etki edebilen yanları olabilmektedir.

Bu araştırma ile Güzel Sanatlar Lisesi 10. Sınıf İki Boyutlu Ana Sanat Atölye Dersinde Sanat Eleştirisi Yönteminin Öğrencilerin Öğrenmelerine Etkisi problem durumuna ve alt problemlere ilişkin ÇAGSEY disiplinlerinden *sanat eleştirisi yöntemi* ile ele alınan bir süreç izlenmiştir. Araştırma, 2022-2023 eğitim öğretim yılında Hatay Bedii Sabuncu Güzel Sanatlar Lisesi 10. Sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Deneysel desenlerden öntest-sontest kontrol gruplu seçkisiz desen (The randomized pretest-posttest control group desing) modeli ile yapılan araştırma uygulama sürecinde, 40 kişilik denek havuzundan seçkisiz belirleme ile 20 öğrenci deney grubunu, 20 öğrenci de kontrol grubunu oluşturmuştur. Araştırma uygulama 5 haftalık süre ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada deney grubunda ‘‘Sanat Eleştirisi ve Estetik’’ ünitesine uyarlanan Edmund Feldman modeli sanat eleştirisi yöntemi ile öğrencilerin öğrenme düzeyleri, tutumları ve öğrenmelerinde oluşan kalıcılık düzeyine ilişkin etkilerin neler olduğu belirlenmek istenmiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemi ile elde edilen bulgular, iki boyutlu ana sanat atölye dersinde uygulama öncesi ve sonrası yapılan öntest ve sontest sonuçlarıyla ortaya konmuştur.

Yapılan araştırma sonucunda sanat eleştirisi yönteminin, deney grubu öğrencilerinin öğrenme, tutum ve başarı düzeylerine ilişkin anlamlı sonuçlar verdiği görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Görsel Sanatlar eğitimi, Sanat Eleştirisi Yöntemi.

ABSTRACT

In societies where art education is developed, although art has prominent features that are reflected in life, people can develop artistic sense and conscious. It is of great importance that Visual Arts education is enriched with contemporary pedagogical methods in schools that are at the top of society education-teaching fields. The Multi-Fields Visual Arts Education Method, which is one of these pedagogical methods, and the practice of art, art criticism, and aesthetic approach are handled together. Among these sub-disciplines, such as recognizing the work of art ,artistic development of skills such as critical approach, analysis, and reasoning with the method of art criticism can be achieved.

With this research, a process that deals with the problem situation and sub-problems with the sonata elestial method, which is one of the disciplines of ÇAGSEY, was followed. The research was carried out with the students of Hatay Bedii Sabuncu Fine Arts High School 10th Chief of the 2022-2023 education. During the research application process, which was carried out with the randomized pretest posttest control group design model, which is one of the experimental designs, 20 students formed the experimental group and 20 students formed the control group in random selection from a sample pool of 40 people. Practicing of research was realized in 5 weeks.

In the study, the Edmund Feldman model art criticism method, which was adapted to the "Art Criticism and Aesthetics" unit in the experimental group, also wanted to determine what the students' learning levels, attitudes, and the old level of kaholic were in their learning Pretest and posttest before and after .

As a result of the research, it was seen that the art criticism method gave significant results regarding the learning, attitude and achievement levels of the experimental group students.

Keywords: Visual Arts education, Art Criticism Method.

TABLÖLAR LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1.	Deney Grubu ve Kontrol Grubu Cinsiyet Dağılımı	52
Tablo 2.	Verilerin Basıklık-Çarpıklık Katsayıları	53
Tablo 3.	Başarı Saptama Testi Madde Güçlük İndeksi ve Madde Ayırtedicilik İndeksi	56
Tablo 4.	Tutum Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları.....	58
Tablo 5.	Tutum Ölçeğinin Madde Yığılma Grafiği.....	59
Tablo 6.	Deney ve Kontrol Grubu Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular.....	63
Tablo 7.	Deney Grubu Öğrencilerinin Öntest-Sontest Sonuçlarının Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular	64
Tablo 8.	Kontrol Grubu Öğrencilerinin Öntest-Sontest Sonuçlarının Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular	64
Tablo 9.	Deney ve Kontrol Grubu Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular.....	65
Tablo 10.	Deney ve Kontrol Grubu Tutum Ölçeği Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular	66
Tablo 11.	Deney ve Kontrol Grubu Tutum Ölçeği Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular	66
Tablo 12.	Deney Grubu Öğrencilerinin Öntest-Sontest Tutum Sonuçlarının Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular	67
Tablo 13.	Kontrol Grubu Öğrencilerinin Öntest-Sontest Tutum Sonuçlarının Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular	67
Tablo 14.	Deney Grubu Öğrenci Ürün Dosyası Değerlendirme Puanları.....	68

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No Şekil Adı

Şekil No

Şekil 1. Öntest-Sontest Kontrol Gruplu Seçkisiz Desen 51

KISALTMALAR LİSTESİ

İI BASAD: İki Boyutlu Ana Sanat Atölye Dersi

ÇAGSEY: Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi Yöntemi

INSEA: Uluslararası Sanat Yoluyla Eğitim Kurumu (International Society for Education through Art)

DDSE: Disipline Dayalı Sanat Eğitimi (Discipline-Based Art Education)

DTSE : Disiplin Tabanlı Sanat Eğitimi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

GSL: Güzel Sanatlar Lisesi

1. GİRİŞ

Bu bölümde Problem durumu, Amaç, Alt Amaçlar, Önem, Varsayımlar, Sınırlılıklar ve Tanımlar üzerinde durulmuştur.

1.1. PROBLEM DURUMU

İnsan, yaşamı gereği eğitime ihtiyaç duyan bir canlıdır. Yaşam içerisinde çoğunlukla beceri, algılama ve düşünme süreçlerinin yeniliğini eğitim ile kazanabilmektedir. Şüphesiz ki kendi yaşamını daha iyi anlamlandırmayı, kendini daha iyi ifade etmeyi ve bilgi donanımını en çok bu yolla sağlar. Yetenekleri, tutumları ve ilgileri doğrultusunda farklı yönelimlere ve uğraşlara da sahip olur. Hiç düşünülmemişi düşünüp hiç yapılmayanı yapabilir. Bunu da sahip olunan şartlar üzerinden daha yeni ve özgün bir gelecek tahayyülüne sahip olmasıyla var eder. Akyüz'e (2012) göre, eğitim bireyin zihni, bedeni, duygusal, toplumsal yeteneklerinin, davranışlarının en uygun şekilde ya da istenilen doğrultuda geliştirilmesi, ona bir takım amaçlara dönük yeni yetenekler, davranışlar bilgiler kazandırılması yolundaki çalışmaların tümüdür.

Toplumların gelişmişlik göstergesi olarak önemli bir ölçüt olan eğitim, insanın daha önce sahip olduğu bilgi seviyesinden çok daha ileri bir noktaya ulaşmasına da olanak sağlayabilir. Sorgulayan, araştıran ve eleştirel bakan bireylerin her alanda eğitim yoluyla merdiven basamaklarını daha iyi çıkması pekâlâ mümkündür. Sanat eğitimi de bu bağlamda insanlara etkileri olan, insanların yaşama pozitif bakmalarını sağlayan ve uygar insan olma yolunu açan disiplinli alan olduğundan, eğitim yoluyla planlanarak, okullarda ders olarak verilmelidir.

Sanat eğitimi, insanı estetik duyumsamaya ve özümsemeye ulaştırabilir. Sanat sevgisi ve eğitimi ile barışık insanların tutumlarının diğer insanlara karşı nasıl olduğuna ilişkin Carey (2020), John Paul Getty'i öğretici bir örnek olarak vermektedir. Getty' i tüm zamanların en cömert sanatseveri ve hamilerinden biri olarak nitelerken, onun sanat sevgisine ilişkin belirttiği şu ifadelerine dikkat çekmektedir; “*Sanatta bulunacak güzellik* der Getty, insan uğraşının acınacak derece az sayıdaki gerçek ve kalıcı ürünlerindendir” diyerek şununla örneklendirir; “Bir barbarla kültürlü bir toplumun tam anlamıyla gelişmiş bir üyesi olmak arasındaki fark, bireyin güzel sanata olan eğilimidir” der.

Güzel sanatlar eğitiminin okullarda farklı disiplinler ve dersler ile çocuklara verilmesi, sanata olan duyarlılıklarını olumlu düzeyde etkileyebilmektedir. Görsel sanatlar dersi de sahip olduğu kapsamlı içeriklerinden kaynaklı bu derslerin başında gelmektedir. Çocukların gelişim ve yaş durumlarına uygun olarak eğitimin her düzeyinde plan ve programları olan görsel sanatlar dersinin bir süreç dersi olduğu söylenebilir. Özsoy'un (2015), belirttiği üzere "eğitim insana yapılan uzun vadeli bir yatırımdır. Bu nedenle eğitim çok doğru planlanmalı, amaçları çok iyi saptanmalıdır. Sanatın eğitimle geliştirilip, yaygınlaştırılabileceği unutulmamalıdır" der. Görsel sanatlar eğitimi de bir bakıma duygu ve düşüncelerin belirli yollarla ifade alanıdır. Bu yönüyle eğitim içerisinde amaçları ve hedefleri iyi planlanmalıdır. Burada amaç, görsel sanatlar dersi için salt uygulamalı çalışmalar oluşturmak değil, sanatın algısal, düşünsel ve fayda sağlayıcı alanından da beslenmektir.

Görsel sanatlar dersine, uzun yıllar resim-iş dersi ismiyle müfredatta yer verilmiş olması, dersin kapsam alanının iyi anlaşılmasına yol açabilmektedir. Buradan kaynaklı algısal bir sınırlılık atfedilerek sadece *resim* sanatına ait bir ders olduğu algısını oluşturabilmektedir. Oysa Görsel Sanatlar dersi çağdaş eğitimin etkileri neticesinde görsel olarak varolan yani plastik sanatların tamamını kapsamaktadır. Mimari, heykel, resim, grafik, fotoğraf, hat, performans vb. örnekler plastik sanatların başlıca içeriklerindendir. Kırıçoğlu'na (2005) göre, "görsel sanatlar eğitimi, eğitim biliminin bir dalı olarak sanatın, estetiğin, sanat tarihinin eğitim öğretim içerisinde bütün sorunlarıyla ilgilenir". Sadece resim alanıyla sınırlı olmayan görsel sanatlar, çok kapsamlı bir sanat alanını temsil etmektedir.

Görsel sanatlar dersinin sahip olduğu eğitsel sınırların daraltılması, dersin çok yönlülüğü, önemi ve gerekliliğine dönük konumunu olumsuz etkileyabilmektedir. Görsel sanatlar dersi alanına özgü becerilere bakıldığında, çocuklarda duyuşsal, devinişsel ve bilişsel süreçlerden hareketle algılama, yaratıcı düşünme, çok yönlü düşünme, estetik duyarlılık geliştirme, eleştirel tutum geliştirme, analiz etme, görsel okuryazarlık düzeyi oluşturma, önemli içermelerinin başında gelebilmektedir. Öğrenciler bu beceriler ile çalışmalarına ve karşılaşmış oldukları bir sanat eserine farklı düşünce ve bakış açısıyla yaklaşabilmektedir. Özsoy ve Alakuş'a (2009) göre, "Görsel sanat eseri, çocuk tarafından oluşturulurken çocuğun duygu dünyasını ve yaratıcılığını kendi gözünden yansıtmaya imkân sağlar. Aynı zamanda sanat elemanlarını tanımasına, estetik tutum ve kaygılar geliştirmesine yardımcı olur. Böylece sanatı sevmeye, sanat ilgi alanını geliştirmeye ve

öğrenmeye dönük tutum kazanır. Görsel sanatlar dersinin müfredat ve ders planlarının içeriği tüm bu içermelere sahip olmalıdır. Böylece sanatı, sanat tarihini, sanat eseri ve sanatçıları bilmeye ve ilgi duymaya olanak sağlanmalıdır. ‘‘ABD’li eğitim felsefecilerinden Harry S. Broudy; Eğer dengeli eğitimde sanat ana bir unsur ise, o takdirde mevcut ilk ve ortaöğretim kurumları eğitim programlarında bulunması yadırganmamalıdır. Eğer sanat çocuklar için ciddi okul çalışmalarından sonra elde edilen sadece güzel bir şey ise, o zaman bu derse eğitim programlarında yer yoktur diyerek çocuklara yönelik ve her birinin rahatlıkla yapabileceği sayısız güzel deneyimlerin varlığını belirtmektedir. Burada sanat eğitiminin genel eğitim içindeki yerini sadece yetenek eğitimi veya güzellikler elde etme eğitimi olmadığını, sanatla insanların eğitilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (S: 41)’’. Kapsamlı bir görsel sanatlar dersi programı ile öğrenciler, bu alandaki gelişmeleri takip etmeyi, kültürel çeşitliliğe saygı duymayı, başkaları ile iletişimde yapıcı diyaloglar kurmayı, kültürel ve sanatsal etkinliklere katılmak gibi sosyal beceriler edinebilmektedir.

Günümüzde görsel sanatlar eğitimi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında verilmeye devam etmektedir. Ders saatlerinde ciddi azalma ve yapısında dağınık programlar olan görsel sanatlar dersinin, belirlenen plan ve içeriklerinin eksik kalmasına neden olabilmektedir. Yapısal ve yöntemsel eksikliklerin yanı sıra estetik duyguların, görsel algı ve iletişiminin aktarımında yetersizlikler ortaya çıkabilmektedir. Bu durum da çocukların sanat ilgi ve bağını etkileyebilmektedir. Görsel-uzamsal zekanın öğrenme üzerine olan etkisinin disiplinler arası katkısının artırılabilirliği için, görsel sanatlar dersi müfredatının, kapsamlı ve planlı olmasını gerektirmektedir.

Erişti’ye (2020) göre; ‘‘görsel sanatlar, bireylerin görsel düşünmelerini sağlamada etkilidir. Görsel düşünme duyu algılarından kopmayan, gözle bağıntısı kesilmeyen bir düşünce biçimidir’’ der. Sadece becerilerin bir ürüne dönüşmesinden ibaret olmayan görsel sanatlar, bireylerin devinışsel, bilişsel ve duyuşsal süreçlerinin tamamını harekete geçirebilen bir derstir. Herkes için eğitim durumları olan çok alanlı ve kapsamlı kriterler taşımaktadır.

Amerikalı psikolog Howard Gardner tarafından üne sürülen çoklu zeka kuramı içerisinde yer alan görsel-uzamsal zeka, görmeye ve zihinde canlandırma ile ilgilidir. Görsel olarak görülen olanı hafızaya alma, zihinde canlandırma, görsel imge ve tasarımlar kurgulama bu zeka türü becerisidir. Eğitim öğretim içerisinde çocukların zeka türlerinin değişken olması doğal olarak bazı alanlarda daha başarılı ve ilgili olmalarını sağlar. Bu

yönüyle uzamsal zekası gelişkin çocuklar görsel sanatlar dersinde daha istekli ve beceriklidirler. Görsel-uzamsal zekasını harekete geçirmeyen çocuklar da görsel sanatlar dersinin düşünsel süreçleri ile bu anlamda gelişmeler sağlayabilmektedir.

Rudolf Arnheim'e (2012) göre, "görsel algı ve görsel düşünme aynı şeydir. Algılanan olan, bir düşünce süreci işleminden geçtiğinden ötürü bilişsel (cognitive) dir". Görsel sanatlar dersinde sanat eserlerine yaklaşımın önemli kısımlarından biri de onları anlamlandırabilmektir. Bu yönüyle bir ürün oluşturma sürecinden öte tüm çocuklar için düşünsel ve algısal süreçlerin harekete geçmesi anlamı taşımaktadır. Ersoy (2010), "Bir sanat yapıtının doğru algılanması önemlidir, algılama eylemi sadece esere bakmakla gerçekleşmez, bakmak kadar görmek de gereklidir" der. Leppert'e (2009) göre, görme sadece biyolojik ve fiziksel mesele değildir. Daha çok zihin ve düşünme süreçleri ile ilgili bir meseledir. Berger'e (2014) göre; "görüşümüz sürekli olarak canlıdır, hareketlidir; her şeyi çevresindeki bir çember içinde tutar; bulunduğumuz durumda bizim için orada var olabilecek her şeyi gösterir bize."

Özsoy'a (2015) göre; "Görsel sanatlar eğitimini dünyanın çeşitli ülkelerinde uygulanış biçimi ve sanat öğretimindeki yaşanan gelişmelere ve sorunlara ilişkin bilgileri Uluslararası Sanat Yoluyla Eğitim Kurumu (International Society for Education through Art-INSEA) tarafından düzenlenen kongreler yoluyla ve bu alandaki araştırmalardan oluşan literatür yardımıyla öğrenmekteyiz. Yayınlardan görsel sanatlar öğretmenlerinin yetiştirilmesinde ve okullardaki programların hazırlanmasında "yaratıcılık ve özgür anlatım" yönteminin ağırlıklı olarak izlendiğini görmekteyiz 1960'lı yıllarda yayılan ve izleyen yıllarda ülkemiz dahil birçok ülkeyi de etkisi altına alan bu görüş sanat öğretimi alanında özellikle Victor Lowenfeld'in ve öğrencilerinin araştırmalarıyla önemli yenilikler getirmiş, bu anlamda çocuk merkezli eğitim ve öğretim anlayışı baskın olmuştur." Günümüz eğitim öğretiminde öğrenci merkezli anlayışın geniş bir zemine oturmuş olması öğrencileri araştıran, sorgulayan, yaratıcı bireyler olmaya teşvik edebilmektedir. Görsel sanatlar dersinde ürün ortaya koymanın, ürün üzerinden sanatsal düşünme süreçleri gerçekleştiriminin öğrencilerin yaratıcılıklarını artırdığı söylenebilir.

ÇAGSEY (Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi Yöntemi) alt disiplinlerinden birini sanat eleştirisi oluşturmaktadır. Bu yöntem uygulamalı çalışmaların yanında düşünce ve duygunun, yaratıcılık ve özgür anlatımın, eleştirel sorgulamanın önemine vurgu yapmaktadır. Sadece yetenekli olan öğrencilerin değil tüm öğrencilerin ilgi duyacağı bir

görsel sanatlar dersi gerekliliğini amaçlamaktadır. Eğitimin çocuklara sanatsal yönü ile olumlu anlamda edinim sağlamasına katkı sağlamaktadır. Sanat eleştirisi yöntemi, çocukların eleştirel düşünme ve eleştirel yaklaşma yetilerini geliştirebilmektedir. Ayrıca görsel okuryazarlık becerilerinin gelişmesine olumlu anlamda etkileyebilmektedir. Ersoy'a (2010) göre; sanat yapıtını eleştirisi nesnesi olarak ele aldığımızda belli bir süreci izleriz. Kapsamlı bir araştırma ve zihisel düşünceye gerek duyarız der. Bir sanat eserine eleştiri getirmek o sanat eserini yakından tanımayı sağlar. Kim tarafından yapıldığı, hangi medyum ile oluşturulduğu, yapıldığı zamanının ne tür koşullara sahip olduğu, neden yapıldığı gibi derinlemesine bir analiz oluşturur.

Özsoy ve Alakuş' a (2009) göre, sanat adına yapılmış bir çalışmanın sanat eseri olup olmadığı ya da bir sanat eseri üzerinde tartışmak üzere bir yöntem geliştiren bilinen ilk sanat eğitimcisi Edmund Feldman'dır. Sanat eleştirisi aynı sanat tarihinde olduğu gibi iki türe ayrılabilir: Öznel ve kapsamlı eleştiri. Öznel eleştiride dikkatler tek bir sanat eserinde odaklanmaya verilir. Eserde gözlenerken algılanan ve duyumsanan bilgidan anlamlar oluşturan özelliklere ilişkin ipuçları üzerinde yoğunlaşır. Kapsamlı eleştiri, sanat eserinin yapıldığı zaman dilimi içerisinde sosyolojik, tarihsel, siyasal ve ekonomik durumlara ilişkin bilgileri araştırma yöntemidir.

Feldman'a göre sanat eleştirisi dört basamaklı: *Betimleme, Çözümleme, Yorumlama* ve *Yargılama* aşamalarından oluşmaktadır. Bu yolla bir sanat eserine nasıl bakılması gerektiğini ve hangi sorulardan yola çıkarak estetik bir beğeni ve kanı oluşturulacağı belirlenmektedir. Bu dört aşamayı kullandığımızda ancak kendi beğeni ve görüşlerimizi daha sağlam oluşturup savunabiliriz. Bu da sanat eserine veya eserlerine yönelik eleştiri, algı ve bakışımızı geliştirmektedir. Temel amacın bir sanat eserine doğru yaklaşmak ve doğru sorular sormak ile değerlendirmek olduğunu açıklayabiliriz. Feldman'a göre (1970), sanat eleştirisi bir sanat araştırması ve sanata karşı duyarlı tepki verme sürecidir (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997).

Sanat eleştirisini öğrenen her kimse doğru bakış açısı geliştirme ve doğru sorular sorarak bir sanat eserine yaklaşım sergileyebilir. Kendi yorumları, eleştirileri ve yaklaşım seviyesine göre değerlendirme yaparken bundan haz duyup, kararlı yargılar var edebilmektedir. Okullarda öğrenciler için seviyelerine göre hazırlanan yöntemler kullanılarak ancak bilgilere sahip olmaları sağlanabilir. İçeriklerin ve soruların, hazırbulunuşluk seviyelerine göre hazırlanması ve buna uygun sorular ile desteklenmelidir.

Kırıçoğlu' na (2005) göre, ‘‘okul düzeyinde yapılan eleştiri çalışmalarına *sanat yapıtı inceleme* demek daha doğrudur. Çünkü bir sanat yapıtına bakmak, ondaki değerleri görmek, ondan tat almak eleştiriye göre daha az uzmanlık ve bilimsellik ister’’. Eleştirel düşünme doğru olanı, iyi olanı ve güzel olanı arama bulma yetisidir. Terry Barret’e (2020) göre, ‘‘eleştiri *entelektüel bir coşku* ile sonuçlanmalıdır. Bu sanat üzerine eğitimi savunan bir eğitim filozofu olan Harry Broudy’ nin birleşik bir kavramıdır. Entelektüel coşku düşünce ve duyguyu bölmeden kabul eder’’ der. Eleştiri zerine çok fazla şey yazmış olan bir tarihi ve sanat eğitmeni olan Edmund Feldman ise eleştiriye *sanat üzerine bilinçli konuşma* olarak tanımlar. Görsel sanatlar dersi farklı disiplinlerin bir araya getirilmesi ile daha eğitsel sonuçlar verebilir. Bunun için sanat eleştirisi, sanat tarihi ve estetik, uygulama çalışmalarıyla uyumlanarak bu derste çok yönlü öğrenmeler gerçekleşebilmektedir.

Sanatsal faaliyetlerin, geçmişten günümüze süregelen akışında yeniliklere, değişimlere ve dönüşümlere açık olduğu ve bu dinamiklere göre şekillenebildiği söylenebilir. Zamanın etkileri, toplumsal yapının etkileri, kültürel etkiler, teknolojik etkiler ve eğitimde ulaşılan gelişim düzeyinin var ettiği etkiler sanatsal faaliyetlerin gelişimine etki edebilmektedir. Örneğin sanat tarihi disiplininde yapılan yeni çalışmalar ve buluşlar, bize geçmiş bilgilerimize karşın yeni bilgiler sunabilmektedir. Gezgin’e (2014) göre; eski ağ duvar resimlerinin benzerliklerinin sosyal dayanışma, toplumsal yapı ve ölüm ile sembolikleşen bir yanı vardır. Ona göre duvar resimleri, insanların bilinçaltı mekanizmasını dışa vurduğu mitleri temsil ediyordu. Dickerson’a (2018) sanat tarihinde heyecan verici bir zamanda yaşadığımızı belirtip, sanatçıların binlerce yıllık sanat tarihi karşısında kendi ürünlerine nasıl yaklaştıkları konusunda oldukça zorlandıklarını vurgulamaktadır. Ona göre, bize günümüz sanat eğilimleri ve felsefeleri konusunda oluşan perspektifi zaman belirlemektedir. Geleceğin araştırmacıları ve sanat eleştirmenleri postmodernizmin unsurlarını tamamen yeni bir gözle ve başka izmlerle tekrar sınıflandırıp yorumlayabilecektir (s: 330). Buradan anlaşılacağı üzere sanat eleştirisi, sanat eserlerinin geçmiş üzerinden her zaman yeni bilgiler sunabilmektedir.

Bu araştırma ile güzel sanatlar lisesi onuncu sınıf ğrencilerinin iki boyutlu ana sanat atölye dersinde oluşturdukları çalışmalara dönük ÇAGSEY temel disiplinlerinden sanat eleştirisi yöntemi kullanılarak, öğrencilerin eleştiri becerilerinin geliştirilmesine, bir sanat eserini, sanat eleştirisi basamaklarına göre ele almalarına, eleştirel bakış, yetenek, ilgi ve tutumlarının gelişmesine yönelik doğru bakış açısı kazanabilmenin nasıl olduğu araştırılacaktır. Ayrıca yerel ressamların sanat araştırmalarında az yer bulmasından

kaynaklı Cumhuriyet dönemi eserlerinin bilinmesi ve ele alınması öncelenmiştir. Belirlenen bu sanat eserleri ile sanat eseri gözleminden çok daha kapsamlı geniş bir sanat eleştirisi anlayışının izine basmak ve gereksiniminin sonucunda ne olduğu bulunmak istenmektedir.

Çalışma alanının Güzel Sanatlar Lisesi ve öğrencilerinden seçilmesinin nedeni, araştırma probleminin ana başlığında Güzel Sanatlar Lisesi'nin belirleyiciliği ve iki boyutlu çalışmalara dönük olmasından kaynaklı iki boyutlu ana sanat atölye dersinde olması etkili olmuştur. Fiziksel ortamın ve materyal çeşitliliğin yöntemin uygulanabilirliğine etkisine ilişkin en uygun koşulları sağlayan okullar öncelenmiştir.

Alakuş'a (2002) göre; görsel deneyimlerden hayatın her alanında yararlandığı gibi, sanatsal uygulamalarda da uygulama becerilerini geliştirilmesi için kullanılabilir. Malzemeyi beceri ile işlemek, sanat yapıtlarındaki niteliksel ilişkileri tanımak, estetik bütünlük içinde malzemeyi bir sanat nesnesine dönüştürmek, yapıta anlatımsal nitelik kazandırmak sanatı oluşturan bütüncül bir yapının parçalarıdır. Bu bütünü teknik ya da estetik yanı ile değil her yönü ile değerlendirmelidir. Ancak o zaman okullarda bir türlü yerli yerine oturtulamayan sanat eğitimi, öğretimi de birlikte gerçekleştirilen bir disiplin alan olur ve ancak o zaman sanatsal işlevler kişi, toplum ve kültür yararına okullarda işlerlik kazanır.

Sanat eleştirisi basamakları olan betimleme, çözümleme, yorumlama ve yargılama ile bir sanat eserinin niteliklerinin neler olduğu öğrenilmektedir. Uygulama becerilerinin yanında eleştirel düşünme ve özgün anlatım becerilerinin gelişmesine katkı sağlayan sanat eleştirisi çok yönlü bakabilme ve sorgulama becerisine de katkı sunmaktadır. İki boyutlu sanat eserlerinin seçilerek görsel sanatlar eğitiminde önemi ve yeri uygulama yapılarak belirlenmeye çalışılacaktır. Ayrıca sanat eleştirisi yönteminin görsel sanatlar dersine yeni yöntemlerle uygulanmasına yönelik önemin gerekliliğinden bu araştırmaya ihtiyaç duyulmuştur.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma ile Güzel Sanatlar Lisesi onuncu sınıf iki boyutlu ana sanat atölyesi dersinde sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin öğrenme süreçlerine etkilerinin neler olduğu araştırılacaktır. Bu genel amaç ve aşağıda belirlenen alt amaçlara yönelik belirlenen sorulara cevaplar aranmıştır.

1- ÇAGSEY disiplinlerinden biri olan sanat eleştirisi yönteminin, kullanıldığı deney grubu öğrencilerinin ve başka yöntemin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerinin Sanat Eleştirisi ve Estetik ünitesine ilişkin öğrenme ve uygulama süreçleri sonucunda başarı düzeyleri arasında anlamlı farklar var mıdır?

2- Sanat eleştirisi yönteminin iki boyutlu ana sanat atölye dersinde uygulanmasına yönelik deney grubu öğrencilerinin ve uygulanmayan kontrol grubu öğrencilerinin tutumları arasında oluşan farklar nelerdir?

3- Edmund Feldman metodu sanat eleştirisi yönteminin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin ve bu metod dışında bir yöntemin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin öğrenmelerindeki kalıcılık düzeyine ilişkin farklar nelerdir?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu araştırma ile okullarda öğrencilerin görsel sanatlar derslerinde karşılaştığı sanat eserlerini ve yapmış oldukları uygulama çalışmalarını sanat eleştirisi yöntemiyle eleştirebilme, anlamlandırabilme ve görsel sanat öğelerine temellendirebilme yönüyle önemli bulunmuştur. Ayrıca günümüzde birçok yerde sanat eserleriyle karşılaşabilmekteyiz. Müzeler, galeriler, sanat fuarları, bienaller vb. artırılabilir birçok yer ve etkinliklerde sanat eserlerini görebilmekteyiz. Bunların yanı sıra teknolojik gelişmelerin bir sanat eserini uzaktan görebilme olanaklarını artırması, bir sanat eserinin neden sanat eseri olduğunu öğrenmeyi daha da önemli kılmıştır. Öğrenciler de okullarda görsel sanatlar dersleri aracılığıyla öğrendiklerini, yaparak yaşayarak her yerde kullanabilmelidir. Bir sanat eserinin ve görsel çalışmanın sanat ayırt edici özelliği ve taşıdığı nitelik, sanat eleştirisi yönteminin öğrenilmesinin gerekliliğini artırmıştır. Böylece karşılaşılan bir sanat eserinin niye sanat eseri olduğunun ve bir sanat eserini anlamlandırabilmenin sanat eleştirisi yöntemi kullanılarak anlaşılacağından bu araştırma önemli bulunmuştur.

Güzel sanatlar lisesi onuncu sınıf öğrencilerinin ikiboyutlu ana sanat atölye dersinde karşılaşmış olduğu sanat eserleri ve çalışmalara dönük, sanat eleştirisi yöntemini kullanarak, sanat eserlerine yaklaşıma yönelik öğrenmeleri araştırılmaya çalışılmıştır. Bir sanat eserinin niteliklerinin ayırt ediciliğine yönelik sanat eleştirisi basamaklarını kullanarak doğru yol, yöntem ve sorularla değerlendirilmesi sonucunda, öğrenimlerin ve tutumların eğitime ve sanat eğitimine ışık tutmasına çalışılmıştır. Seçilen sanat eserleri sayısı araştırmaya sürecinin zamanına oranlı olarak yerel ressamın ikiboyutlu (yağlıboya

resim, desen, vb.) çalışmalarından seçilmiş olup uygulamalar yapılarak veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Onuncu sınıf öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yaklaşımları, duyuşsal süreçleri ve tutumları başta olmak üzere, sanat eleştirisi yönteminin uygulama çalışmalarıyla beraber ele alınmasına olan etkisinin görsel sanatlar öğretmeni ve eğitimcilerine yararı ve farkındalığı oluşturulmak istenmiştir. Sanat eleştirisi yönteminin ilköğretim ve ortaöğretim görsel sanatlar ders programlarında olmasının etkililiğine ve gerekliliğine dönük görsel sanatlar öğretmenlerine katkı sağlaması ve fark edilmesi önemsenmiştir.

1.4. VARSAYIMLAR

Araştırmada aşağıda belirtilen varsayımlardan hareket edilmiştir:

1. ÇAGSEY temel disiplinlerinden biri olan Sanat eleştirisi Yöntemi' nin, öğrencilerin görsel sanat çalışmalarında yeni, kalıcı ve yaratıcı öğrenmeler oluşturabileceği varsayılmıştır.
2. Deney grubu öğrencilerinin, sanat eleştirisi yöntemi basamaklarını öğrenerek görsel sanatlar dersinde karşılaştıkları sanat eserlerine dönük yaklaşımlarında olumlu tutumlar kazanabilecekleri varsayılmıştır.
3. Deney ve kontrol grubunda araştırma uygulama sürecine dahil edilen öğretmenlerin bilgi düzeylerinin denk olduğu varsayılmıştır.
4. Araştırma ve uygulama yapılan öğrencilerin sanat eleştirisi yönteminden yola çıkarak ikiboyutlu ana sanat atölye dersinde karşılaştıkları olumsuz tutumlarının değişebileceği varsayılmıştır.
5. Veri elde etme araçlarına öğrencilerin samimi cevaplar verebilmesi varsayılmıştır.
6. Araştırma süresince deney ve kontrol grupları için kontrol altına alınamayan değişkenlerin araştırma sonucuna etki etmeyeceği varsayılmıştır.

1.5. SINIRLILIKLAR

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıda şöyle belirtilmiştir:

1. Bu araştırmanın çalışma alanı, Güzel Sanatlar Lisesi onuncu sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

2. Bu araştırma, ÇAGSEY temel disiplinlerinden Sanat Eleştirisi Yöntemi'nin uygulanması ile sınırlıdır.

3. Sanat Eleştirisi Yöntemin'in uygulanan öğrencilere etkilerine ilişkin analiz, Güzel Sanatlar Lisesi onuncu sınıf iki boyutlu ana sanat atölye dersi *Sanat Eleştirisi ve Estetik* ünitesi ile sınırlıdır.

4. Araştırma uygulama çalışmaları, Çağdaş Türk Resim Sanatı temsilcilerinden Cemal Tollu'nun *Çoban ve Tiftik Keçileri* (1955), Turgut Zaim'in *Erciyes* (1939), Ferruh Başağa'nın *Kuşlar* (2007), Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun *Sarı Saz* (1966) ve Nuri İyem'in *Gün Başlıyor Kondularda* (1998) eserleri ile sınırlıdır.

5. Araştırma, 2022-2023 eğitim öğretim yılında Hatay Bedii Sabuncu Güzel Sanatlar Lisesi'nde okumakta olan onuncu sınıf seviyesindeki 40 öğrenci ile sınırlıdır.

6. Araştırma 5 haftalık uygulama süresi ile sınırlı olup, bir hafta da iki ders saati (2x40:80 dakika) şeklinde toplamda 10 ders saati (10x40:400 dakika) ile gerçekleşmiştir.

1.6. TANIMLAR

Sanat Eleştirisi (Eser inceleme, Eser Analizi): Araç-gereç, işlemler ve görsel sanat eserlerinin anlamlarını tanımlama, çözümleme, değerlendirme ve karşılaştırmalı yargılarda bulunma. Bir sanat eserine bütün olarak, ayrıntılarıyla ve toplumsal bağlam içinde bakma, tanımlama, çözümleme, yorum ve yargı sürecidir (Özsoy, 2015).

Sanat Eseri: Belirli bir zamanda belirli koşullar gözetilerek bir sanatçı tarafından yapılan estetik değer taşıyan yapıtlardır.

Görsel Algı: Görsel duyunun birincil öneme sahip olduğu algılama biçimi (Keser, 2009).

Görsel Sanatlar: Görsel algımanın söz konusu olduğu sanat dalları: resim, heykel, sahne sanatları vs... (Keser, 2009).

Çok Alanlı Görsel Sanatlar Yöntemi (ÇAGSEY): Amerika Birleşik Devletlerinde, J. Paul Getty Vakfı Getty Eğitim Enstitüsü tarafından görsel sanatlar çalışmaları kapsamında sanat tarihi, sanat eleştirisi, sanatsal uygulama ve estetik gibi derslerin okulların müfredat sistemine yerleştirilerek, sanatta her çocuğun eğitiminde yer verilmesini amaçlayan bir eğitim programı oluşturmuştur (Özsoy, 2015).

Sanatsal Düzenleme (Tasarım) Öğeleri: Çizgi, şekil, doku, renk, biçim, değer ve mekan gibi görsel sanatlar bileşenleri (Özsoy, 2015).

Sanatsal Düzenleme (Tasarım) İlkeleri: Bütünlük, ritim, denge, tekrar, oran, vurgu ve örüntü gibi içlerinde sanatsal düzenleme öğelerinin her birinin rol oynadığı ve görsel sanatlarda temel oluşturan özellikler (Özsoy, 2015).

Değerlendirme: Bir nesnenin değeri ile ilgili bilgi toplama sürecidir (Eisner, 1972).

Disipline Dayalı Sanat Eğitimi-DDSE: Görsel sanatlar öğretimini yaratıcılığa, sanatın değerine ve anlaşılmasına katkı yapan dört disiplinden birleştirilerek oluşturulmuş bir içeriğe yönlendirir (Özsoy, 2015).

Estetik: Sanatta temel sorunlarla ilgilenen, bilimsel araştırma sürecinde genellikle nedeni araştıran, mantığı ve terimlerin dikkatli tanımlarını kullanan bir felsefe disiplindir (Özsoy, 2015).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ

Sanat, insanların ilgi ve uğraş alanına girdiği zamandan günümüze birçok tanımla ifade edilmiş olsa da henüz kesin bir tanıma ulaştırılmış değildir. Tarihi dönemlerin neredeyse her evresinde filozofların, sanatçıların ve buna fikir yoran insanların her daim tartıştığı gizemli konulardan biri olmuştur. Nedir sanat? Neye hizmet eder? Neden her yaptığımıza sanat diyemiyoruz? Gibi artırılabilir birçok soru ile her daim sanatın arayışı ve çözümlenmesi çabalanmıştır. Belki de sanatın güçlü ve gizemli olmasının temelinde yatan neden de burada yatmaktadır. Farklı toplum yapılarının oluşturduğu kültürel çeşitlilik ve yaşamsal öğretimi temelleri birbirine benzemeyebilmektedir. Bu durumu, insan gelişiminin, değişim ve dönüşümün ve de öğrenmenin çevreden bağımsız olmadığı ilkesine bağdaştırırsak, sanatın geçmişten günümüze net bir tanıma oturtulmamasını pekâlâ olağan karşılayabilmekteyiz. Ancak insanların çoklukla üzerine ortaklaştığı bazı tanımların olduğu da söylenebilir.

Yolcu'ya (2004) göre; "Sanat kelimesi Arapça 'da amel yani iş yapma anlamına gelen "sun" kökünden türetilmiştir. Sun' un, sözlükteki tanımı bir iş meydana getirmek ve maddeye zihinde tasarlanan şekli vermek biçiminde yapılmaktadır. Bu kelime (sun) ayrıca güzellik ve hayran olunacak bir kudret eseri anlamında olduğundan ve daha çok, yaratma veya doğanın yaptığı şeylerde kullanıldığından, akıl ve zekanın kullanılarak yaptığı şeyler için ise "sanat" kelimesi kullanılır olmuştur." Şişman'a (2006) göre; "Eski Yunancada bu anlamda kullanılan kelime, "areti" dir. Birleştirmek, uydurmak şeklinde yapmak anlamındadır. Latince "ars" şeklini alan kelime, İtalyancada "arte" ve Fransızcada "art" olarak günümüzde kullanılan ismine kavuşmuştur."

Sanatsal gelişmeler, dönemler boyunca birbirinden farklılıklar oluşturabilmiştir. Farklı coğrafya ve toplumlarda çoğunlukla çeşitlilik kazanıp yer ve zamanına göre de eğitimle yenilikler kazanabilmiştir. En önemli beslenme alanlarından olan kültür ve değerler ile harmanlanıp bilimsel gelişmeler ışığında, insanların haz duyduğu yeni bir güzel kılma penceresi olabilmektedir. Eğitim ile harmanlanan sanatın, bu yanılla anlaşılması daha kolaylaşabilmiştir. Hulme göre; "Sanat tek başına anlaşılamaz; yapılması gereken,

sanatı insanla dış dünya arasındaki uyumlanma sürecinde bir öge olarak ele almaktır (Dewey, 2021).”

Sanat eğitimi insanlar için arayışı neredeyse her dönem heyecanlı kılmış, ilgi ve yönelim gösterilen bir alan olmasına yol açabilmiştir. İyi ve kötüyü, güzeli ve çirkini ayırt etme hususunda insanlara sorgulayıcı ve düşünsel alan oluşturabilmiştir. Sanat eğitimine birçok farklı yaklaşımın, eğilimin ve tecrübelerin birbirini destekler nitelikte gelişimsel birlikteliğine katkı sunması günümüze değin süregelmiştir.

Sanat’ın var olduğu yerde sanatçı vardır ve de sanat eseri vardır. Sanatçı elinden çıkmış olmayan tek bir sanat eseri yoktur. Çünkü sanat eseri bir amaç bir nedensellik temelinde var olur. Burada esas belirleyici sanatçı olduğu için düşünsel ve bağlamsal bir pratiğin neticesidir. Hayalin, umudun, sevginin, gücün, yıkımın, yaşamsal görme biçiminin, doğanın, canlıların vb. birçok edinim ve deneyimin yansımasıdır. İyi bir sanat eseri ise tüm bu bağlayıcı amaçlarından herhangi birinin ya da birden fazlasının en iyi ifade yolunu sanatçı eliyle bulmuş olması neticesinde oluşur. Sanatın kuramsal ve teknik bilgisi sanatçının yolunun belirleyici unsurlarıdır. Bir anlamda bir sanat eseri sanatçının içinde ne kadar çok yaşamış, şekillenmiş ve düşünce bulmuş ise yansıma olarak da bir sonuç ile ortaya çıkmıştır.

Vasili Kandinski (2021), sanat eseri ve sanatçı için şöyle bir açıklama getirmektedir: Hakiki sanat eseri “sanatçının içinden” esrarengiz, anlaşılmaz, garip, mistik bir şekilde doğar. Ondan ayrılarak bağımsız bir hayata kavuşur, kişilik haline gelir, bağımsız, manevi olarak nefes alıp veren bir özne olur ve aynı zamanda, bir *varlık* olarak maddi, somut bir hayat da sürer. Demek ki, kayıtsızca ve rastgele oluşmuş, manevi hayatın içinden de kayıtsızca dolaşıp duran bir görüntü değildir, her varlık bir yaratılışı sürdüren, etkin güçlere sahiptir. Yaşar, etkir ve sözü edilen manevi atmosferin yaratılmasına eylemiyle katılır. Eserin iyi mi kötü mü olduğu sorusu da ancak ve ancak, bu içsel noktadan bakılarak cevaplandırılabilir. Biçim bakımından “kötü” ise veya çok zayıfsa, o zaman bu biçim her bakımdan arı ruh titreşimleri uyandırmayacak kadar kötü ve zayıf demektir. Aynı şekilde, değerleri (Fransızların o kaçınılmaz *valeur*’leri) doğru oturtulmuş ya da herhangi bir biçimde, az çok bilimsel olarak sıcak ve soğuk diye ayrılmış olan resim de gerçekten “iyi yapılmış” resim değildir; *içsel yönden dolu dolu yaşayan resim, iyi yapılmış resimdir “İyi çizim” de sadece içsel hayatı bozulmaksızın üzerinde hiçbir şeyin*

değiştirilmeyeceği çizimdir; bu çizimin anatomi, botanik ya da başka bir bilimle karşılaşmasına hiç bakılmaz (S. 111).

1957 yılında, satranç ustası olmak için sanatı bırakmasından çok sonra, Fransız sanatçı Marcel Duchamp (1887-1968) ABD'nin Teksas eyaletinde izleyicilerin karşısına çıktı. Kariyeri Birinci Dünya Savaşı'ndan önce başlamış olan Duchamp, geriye dönüp yaşamına ve eski sanat çalışmalarına baktığında şu sonuca varmıştı: İyi sanat ve kötü sanat vardı, fakat kötü sanat, tıpkı kötü bir duygu gibi, adına yaraşır bir şeydi. Başka bir deyişle önemli olan, hangi sanatın değerli hangisinin değersiz olduğu yargısına nasıl ve neden vardığımızdı (Whitham ve Pooke, 2018).

Venturi'ye göre (2018), resim sanatını anlayabilmek için en çok önerilen yöntem resim yapmaktır. Bu, genellikle kendisine atfedilen nedenlerin dışında şüphesiz en iyi yöntemdir. Eğer sanatsal hassasiyetimiz doğayla bir bağlantı kuruyorsa, eğer bir yaprak, ağaç, insan ya da hayvan resmi yapıyorsak, resmin oluşma sürecinde figür ve mekan arasındaki ilişkiyle yüzey ve derinlik, çizgi ve plastisite, renk ve ışık arasındaki ilişkiyi inceliyorsak, sadece bununla kalmayıp nesnenin kendisi ile ait olduğu çevre arasındaki yakın ilişkiyi ve bu ilişkinin teorik ve ahlaki sonucunu anlayabiliyorsak, bu durumda bizden önce gelmiş ve bugün var olan bütün sanatçıların yarattığı etki arasındaki dengeden kaynaklı, kusursuz bir hayal gücü alıştırmaları yapıyoruz demektir. Bu alıştırmaların ne olduğunu düşünürsek, her şeyden önce hayatı, bakış açısını, duyguları, hayal gücünü, düşünmeyi ve arzuyu deneyimlemek olduğunu göreceğiz. Hayat deneyimi, insana ait bütün başarıları olduğu gibi sanatı anlamak için de en iyi okuldur (S:12).

Eğitim de aynen sanat gibi çeşitli tanımlara sahip olabilmektedir. Bireylerin belli programlar dâhilinde, çeşitli amaçlar doğrultusunda istedik doğrultuda davranış kazanma eğilimi olarak tanımlayabiliriz. Birçok eğitim bilimcinin kendi perspektifinden farklı tanımları da bulunabilmektedir. Örneğin; Cumhuriyetin kuruluşundan sonra Türkiye'de eğitim reformlarına katılmış ve katkılar sunmuş olan John Dewey (1960), eğitimi şöyle tanımlamaktadır: Tabiata ve insanlara karşı, gerek entelektüel gerek hissi temel tutumunun şekillendirilmesi işlemidir. Öncül'e (2000) göre; Birey doğuştan getirdiği yeteneklerini, kendisinde meydana gelen davranış değişiklikleri arttıkça geliştirmiş olur. Bu anlamda eğitim yeteneklerin ortaya konması ve geliştirilmesi demektir. Davranış değişikliklerinin sayısı ve niteliği, bireyin doğuştan getirdiği yetenekler ve içinde yaşadığı çevrenin kültürel gelişmişliğiyle yakından ilişkilidir. Bireyin yeteneklerini, ona sağlanacak iyi koşullarda

son aşamasına kadar geliştirmesi mümkün olmaktadır. Bu anlamda etkili bir eğitim nitelikli insan kaynağı sağlamada önemli bir araç olmaktadır. Sanat eğitimi, eğitim ve öğretimin önemli bir noktasında yer alır. Öğrenimlerin ve üretimlerin birer eğitim çıktısı olduğu düşünüldüğünde sanat da bundan bağımsız tutulmamalıdır. Bu nedenden dolayı sanat eğitimi, dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi eğitim öğretim içerisinde ülkemizde de özel ve önemli bir yer edinmektedir. Sadece yetenek sahibi bireylere yönelik bir alan değil herkes için gerekli olan insani edinim ihtiyacıdır. Okullarda sanat ile ilgili derslerin varlığı öğrencilerin sosyal ve duyuşsal gelişimine olumlu katkılar sağlamaktadır. Sanatla ilgilenen, sanata merak duyan, sanatı seven her kişi güzel bir kişilik ile beraber duyarlı bir toplum ferdi olmayı kendinde geliştirir. Özünde, insanın ruhen ve bedenen yücelmesine ve özgürleşmesine olanak sağlayan sanat; barışık, yaratıcı ve çağdaş bir toplumun varlığına da amaç güder. Ersoy'a göre (2015) Görsel Sanatlar eğitiminin okullarda gereklilikleri şöyledir;

-Görsel sanatlar eğitimi dünyayı etkilemenin, yaftalamanın ötesine giderek eşsiz özelliklerin ayırt edilmesini sağlar.

-Görsel sanatlar eğitimi çocukların bir sanatsal süreçle ulaştıkları sonlara, sonda değil daha çalışma sırasında ulaştıklarına inanır.

-Görsel sanatlar eğitimi algıdaki eşsizliği ve bireyselliği besler, geliştir, el üstünde tutar.

-Görsel sanatlar eğitimi çocuklara çok önemli sorunların çok çeşitli çözüm yolları olduğunu gösterir.

-Görsel sanatlar eğitimi sözlü ve görsel anlatım yoluyla deneyim ve kavrayışı genişletir, zenginleştirir (S:148).

Günümüz görsel sanat eğitiminde beceri çalışmaları ile beraber bireyin duyuşsal ve bilişsel gelişimini kapsayan, içerikleri zengin ders plan ve programları düzenlenmektedir. Eleştirel sorgulamanın, yaratıcı ve özgün anlatımın, düşünce gelişiminin ve öznel anlatımın temellendiği bir görsel sanatlar eğitimi ancak nitelikli olur. Bu da bireyin sanat eğitimine sadece yetenekleri üzerinden değil, sahip olduğu özel yeteneklerini kullanabilmeyi, yaratıcı, kendine güvenen, estetik bakan kişiler olmalarını sağlar. Sanatsal anlatım yolunu ve dilini bulan her birey çevresine yararlı ve yaşamsal değerlere bağlı uygar bir toplum ferdi olur. Kendisiyle barışık, mutlu, yaşamı seven bireylerin yetişmesini de amaçlayan

sanat eğitimi, duyguların en güçlü ifade yollarındandır. Hayal dünyasının, duyguların ve düşüncelerin anlatım ve iletişim alanıdır.

Her insan, doğası gereği estetik duygu güdüsü ile doğar ve yaşar. Sanat ile uğraşmaması onun içinde sanatsal bir kişiliğin olmadığını göstermez. Çünkü hiç kimse sanatçı olarak doğmamıştır. Sanatçı olan kişiler ise sahip olduğu sanat ilgi yönelimini eğitim, araştırma ve çalışmalar ile artırmıştır. Her bireyin içinde keşfedilmeye açık bir sanat yönelim ve arzusu her zaman için vardır. Herbert Read (2018), Sanat ve Toplum kitabında şöyle belirtir; hepimiz sanatçı olarak doğarız ve şu sebeplerle, bir burjuva toplumunun içindeki duyarsız vatandaşlara dönüşürüz: (a) Eğitim sürecimizde fiziksel yönden deforme olmuşuzdur, bu yüzden bedenlerimiz doğal ve uyumlu hareketler ya da seslerle kendini ifade edemez; (b) Fiziksel olarak deforme olmuşuzdur, çünkü, estetik dürtülerin özgürce ifade edilmesini engelleyen bir toplumsal kavram olan normallliği kabul etmeye zorlanmışızdır (s:131).

Görsel sanatlar eğitimi, çağdaş eğitim kuramcılarının geliştirmiş oldukları yaklaşımlar ve fikirler ile eğitim içerisindeki etkililiğini artırmaktadır. Çoklu zeka kuramının altı evresinden birini oluşturan görsel-uzamsal zeka, öğrencilerin görseller üzerinden oluşturduğu öğrenmeye dikkat çekmektedir. Görsel sanatlar dersinin içermelerinin önemli bir aşaması olan uygulama çalışmaları ile öğrencilerin, iş birliği ve öz-disiplin yolunu kazanarak kendi görsel zeka alanlarına dönük gelişimler sağladığı görülmektedir. Özsoy'a (2015) göre; Görsel sanatlardaki eğitim öğrencilerin kendi toplumlarını geleneksel sanat biçimleri içinde tanımlamalarına, değer vermelerine ve topluma katılmayı öğrenmelerine yardım eder. Öğrenci hayal kurarken, yaratırken ve düşünürken aynı zamanda okul süreçleri için gerekli sözel ve sözel olmayan yeteneklerini de geliştirir. Ayrıca öğrencilere sanatın verdiği zihinsel istekler onların problem çözme yeteneklerini ve çözümleme, birleştirme ve beğenme gibi güçlü düşünme becerilerini geliştirmelerine yardımcı eder. Bunlara ek olarak, yapılan birçok araştırma öğrencilerin diğer konulardaki ve standart sınavlar üzerindeki başarıları ile, görsel sanatlar eğitimi arasında tutarlı ve olumlu bir ilişki olduğuna işaret eder. Kapsamlı ve çağdaş bir sanat eğitimi programı öğrencilere hayatta başarılı olmak için gerekli olan öz-güdümlenme, iş birliği, öz-disiplin ve öz-güvenlerini geliştirmelerine yardım eden süreçleri oluşturur (s:41).

Kültürel kimliğin yapılandırılması, sanatın insan hayatında anlam oluşturmaları, bilgiyi sorgulayan özgür ve özgün düşünen bireylerin yetişmesinde Görsel Sanatlar dersi, özel bir önem taşımaktadır. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin; sanatı evrensel değerler doğrultusunda öğrenmiş, üreten ve izleyen, kendi toplumunun kültürel değerlerini benimsemiş, farklı toplumların kültürel değerlerine saygı duyan, ileriki hayatlarında da sanatı anlayan ve anlamlandıran bireyler olarak yetişmelerini amaçlamaktadır.

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

Sanat hakkında bilgi sahibi olması,

Sanat uygulamaları hakkında bilgi sahibi olması,

Geleneksel ve çağdaş malzemeleri kullanarak özgün ürünler oluşturmaları,

Sanatın elemanlarını, prensiplerini kavraması ve bunları çalışmalarında kullanması,

Sanat eğitimi yoluyla estetik duyarlılık kazanması,

Gözlem yaparak gerçekleştireceği çalışmalar doğrultusunda görsel algısını geliştirmesi,

Hayal gücünü çalışmalarına yansıtması,

Görsel Sanatlar ile ilgili temel terim, teknik ve yöntemleri kullanma becerileri kazanması,

Duygu, düşünce ve izlenimlerini özgün sanatsal tasarımlarla dönüştürerek kendisini sanat yolu ile ifade etmesi,

Sanatın insanlık tarihine katkılarını bilen. Evrensel düşünceye sahip bir birey olarak toplumların gelişiminde güzel sanatların yerini ve önemini kavraması,

Farklı tekniklerin getireceği anlatım zenginliğinin bilinciyle yenilikleri takip etmesi ve sanatsal çalışmalarında teknolojik olanaklardan yararlanması,

Sanat yapıtlarını, betimleme, çözümleme, yorumlama, yargılama yöntemleri ile inceleyerek değerlendirmesi,

Doğayı seven, çevreye duyarlı, insan haklarına saygılı, milli ve manevi değerleri evrensel bir bakış açısıyla değerlendirebilen bir kişiliğe sahip olması,

İş sağlığı ve güvenliğine yönelik önlemler alınmasını öneminin kavranması amaçlanmaktadır (MEB, 2021).

Manuel Barkan, ‘‘Sanat Yoluyla Yaratıcılığa Doğru’’ (Through Art to Creativity) kitabında sanatın öğretiminden söz ederken, bilişsel bir yaklaşımla sanat eğitiminde disiplin-odaklı programları gündeme getirmiştir. Barkan’ın düşüncesine göre anaokulunda veya ilköğretimin ilk beş yılında, çocukların genel eğitimin temel öğelerini samimiyetle kabullenme sorumluluğunu gösteren nitelikli herhangi bir sınıf öğretmeni, görsel sanatları öğretmeyi de daha iyi öğrenebilirdi. Ayrıca Barkan, ilköğretim ikinci kademedeki ve ortaöğretim düzeyinde görsel sanatların öğretimi için, sanatın doğası hakkında özel bir arka plan ve bilginin esas olduğunu savunmuştur. 1960’lı yıllarda, eğitimci Jarome Bruner’in eğitimde disiplin alanlarına ilişkin görüşlerinden de etkilenen Manuel Barkan, görsel sanatlar eğitiminin son otuz beş yılını incelemiş, bu alanın çağ dışı ideolojik bir görünüm sergilediği sonucuna varmıştır. Bu etkiye sanatın eğitiminden söz etmeye başlayan Barkan, görsel sanatların öğretilmesinin bir ‘‘disiplin anlayışı’’ çerçevesinde gerekli olduğunu söylemiştir (Özsoy, 1993).

Gelişmiş toplumlarda sanat eğitimi insanlar için değerli ve önemsenir bir nokta da yer alır. Bu toplumlarda yaşayan insanlar varoluş nedenlerini ve yaşamsal değerlerini sanat yoluyla ifade edebilmektedirler. Yaşamlarını güzel kılma, yaşama güzel bakmanın yanı sıra yaşamdan sanat yoluyla beslenme alışkanlığı kazanabilmektedirler. Görsel sanatlar eğitimi de gelişmiş toplumların eğitiminde önemli bir yer almaktadır. Okullarda yüksek standartlı sanat atölyeleri ve sosyal yaşamda sanata erişim olanakları bulunmaktadır. Bu durum da, öğrencilerin eğitim hayatları boyunca sanat eğitimine önemsenir bir bakış açısı geliştirmesine olanak sağlayabilmektedir. Özgüvenlerinin gelişmesine, yaşama pozitif bakma güdüsüne, farklılıklara saygı ile yaklaşım sergilemelerine ve kendilerinde yeniliklere açık birey olma kimliği var etmelerine katkılar sağlamaktadır.

2.2. ÇOK ALANLI GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ YÖNTEMİ - ÇAGSEY

Elliot W. Eisner tarafından geliştirilen Disipline Dayalı Sanat Eğitimi (DDSE)-Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi Yöntemi (ÇAGSEY), eğitim öğretim içerisinde görsel sanatlar aracılığıyla, bireylerin çok yönlü gelişimini amaçlamaktadır. Yeteneklerin var olmasının önemli sayıldığı fakat salt yeterliliğin buna bağlanmaması gerekliliği önemsenmektedir. Söze dökülemeyenlerin, hayal dünyasının, düşüncelerin ve duyguların

ifade alanı olan görsel sanatlar, Disipline Dayalı Sanat Eğitimi (DDSE) yolu ile görsel sanatlar öğreniminin okullarda herkes için gerekliliğine katkı sunmayı amaçlamaktadır. DDSE, başta ilk ve ortaöğretim öğrencileri için geliştirilen fakat aynı zamanda yetişkin eğitiminde, yaşam boyu eğitimde ve sanat müzelerinde kullanmak için formüle edilen kapsamlı bir görsel sanatlarda öğretme ve öğrenme yaklaşımıdır (Dobbs, 1998). DDSE yoluyla görsel sanatlar dersinin öğrenme ve eğitsel etkisi artabilmektedir. Öğrencilerin ders süreçlerinde oluşturmuş oldukları görsel çalışmalara dönük, eleştirel bakma, analiz etme, görsel okuryazarlık ve estetik yönüyle öğrencilerde daha kapsamlı aktiflik sağlayabilmektedir.

Sanatın bir disiplin olarak bilim ile mukayese edilerek ele alınmasına ilişkin Stephen Wright, Akay'a (2019) verdiği bir demeçte şöyle bir açıklama getirmektedir: "Sanatla bilim ve diğer üretim biçimleri arasındaki fark, disiplinin sözde özelliklerinden değil, sanatın disiplin ötesiliğinden kaynaklanıyor. Sadece sanat, disiplinler ötesidir, bunun nedeni de belki bilgiyle becerinin birbirinden ayrıldığı tek yerin sanat olmasıdır. Bu ayrılma, yapıcıysa, nitelikli olmalıdır çünkü sanat, bazı açılardan, belirli bir beceriyi barındırıyor olmasa da buna bağlı algılama edincini barındırmaktadır (s:41)."

Amerika Birleşik Devletleri'nde eğitimin geliştirilmesi çalışmalarında ve dengeli olması gereken okul ders programları içinde sanata gereken önemin verilmediğini tespit eden ve genel eğitim içinde sanatın merkezi bir konuma sahip olmasını sağlamaya yardımcı olmayı amaçlayan Getty Güzel Sanatlar Eğitim Merkezi, içeriğini sanatsal uygulamalar, sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetiğin oluşturduğu dört disiplinin uyumlu bileşkesini öngören bir görsel sanatlar eğitimi yaklaşımını 1982 yılında benimsemiştir. Bu yaklaşım yalnızca öğrencilere sanatı uygulama, anlama ve yorumlama fırsatı sunmaya değil, aynı zamanda onlarda eleştirel düşünce meleke ve becerisi geliştirmeye; insanoğlunun geniş bir alana yayılmış olan deneyimlerini anlamalarını da teşvik etmeye niyetlenmiştir. 1983'de kurulan Getty Görsel Sanatlar Eğitimcileri Enstitüsünde görevli uzman sanat eğitimcilerinin çalışmalarına başkanlık eden W. Dwaine Greer, bu yeni kuramı Disiplin Tabanlı Sanat Eğitimi (Discipline-Based Art Education) olarak adlandırmıştır. Disiplin Tabanlı Sanat Eğitimi görsel sanatlar öğretimini yaratıcılığa, sanatın değerine ve anlaşılmasına katkı yapan dört disiplinden birleştirilerek oluşturulmuş bir içeriğe sahiptir. Bu araştırma alanları ünlü bilim insanları ve uygulayıcılar tarafından tanımlanır; kavramsal yapıları ve kabul görmüş araştırma yöntemleri kurulur. Görsel sanatları araştırmaya yönelik "disiplin tabanlı" bu yaklaşım, görsel sanatların yapımına

ve anlaşılmasına bildiğimiz katkıları yapan ve birbirine yakın olan, akraba disiplinleri düzenliyordu. Burada sanat eserinin kullanılmasıyla bu disiplinlerin birleştirilmesi gerçekleşmektedir. Geniş bir alana yayılan görsel sanatlar, tüm dünya kültürlerinden ve geçmiş zamanlardan günümüze kadar geniş bir yelpazede halk sanatlarını, uygulamalı sanatları ve tüm güzel sanatları içerecek şekilde Disiplin Tabanlı Sanat Eğitimi modelinde yeni bir anlayışa ulaşmıştır (Özsoy ve Alakuş, 2009).

Ülkemizde görsel sanatlar eğitimi Cumhuriyetin kuruluşuyla okullarda ders olarak yerini almış günümüze değin çeşitli değişimler ile süregelmiştir. Daha çok resim-iş dersi olarak okutularak disipline dayalı sanat eğitiminden uzak bir düzende uzun yıllar verilmiştir. Eğitimde yeni reformların oluşması ve çağdaş evrensel gelişmelerden de faydalanarak DDSE fark edilmiş, görsel sanatlar ders programlarında yer almasına ihtiyaç duyulmuştur. Sanatsal uygulama, sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik öğretileri, dersin içyapısını ve kapsamını daha da zenginleştirmiş her bireyin-öğrencinin ihtiyacına cevap olabilir nitelik kazanmıştır. Bu da beraberinde görsel sanatlar dersi için öğrencilerin ilgilerine ve yaklaşımlarına dönük pozitif etkiler oluşturmıştır.

ÇAGSEY temel disiplinleri *Estetik, Sanat Tarihi, Sanat Eleştirisi ve Uygulama Çalışmaları* olmak üzere dört başlıkta ele alınmaktadır. Görsel sanatlar dersinin içeriklerine katkılar oluşturan bu temel disiplinler ile gerçekleştirilen öğrenmelerin daha anlamlı sonuçlar verdiği düşünülmektedir.

Sanatsal uygulamanın görsel sanatlar dersinin konu alanlarına ve kazanımlarına dönük etkisi fazla olabilmektedir. Öğrencilerin resmetmiş oldukları ya da tasarladıkları çalışmalar sadece belirlenen konunun yansıması değildir. Kendi iç dünyalarına dönük duygu ve düşüncelerini açığa çıkarma, bunları imgeler ile yansıtma yoludur aynı zamanda. Uygulama çalışmaları ile hayal ettiklerini kendi özgün bakışlarıyla yansıtma, yaratıcı özelliklerini açığa çıkarma esasını yakalayabilmektedirler. Sanat ilgi ve tutumlarına karalama, boyama, ekleme, materyaller kullanma, işbirliği gibi süreçler belirleyici oranda etki etmektedir. Örneğin, duyguları ve becerisi yüksek bir öğrencinin uygulama da korku ve kaygılar taşımasını ortadan kaldırmak için, cesaretini ve aktifliğini artırmak onu işbirliği yoluyla sürece dahil etmekle sağlanabilmektedir. Böylece uygulama yoluyla harekete geçmiş olup kendine güven duymayı daha sonra tek başına da uygulamalar yapabilmeyi sağlayabilir duruma gelebilmektedir.

Kültürel varlığın ve sanatın bir birikimden geldiğinin kapsamını ele alan sanat tarihi ise geçmişteki toplumların sanatsal faaliyetlerini aydınlatma ve onlar hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır. Görsel sanatlar dersi kapsamında çok fazla kazanımları olması gereken sanat tarihinin günümüz sanatının hangi unsurlar üzerinde şekillendiğini, nasıl dönüşümler geçirdiğini, zaman ve mekan noktasında aydınlatıcı yönüyle sunmaktadır. Sanat eğitimi alıcısının önceye dair bu yönde akışın nasıl olduğu, ne gibi yaşamsal faaliyetler neticesinde şekillendiğine yönelik farkındalık oluşturmaya da katkıları sağlamaktadır. Bu yönüyle disiplin tabanlı sanat eğitimi içerisinde çok önemli bir yer edinmektedir.

Sanat tarihi disiplinin genel gelişimine ilişkin değerlendirmelere baktığımızda birçok yazar, genellikle sanat tarihsel bilimin aşağıdaki dört yaklaşımından birini istihdam ettiğine inanmaktadır (Marley, 1988):

Form ve stil: Formel konvansiyonların analizini gerektirir. Kompozisyon düzenleme, mekan işleme, orantı ve renk düzenleme gibi sanat eserlerinin morfolojik terimleri aracılığıyla sanatsal stilleri tanıma ve tanımlama olarak sonuçlanır.

Konosörlük: Bir sanatçı gurubunun ya da sanat okuluna mensup sanatçıların ya da bir sanatçının eserinde ortaya çıkan sanatsal kişiliğinin araştırılmasıdır.

İkonografi: Sanat eserlerindeki anlam ya da konudur.

Sanatın sosyal tarihi: Bir sanat eserini, onu var eden koşullar ve ilişkili olduğu sosyal yapının diğer eylemleri açısından yorumlanmasıdır (Keser, 2018).

Artut'a (2007) göre; Sanat eğitiminde kapsamlı bir ünite temeli; Estetik, Sanat Tarihi, Eleştiri ve Uygulama kriterleri üzerine kurulmalıdır. Temelinde sanatsal kültür ve estetik anlayışın yatmadığı etkinliklerin sonucunda oluşturulan ürünlerin sanatsal boyutu eksik ve düzeysizdir. Sadece etkinliklere odaklanmak, bu alanda sınırlı eğitimi ve yeteneği olan öğrenciler için anlamsız olur. Sanat etkinliklerinin kökeninde geniş bir bilgi ve deneyim yatar. Dolayısıyla kapsamlı ve anlamlı bir sanat eğitimi; "Estetik, Sanat Tarihi, Eleştiri ve Uygulama" kriterleri üzerinde yükselen bütüncül bir yaklaşımla amacına ulaşır.

Görsel sanatlar dersi, kapsamı gereği tüm öğrencilerin sanat eğitimine katılımını amaçlamaktadır. Disiplin tabanlı sanat eğitimi (DTSE) yoluyla çeşitli öğrenmeler oluşturmalarını ve yaşamsal alanlarında bunu kullanmalarını olağan hale getirebilmektedir. Örneğin; bir sanat eserini, kendi özgün anlatım becerilerini kullanarak yorumlayabilmekte

ve neden sanat eseri olup olmadığını da ayırt edebilmektedirler. Gitmiş oldukları bir sanat galerisindeki sergiyi rehber olmadan gezebilme, sanat eserleri ile yakından ilişki kurabilme öğrenimine sahiptirler. Sanatın toplumsal ilişkisini, farklı kültürler arasındaki sanatsal farklılıkların nedenini, tarihi eserlerin yerine ve zamanına göre nasıl işlevsel bir pozisyona sahip oldukları gibi birçok edinim ile sanat bilgi ve becerilerini kullanabilmektedirler. Ersoy'a (2015) göre, "İlk ve ortaöğretim boyunca nitelikli bir görsel sanatlar eğitimi programına katılan bir genç birey aşağıdaki deneyimleri elde etmiş olur:

1. Öğrenciler, gözlem yaparak, bellekten ve hayal ederek desenler, resimler ve diğer sanatsal çalışmalarını yaratacaklardır. Öğrenci, simge biçimlendirme ve özenle işleme yoluyla gelişim gösterecek; sanat yapma becerilerinin oldukça karmaşık düzeyleri gelişecektir. Birey olarak öğrenci düşünceleri, duyguları ve idealleri ifade etme aracı olarak bir sanat anlayışı geliştirecek; alışılmış ve bilinen öğretimden uzak sanat yapma becerileri kazanacaklardır.

2. Öğrenci görsel sanat imgelerinin genişleyen bir deposuna geçiş yapabilecektir. Öğrenci okulöncesinden altı, yedi ya da sekizinci sınıfa kadar güzel sanatlar, halk sanatları ve uygulamalı görsel sanatların örnek çalışmalarının yüzlercesini yıllar boyunca kelimesi kelimesine görmüş olacaktır. Böylece oluşacak "hayal deposu" hayal kurmanın kaynaklarından biridir. Bu depo ayrıca ilk bilgi ve eğitimi bir biçimde karşılıklı konuşma anlayışının dayandığı kaynakları sunar.

3. Öğrenci tarih boyunca ve farklı kültürler yoluyla görsel sanatlar dizisinin temel bir anlayışını kazanmış olacaktır. O birçok belirli dönüm noktası olmuş sanat eserinden ve sanatçıdan ya da bunları üreten kültürlerden olduğu kadar sanat tarihinden de birçoğu sanat sözcüğünü ve kavramını çok iyi öğrenmiş olacaktır. Çocuk olasılıkla sanatın bazı tür ya da üslupları için tercihler geliştirmiş olacaktır; ünlü sanat eserlerini yaratan belirli sanatçıların ve kültürlerin önemli bir bölümünü öğrenmiş olacaktır.

4. Öğrenci sanat eserlerini, onların içeriklerini, amaçlarını ve kültürel değerlerini araştırarak dünya kültürlerinin bir dizisini anlamayı öğrenecektir. O, kendi öz kültürel mirasını ve birbirinden çok farklı birçok kültürel grubun katkılarını takdir etme davranışı ve anlayışı kazanacaktır.

5. Öğrenci görsel sanatların içeriklerinden ve onların yaratılmalarından etkilendiği çeşitli yolları tartışmış ve araştırmış olacaktır. Örneğin bir sanatçının hayatındaki psikolojik etkenler, politik olaylar, toplumsal değerler ya da teknolojiye bağlı değişimler gibi.

O ayrıca sanatın kültürel değerleri anlatış şekli ve ardından topluma etkilerinin nasıl olduğunu anlayışını kazanacaktır.

6. Öğrenci birçok sanat eseriyle ilgili bilgileri tartışmış, okumuş ve yazmış olacaktır. Ayrıca bilinmeyen geleneksel ve çağdaş sanat eserleriyle ilgili olarak konuşma durumunda kendinden emin olacak; bunu yaparken tarihi bilgi eksikliğinden korkmayacaktır. O, kütüphanenin sanat ve sanatçılarla ilgili belirli bilgi için nasıl kullanılacağını bilecektir.

7. Öğrenci birçok tartışmayla birlikte sanat eserini yapmayı, takdir etmeyi, sergilemeyi, almayı, satmayı ve yorumlamayı ve bu gibi günün sorunlarını da içeren sanatın oldukça geniş doğası ile ilgili bağlantılar kurmuş olacaktır. Öğrenci sanatın ne olduğunu ve sanata kalite için dikkate alınacak şeyleri tanımlamanın çeşitli yollarının olduğunu fark edecektir. O ayrıca, sanatın niteliğinin ölçülenmesinde kişiler karşı düşüncelerde olduğu zaman, bu karşı oluşların, sanatın algılanış farklılıklarından daha çok, farklı estetik anlayışlara bağlı yargıların olumlu sonucu olabileceğini anlayacaktır (s: 115-116).

2.2.1. Görsel Sanatlarda Pedagojik Sanat Eleştirisi

Görsel sanatlar eğitimi içerisinde bir sanat eserinin değerlendirilmesinin ihtiyacı neticesinde sanat eleştirisi konu başlığı yer almaktadır. Bu başlık altında en önemli amaçlardan biri görmeyi bilmek, baktığını görebilmek ile sanat eserini en doğru şekilde anlamaktır. Günlük yaşamda çokça karşılaşmış olduğumuz sanat eserlerinin biçim ve mahiyetini bilmek ve ayırt edici özelliklerinin farkını kavrayabilmektir. Bunu görsel sanatlar eğitimi ve sanat eleştirisi yoluyla öğrenebilmekteyiz. Görsel sanatlar eğitimi yoluyla öğrenciler, karşılaşmış oldukları sanat eserlerine kendi gözlemleri üzerinden yaklaşım sergilerler. Özgün fikirler ve bakış açısı geliştirirler. Bir sanat eserinin değerlendirilirken görsel algı ve duyumsamalarını ortaya koyarlar.

Fiedler'e (2017) göre; "Sıradan insanlar, her yerde sanat eserleriyle karşılaşmalarına rağmen, sanat üzerine derin düşünmeye eğilimli değildirler. Onlar, ne derece estetik yeterliliğe sahiplerse o kadar yaklaşırlar sanat eserlerine. Bu konuda eğitimsiz bir kişinin az gelişmiş ya da yozlaşmış sanatsal etkinliklerin kaba ürünlerini gözlemlemekten aldığı hazla, eğitilmiş insanın mükemmel sanat eserlerine bakmasındaki duyarlılık arasında sayısız derece vardır."

Sezer'e (2001) göre; "Eleştiri düşünme yeteneğini geliştirir. Sözlü ve yazılı olabilen ve öğretmen rehberliğinde yapılan eleştiri, amaçları göz önüne alınarak belirlenen ölçütler doğrultusunda öğrencinin hem kendi hem de akranlarının çalışmalarını eleştirerek değerlendirmesini sağlar. Böylece eleştiri öğrencilerin konuyu daha iyi kavramasını ve düşünme yeteneğini geliştirir."

Sanat eğitiminde eleştirinin önemini şu alt başlıklarda toplayabiliriz;

- Eleştiri anlamayı kolaylaştırır.
- Eleştiri haz almayı sağlar.
- Eleştiri öğrenciyi tanıma aracı olur.
- Eleştiri yeni fikirlere açık olmayı sağlar.
- Eleştiri derse karşı isteklendirme sağlar.
- Eleştiri hoşgörülü olmayı sağlar.
- Eleştiri önyargının ortadan kalkmasına zemin hazırlar.
- Eleştiri objektif olmayı sağlar.
- Eleştiri grup ve işbirliğine katkılar sunar.
- Eleştiri düşünme yetisini geliştirir.
- Eleştiri sanatsal kültürü artırır.
- Eleştiri esere bakmayı öğretir.
- Eleştiri olumlu-olumsuz dengesini kurar. (MEB, Öğrt. Kl. Kit. 2019).

Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi Yönteminde uygulama çalışmaları, sanat tarihi ve estetiğin yanı sıra sanat eleştirisi konu başlığı yer almaktadır. Sanat eserlerine eleştirel bakabilme yolunun nasıl olduğunu, bir sanat eserinin neden sanat eseri sayıldığını, neyin sanat olduğunu, neyin sanat olmadığını vb. gibi artırabilir soruların cevabını sanat eleştirisi yoluyla öğrenmekteyiz. Burada asıl amacın sanat eserine yaklaşım yolunun nasıl olması gerektiğinin ve sanat eserini zaman, mekan ve işlevselliği gibi birçok boyutlarıyla değerlendirilmesidir. Tarihi çağlardan günümüze değişim ve gelişim gösteren sanatın ve sanat eserlerinin yapıldığı zamanın koşulları, sosyo-kültürel yapısı oldukça önemlidir. Sanatsal çalışmalar da yapıldığı döneme dair bilgiler sunabilmektedir. Böylece geçmişte yaşamış toplumların kültürel izlerini sanat eserleri üzerinden de öğrenebilmekteyiz.

Şişman'a (2006) göre; ilkel insanlar, avcılık yaparken duvarlara hayvan resimleri çizmişlerdir. Bu çizgilerle ilkel insanlar, elde etmek istedikleri hayvanın önce hayaline sahip olmaya çalışmışlardır. Yani bir şeyin hayaline yapacağı kötülükten aslının da zarar göreceğine inanmışlardır. Bu amaçla duvarlara, okla yaralanmış hayvan resimlerini çizmişlerdir. Doğurgan kadın resimlerinin ve heykellerinin bol miktarda yapılmış olması da, yine bereketin kadının doğurganlığıyla birleştirilmesinden gelmektedir. Kadının doğurganlığı bereket simgesidir. Bir mağaraya bu heykellerin konulmasıyla bereketin geleceğine inanılmıştır. İlk sanatsal yapıtların oluşmasına bu gibi inanışlar neden olmuştur. İlk sanat eserlerinin ortaya çıkışına, din ve büyü kaynaklık etmiştir (Say:36).

Görsel sanatlar eğitiminde sanat eleştirisi, öğrencilerin kendi çalışmalarına dönük olmasıyla başlayıp akranlarının çalışmalarına yöneliktir. Çağdaş eğitim sisteminin gereklilik atfettiği öğrenci merkezli eğitim-öğretim öğrenciyi, öğrenmeler gerçekleştirirken pasif olmaktan aktif olmaya yöneltmektedir. Öğrenciler, alıcı olmaktan çok araştıran, sorgulayan, eleştirel yaklaşan, çok yönlü düşünen, yaratıcı düşünen ve görsel okuryazarlığı gelişkin durumundadır. Dilli (2022) çeviri olarak yaptığı makalede Freedman ve Sthur' a (2004) göre; "sanatta yaratıcı üretim ve eleştirel düşünceler birbirlerinden bağımsız değildir; düalistik ve birbirine bağlıdır. Yaratıcı öğretim doğası gereği eleştireldir, eleştirel düşünceler de doğası gereği yaratıcıdır. Bir imge ya da bir eseri ele alırsak; onları, onlara anlam veren bir duygu ile yarattığımızı görürüz."Yapılan çalışmalar ve etkinlikler içerisinde öğrenci bir fiil merkez konumundadır. Öğrenmeyi öğrenme yöntemiyle kendi algısal ve bilişsel süreçlerine göre öğrenme metotları oluşturur. Kırıçoğlu ve Stokrocki'ye (1997) göre; "ÇASEY'inde yer alan dört disiplinin çağdaş sanat dersi içerisinde kullanılmasında amaç: Sanat tarihi çalışması; sanat akımları, sanat eserleri ve sanatçılar hakkında bilgi sahibi olunarak, öğrencinin hem kendi kültürünü inceleme ve tanıma fırsatı bulmasını sağlamaktır. Sanat eleştirisi çalışması; sanat yapıtı üzerine sorular sorarak ve tartışmalar yaparak olumlu bir biçimde araştırma yöntemidir." Öğrenciler sanat eleştirisi yöntemiyle ele almış oldukları sanat eserlerinin yanı sıra kendi çalışmalarına da eleştirel yaklaşımlar getirebilmektedir.

Sanat eleştirisi öğrencinin sanat ilgi ve tutumlarının gelişmesine olanak sağlayabilmektedir. Öğrencilere kendi öz beceri ve yaratıcılıklarını kullanarak özgür düşünme fırsatını verir. Hayal dünyalarını, kendi oluşturdukları imgeler ve objeler ile ifade etmelerini sağlar. Farklı bakabilme ve farklı görebilme ile kendilerini daha iyi ifade ederek hem kendi çalışmalarına hem de akranlarının çalışmalarına yorumlar getirebilmektedir.

DDSE ile dört farklı disiplinin görsel sanatlar dersinde ilköğretimin birinci ve ikinci kademe ve ortaöğretimde öğrencilerin seviyelerine göre ele alınması gerekmektedir. Seviyelerine göre ders planlarının yapılması ve ona uygun çalışmaların verilmesine dikkat edilmelidir. Kendilerini rahatça ifade edebilecekleri sorular ile beyin fırtınası yöntemiyle öğrenmeler gerçekleştirmelerine yol açılmalıdır. Özellikle somut işlemler döneminde olmuş olan ilköğretim birinci kademe de görsel sanatlar dersinde sanat eleştirisi çocuklar üzerinde önemli etkiler oluşturmaktadır. Duygu ve düşüncelerini resmetme ve topluluk (sınıf) karşısında kendini ifade etme ile özgüvenlerini geliştirmiş olup, sanat ilgi ve tutumlarına da pozitif yansımalar oluşabilmektedir.

Mercin ve Alakuş'a (2005) göre; "sanat eğitiminde eleştiri, bireyin sanat yapıtını farklı bakış açısıyla izlemesini, algılamasını, eser ile ilgili düşünmesini ve tüm bunları birleştirerek eser hakkında görüşlerini ifade edebilmesini sağlamaktadır." Öğretim yöntem ve tekniklerinin çeşitliliğinden beslenerek görsel sanatlar dersi konu ve kazanımlarına dönük kullanılması belirtilen sağlamaları daha kalıcı hale getirebilmektedir. Örneğin istasyon tekniği kullanılarak işbirliği yoluyla uygulama da başarılı olan öğrenci ile görsel okuryazarlığı gelişkin öğrenciyi ortak çalışmalarda birleştirmek öğrenme motivasyonunu olumlu etkileyebilmektedir.

Öğrenciler sahip oldukları algı ve sezgilerini sanat ile birleştirebilmelidir. Duygu ve düşünce dünyalarında var olan gerçeklikleri dışa vurmak için resim çizmek kendileri için bir ifade yoludur. Sahip oldukları yetenek düzeyi fark etmeksizin bunu görsel sanatlar eğitimi yoluyla sağlayabilmeli, potansiyellerini keşfedebilmelidirler. Her insan doğası gereği estetik duygulara sahiptir. Kendini güzel kılma, yaşamını güzel kılma, iyi-kötü, güzel-çirkin ayrımı yapabilme özelliğine belli düzeyde sahip durumdadır. Sanat eğitimi de bu estetik duyguları gelişkin bireyleri yetenekleri ölçüsünde belirleyebilmelidir. Sanat eleştirisi de sezgilerin ve estetik duyguların fark edilmesine yol açabilmektedir. Herbert Read (2018) çocuğun ilk 11 yaşında plastik yetinin varlığının ya da yokluğunun belirlenmesine şöyle dikkat çekmektedir: 'Plastik yeti tabirinden kastım, zihnin sezgisel veya bilinçaltı seviyelerinden gelen biçim, form ve renk sezgilerinin, taş ve kil gibi işlenebilir malzeme üzerine nakledilerek resmedilmesidir (kelimeler ve notalar gibi malzeme içinde aynen geçerlidir); mesleği sanatçılık olan kişiyle, gelişmiş duygulara sahip diğer insanları birbirinden ayıran, sadece bu yetidir" der (Say:138).

Bu araştırmada asıl amaç da Güzel sanatlar lisesi 10’uncu sınıf ğrencilerinin sanat eleştirisini yoluyla öğrenmelerinde oluşturdukları yansıma ve başarının yanı sıra ilgi ve tutumlarına sanat eleştirisinin etkisinin ne ölçüde olduğudur. Görsel okuryazarlık, eleştirel bakma, yaratıcılık ve özgün düşünme temelinde bilgi düzeylerine uygun çalışmalara öncelik verilmiştir. Çağdaş Türk Resim Sanatı konusunda dönem sanatçılarının eserlerinden yola çıkılarak sanat eleştirisini basamakları kullanılmıştır. Öğrencilerin seviye ve hazırbulunuşlukları ölçüsünde planlanan uygulama araştırması ile sanat eleştirisinin öğrenmeleri üzerinde oluşturduğu etkilerin neler olduğu saptanmaya çalışılmıştır.

Görsel sanatlar dersi eğitim ğretim programında sanat eleştirisine yönelik Edmund Feldman’ın geliştirmiş olduğu dört aşamalı yöntem kullanılmaktadır. Bu dört aşama *Betimleme, zmleme, Yorumlama, Yargılama*’ dan oluşmaktadır. Bu yöntem kullanılırken öğrencilere sanat eserine daha yakından bakabilme olanağı sağlanmalıdır. Öğrenciler görebildiği, temas edebildiği ve yakın ilişki kurduğu sanat eserine karşı daha fazla heyecan duymaktadır. Sanat eleştirisini yaparken sanat eserinin öğrenme alanında olması, özgün ve yaratıcı fikirler sunmak yönünden önemlidir.

2.2.2. Bir Sanat Eleştirisini Yöntemi Olarak Edmund Feldman Metodu

Eleştiri sözcüğü Yunanca *tekhne*’’, Latince ‘‘*Kritikos*’’ ya da ‘‘*Criticus*’’ sözcüklerinden gelmekte ve tüm Avrupa dillerine girmektedir. Herhangi bir şeyi iyi ve kötü yönleriyle değerlendirme veya ayırt etme anlamı taşıdığı halde, günlük yaşamda genellikle olumsuz yargı-yergi olarak kullanılmaktadır. Hakaret, aşağılama olarak algılanmakta, bir şeyin sadece kötü yanını gösterme anlamında kullanılmaktadır (Ersoy, 2010). *Sanat sözlüğü* için *sanat eleştirisini* kavramının karşılığını yazan James Elkins’e göre sanat eleştirisinin güvenilir bir tarihi ve evrensel olarak kabul edilen bir tanımı yoktur. Bazı sanat bilginleri sanat tarihini ve sanat eleştirisini bir noktada birbirine bağlar ve ikisi arasında farklılıklar doğmasına izin vermezken diğerleri sanat eleştirisinin sanat tarihini kapsadığına inanır (Barrett, 2012).

Patrick Doorley (2013), eleştiri, değer yargıları oluşturmayı, ‘‘en iyiyi daha iyiden’’, takdire şayan olanı banalden, bir kanonu yeniden şekillendirebilecek olanı gelecek uygulamalar üzerinde iz bırakmayandan ayırmayı gerektirir der (s. 434). Erinç (2004), eleştiriye şöyle açıklamaktadır; sanat yapıtları üzerinden, doğruya götürecek gerçeği ortaya koymak amacıyla yapılan, o yapıtın değerini bulmaya yönelik inceleme ya

da tanışma olarak betimlenir. Yani eleştiri, belli bir doğruyu, belli bir gerçeği arama, bulma ve değerlendirme işlemidir der. Roland Barthes metinleri, resimleri, kentleri, yüzleri, hareketleri ve manzaraları okuyorum demiştir. Edmund Burke Feldman sanat eleştirisi için duyarlı tepki verme süreci olarak bir eğilim sağlamaktadır. Kandinsky günümüzde, resimde yer alan basit bir nokta, insana ait bir yüzden çok daha fazla şey söyler demiştir.

Sanat eleştirisi, bir sanat eserini tüm olumlu-olumsuz yönleri ile ele alıp analiz etmektir. Sanat eserine bütünlüklü bir yaklaşımı gerektirmektedir. Bunun retorik ve kuramsal gerekliliği kendi alanı içinde var edilen gelişimlere, süreçlere ve gerekliliklerine dikkat edilerek yapılmalıdır. Güzel sanatlar ile ilgili sanat eleştirisi birçok boyutuyla farklılıklar göstermektedir. Kullanıldığı yere göre, yapılan sanat eserinin neredeliğine ve kimin tarafından yapıldığına dikkat edilmesi gerektiği gibi gerçekleri göz ardı edilmemelidir. Bir sanat galerisinde veya müzede yer bulmuş usta bir sanatçı elinden çıkan sanat eseri ile okulda bir öğrenci tarafından oluşturulan sanat eseri hakkında aynı ölçütlerde bir sanat eleştirisi getirmek arasında farklılıklar mutlaka vardır. Burada topluma mal olmuş, genel kabul görmüş ve niteliğine büyük oranda kanaat getirilmiş bir sanatçı ve sanat eseri için profesyonel bir yaklaşıma ihtiyaç vardır. Eğitim öğretim içerisinde geliştirme, sanatı öğretme, sanat farkındalığı yaratma hedefi olduğu için bir öğrencinin elinden çıkan esere yaklaşım daha minimize edilmiş bir takım belirlemeler üzerinden oluşturmalıdır.

Eğitim öğretim içerisinde sanat ile tanışım daha çok görsel sanatlar dersi üzerinden gelişmektedir. Bir çocuğun boyayla, fırçayla, resim kağıdı (defteri) ile tanışması çok erken yaşlarda oluşmaktadır. Nesneleri ilk tanıma süreci olarak belirsiz kimi amaçsız kullanmalar ile başlar ve en sonunda bir sanat eserine eleştirel yaklaşıma sürecine kadar devam eder. Tam da bu noktada bir sanat eserinin ne denli meşakkatli ve aynı zamanda heyecan verici olduğunu kavramaktadır. Sanat eleştirisi bilgisine sahip olması gereksinimini de çevresinde ve yaşamın içerisinde var olan ve bir amaç güden sanat eserlerinin ve sanatçılarının varlığının olduğunu bilmesiyle başlamaktadır.

Uluslararası sanat alan yazınına baktığımızda sanat eleştirisine birçok farklı tanım ve açıklama getiren sanat eleştirmeni ve kişiler bulabilmekteyiz. Eleştiri üzerine çok şey yazmış olan Edmund Feldman bunu ‘‘sanat üzerine bilinçli konuşma’’ diye adlandırır (Feldman, 1973). A.D. Coleman eleştiriye ‘‘görüntülerin sözcüklerle kesişmesi’’ olarak tanımlar ve ‘‘Ben sadece her türlü fotoğrafik görüntüye daha yakından bakıyorum ve beni

hissetmem, düşünmem ve anlamam için kışkırtan şeyleri sözcüklerle ifade etmeye çalışıyorum diye ekler. Kuspit (1991), eleştiriye ilişkin olarak benzer şekilde düşünür. “Neden bir sanatçının ‘Meryem ve Çocuk’ imgesine tepki veririz de diğerininkine vermeyiz? Neden bir özelliği beğenip diğerini beğenmeyiz) diye sorar ve sözlerini “sanat eserinin içimizde tetiklediği etkileri açık biçimde ifade etmeye çalışmak bu eleştirmenin görevinin bir parçası, belki de en zor görevidir.” diye sürdürür. Sanat Eleştirisi sanatsal bir dil ile yapıp anlaşılır olabilmelidir. Farklı kavram ve anlam uzaklığı yaratabilen kelimeler yerine sanatın ortak kabulü olan bir dil tercih edilebilmelidir. Bourdieu’ya (2020) göre; sanat yapıtını düşünmek, özellikle de yargılamak ve değerlendirmek için başvuru kavramlar, akımlar, dönem ve biçimler belirsiz olmamalıdır. Ona göre, sanat papıtını nitelendirmek, algılamak ve değerlendirmek için kullanılan kavramlar sanat deneyimini etkileyebilmektedir.

Keser (2018), Sanat Metodjileri kitabında Feldman metodu için şöyle kapsamlı bir açıklama getirmektedir; Tüm pedagojik eleştiri metotları arasından özellikle öne çıkanının Feldman Metodu olduğunu belirtmektedir. Söz konusu metodu geliştiren Amerikalı sanat eleştirmeni Edmund Burke Feldman (d. 1924), sanat eğitimi alanında yenilikçi ve öncü bir sanat eleştirmeni olarak kabul edilmekte ve onun eleştiri modeli, tüm pedagojik eleştiri modelleri arasından öne çıktığını belirtmektedir. Ancak Weitz’le büyük benzerlikler içerdiğin de açık olduğunu vurgulamaktadır. Feldman’dan kısa bir süre sonra, 1973’te, açık bir toplumda eleştirinin nihai amacının insani değerlerin ilerletilmesi için hayatı eleştirmek olduğuna inanan Ralph A. Smith, benzer süreçleri içeren bir eleştiri metodu önermektedir. Smith, algının estetik eleştiriye yükseltilebileceğine inandığı içi betimleme, analiz, tanımlama ve yorumlama aşamalarından oluşan bir eleştiri metodu önermektedir. Amerikalı sanat eleştirmeni Elliot Eisner (1933-2014) de aynı dönemde, sanat eleştirisinin; betimleme, yorumlama, değerlendirme ve tematik (temaların açıklanması) aktiviteler üzerine temellendirmektedir. Tekrar Feldman’a dönersek, görsel sanatların temel akademik becerilerinin geliştirilmesine önemli ölçüde katkı sağladığı iddiasını ikna edici bulmamaktadır. Çünkü çoğunlukla eleştirel bir anlayıştan ziyade yapma ve yaptığını anlatma ya da sanat eseri üzerine konuşma gibi bir bakış açısına dayalıydı. Feldman’a göre bir öğretim programının biricik içeriği sanatsal performans, üretim olarak tasarlanıyor ve sanatsal tartışmalar sadece sınıfta yaratılan eserler üzerine gerçekleşiyorsa; sanatta öğretimin bilişsel değeri ciddi anlamda önemsenmiyor demektir. Feldman, sınıf ortamındaki sanat eğitimini alanında büyük imkanlar oluşturacak bir eleştirel performans

geliştirmek için çok sayıda makale yazmıştır. Uzun uzadıya estetik deneyim, anlamlı içerik, sanatsal dil, çerçevesinde sanat eğitimi araştırmaları ve buna bağlı olarak da sanat eleştirisine ilişkin sorunlar üzerine yoğunlaşmıştır. Feldman, eleştirinin *her zaman yaptığımız bir şey olduğunu, bu etkinliğe ancak kuramsal altyapıyla uzmanlık kazandırabileceğimizi* savunmuştur. Sanat eleştirisinin ise pratik anlamda felsefik olarak tartışmalı bir kavram olsa da, yalnızca sanat eserlerinin dilsel araştırması veya sanat hakkındaki konuşmalar olarak tanımlamaktadır. Feldman, çocuklar ve gençler için son derece karmaşık, dolayısıyla anlaşılmaz olan sanat eleştirisi sürecinin, orta öğretime yönelik sanat tarihi ve sanat eleştirisi eğitimin, akademik bir disiplin olması gerektiğine inanmıştır. Yaptığı araştırmalar sonucunda, 1970 yılında, sanat eğitimi alanında sanat eseri eleştirisi ve incelemesi için kullanılacak dört basamaklı bir metot oluşturmuştur. Feldman'ın görsel sanatları yorumlamaya yönelik sistematik metodu, belki de tüm eserlere ve görsel deneyim ürünlerine uygulanabilir. Bu da görsel sanatlar dışından bilimciler için genel olarak tanıdık olmayan bir eleştirel metot sunmaktadır. Metodun sınanma süreci, anaokulu öğrencileri ve dezavantajlı öğrenciler de dahil olmak üzere her yaştan okul çocuğuna başarılı bir şekilde öğretililecek bir metot olduğunu ortaya koymuştur. Feldman; metodunu sınanmak için Georgia Üniversitesi'nde de bir pilot çalışma gerçekleştirmiş ve yapılan çalışmalar, okul çocukları ve gençler için çok başarılı bir metot olduğunu kanıtlamıştır. Amerikan sanat eğitimi geleneğinde çok etkili bir metot olarak kendini kabul ettiren Feldman metodu, dört aşamaya dayalıdır: Betimleme, formel analiz, yorumlama ve değerlendirme (Anderson. 1988; Barret, 1992; Carney, 1994; Dickey, 2015; Feldman ve Woods, 1981; Smith ve Simpson, 1991).

Barrett'e (2012) göre; sanat eleştirisine ilişkin bazı eleştirmenlerin vurguları şöyledir; Dore Ashton bir eleştirmen olarak tutkusunun "kendisine cazip gelen, kendisini etkileyen şeyleri anlamak" olduğunu vurgulamaktadır. Hickey, eleştiri yazısına ilişkin olarak, "Objeyi görüyorum. Bu görme biçimimi imgeleme çeviriyorum, durum için uygun olduğunu düşündüğüm tahminler ve özel iddialar neyse bunları ekliyorum." demektedir. Roberta Smith, eleştirisinin bazen "tıpkı bir şeyleri işaret etmek gibi" olduğunu söylemektedir. Bunun en iyi taraflarından biri ara sıra, belki daha da sık biçimde henüz yazılmamış olan şeylerle tanıdığınız yeni sanatçıların yeni resimleriyle ya da tanınmayan sanatçıların yeni çalışmalarıyla yazmaya başlamanız olduğuna dikkat çekmektedir." Alloway sanat eleştirmeninin işlevini "yeni sanatın betimlenmesi, yorumlanması ve değerlendirmesi" olarak tanımlıyordu. Yeniyi vurguluyordu: "Sanat eleştirisinin konusu

yeni sanat ya da en azından yakın dönemde yapılan sanattır. Bu çoğunlukla ilk yazılı tepkidir. ‘‘Sanat eleştirisinin kısa dönemli sanat tarihi ve o an için elde edilebilen tarafsız bilgi olarak algılıyordu. ‘‘Sanat eleştirisine özel tadını veren şey, eleştirel metnin ve sanat eserinin üretilmesi arasındaki zamansal yakınlıktır.’’

Barrett’e (2012) göre; Alloway, tarihçilerle eleştirmenlerin rollerini birbirinden ayırıyordu: ‘‘Eleştirmenler geçmişte yapılan sanattan keyif alırlar ancak onların bu alandaki yayınları sanat tarihçilerin yayınlarına göre belirleyici olmaya daha uzaktır’’ der. Alloway betimleme ve değerlendirme eylemi arasında bir denge kurmaya çalışarak özellikle betimlemenin önemini vurgulamıştır. Ona göre eleştirmenin işlevi ‘‘zamansız değerlendirme ve sınırlı uzmanlaşmadan ziyade betimleme ve açık fikirlilik’’ tir ve ‘‘iyi ve kötü’’ demekten kaçınmıştır. Joanna Frueh eleştiride sezgi ihtiyacına ilişkin olarak güçlü ve etkili biçimde konuşur: Akla ayrıcalık tanıyan diğer disiplinler gibi sanat eleştirisi de genellikle sezginin anlık bilgisinden; duylardan çıkarılan bilgiden ve ilaveten zihin ve deneyimden türemiştir. Sinirler tüm beden üzerinde bağlantıdadır, beyne duyumsamalar, bilgi parçacıkları iletir. Kalbe ve kalpten pompalan kan içimizde her yere akar. Bilmek bütünüyle hayatta olmaktır, yalnızca akıl ile değil. Bu insanoğlunun bir farkındalığı, bedenin zekasıdır. Entelektüel, kendini maddede tutsak kalmış hissedebilir. Ancak bedeni özgürlüğe giden yol olarak kucakladığımız sürece zihin uçmayacaktır.

Sanat eleştirisi bir toplumun sahip olduğu sanatsal ve kültürel değerleri açısından önem arz etmektedir. Sanata yaklaşım ve saygı yolunun esas niteliği bu alana belirli düzeyde bilgi sahibi olmaktır. Bunu ilk olarak okullarda sanat dersleri ile öğrenmekteyiz. Ülkemiz de sanat eğitime verilen değer ve önemin yetersizliği birçok sanat eğitimcisi ve uzmanları tarafından dillendirilip yazılmaktadır. Geleneksel eğitim sisteminden çağdaş eğitim sistemine geçen eğitim sistemimizin içinde önemli bir yer alması gereken sanat alanına hala yeterli düzeyde bir aşama elde edilip edilmediği tartışma konusudur. Bunun toplumsal yansıması da maalesef yetersizdir. Ersoy (1993), bu gerekliliğe yönelik şöyle söyler; çağdaş bir toplum yaratabilmek adına, sanat yapıtlarını anlayabilen, onları değerlendirebilen, tarihsel, kültürel değerlere önem veren, onları koruyan, sanatsal yaşamda insan olarak yeterli payı alabilen, estetik beğenisi yüksek geniş halk kitlesinin yaratılması zorunludur (say:40).

2.2.2.1. Betimleme (Tanımlama)

Sanat eleştirisinin ilk basamağı olan *betimleme*, sanat eserine dönük ilk gözlem evresidir. Gözle sanat eseri arasındaki ilk ilişki-tanışma bu evrede gerçekleşmektedir. Betimleme de sanat eserinin içerisinde ne olduğu ele alınır. Hangi sanat formu olduğu, ne tür bir malzeme ile yapıldığı, form, renk ve çizgilerin neler olduğuna dikkat edilir. Hangi sanatsal öğeler ile oluşturulduğuna cevap aranır. Kısaca eserle fiziksel bağ kurarak eseri gözlemsel tanımdır. Orada ne var? Ne görüyorsunuz? Sorularını döküm ya da notlar tutarak betimleme yapılır.

Feldman bu aşamayı, eleştirinin keşifsel ve fenomenolojik kısmı olarak belirledi. Betimleme, görsel bir sanat eserine sözel dile aktarım eylemidir. Bu aşamada, sanat eseri hakkında, içsel kaynaklardan edinilen; yani eseri gözlemleyerek edinilebilen içsel bilgileri toplamak ve bunları listelemek amaçlanır. Feldman, betimleme aşamasının tamamıyla algılama, bakma, deneyimleme ile ilgili olduğunu ve öğrencilerin, sadece eserde görebildikleri ile sınırlandırılması gerektiğine inandı. Burada, kendi endişemiz, kişisel izlenimlerimiz ve nesnenin oluşturduğu duyular odak içindedir. Bu nedenle tamamen tarafsız davranarak bir sanat eserinde görmeye değer olan şeylere dikkat çekilmesi gerekir. Bu aşama, orada ne var ile ilgili basit bir açıklamadır. Dil, betimlenen eserin değeri hakkında ipuçları vermemeli, yargı değerinde olan ifadeler ve yorumlardan tamamen boşaltılmış olmalıdır. Çünkü betimleme, sanat eserinde, nesnel olarak mevcut olanı bulmak için yapılan bir girişimdir. Sanat nesnesinde görülebilen şeylerin bir envanterinin oluşturulmasıdır (Keser, 2018).

Betimleme basamağı bakmak ve görmek arasındaki en kritik noktadır. Bakmanın tek başına bir anlam ifade edebilmesi için görmenin koşulsuz bir gereklilik olduğu göz ardı edilmemelidir. Sanat eseri dikkatli ve uzunca bir süre gözlemlenmelidir. İçerisinde barındırmış olduğu tasarım unsurları olan imgeler, formlar ve renkler en net şekilde belirlenmeye çalışılmalıdır. Özsoy ve Alakuş (2009), bu basamakta bir çalışma yaprağında olması gereken soruları şöyle belirtir;

-Orada ne var? Ne görüyorsunuz? Bir yazı biçiminde yanıtların dökümünü yapınız.

-Bu hangi sanat formudur? (resim, özgün baskı, heykel, seramik, vs.)

-Yakından bakarak ana temanın ne olduğunu ve resimde neler olduğunu belirlemeye çalışın.

- Sanat yapıtında hangi çizgiler etkin görünüyor? (düz, eğri, diğerleri)
- Sanat yapıtında hangi şekiller etkin görünüyor? (geometrik, organik, her ikisi de)
- Bulduğunuz ana örüntü (motif) ve dokuları adlandırınız (Say:127).

Barrett'e göre (2012) "Betimleme bir sanat eserin özelliğlerinin fark edilmesi ve anlaşılması için eleştirmenin yaptığı bir tür sözel gösterme biçimidir (Say:90)." Sade bir dille tanımlamanın yapılması içeriğe dönük bilgilerin daha anlaşılır olmasını sağlamaktadır. Tanımlama yapılırken notlar almak diğer basamaklara geçişkenliği engeller ve tanımlamayı daha düzenli yapmaya olanak sağlar.

Görsel sanatlar dersinde öğrenciler kendi ve akranlarının çalışmalarını betimlerken öncelikle temaya odaklanmalıdır. Görmüş oldukları figür, nesne ve tasarımların nasıl bir yol izlenilerek ele alındığını dikkatli gözlemler yaparak belirlemelidirler. Orada ne oluyor? Durağan bir durum mu yoksa hareketli bir durum mu var? Çizilen şeyler birbirleriyle nasıl bir ilişki halinde diri kavrayabilmelidirler. Görsel okuryazarlığı esas alarak, anlatım dilinin kullanılması gerekmektedir. Öğrenciler betimleme yaparken, özgüvenli ve özgün olmalıdır. Görmüş olduğu şeyin başkalarının da görmüş olduğu şey olması gerektiği kaygısını taşımamalıdır. Her öğrenci kendi zihinsel ve algısal süreçlerini açığa çıkarmak için özgür bir anlatım yoluna ikna edilebilmelidir. Ancak bu takdirde yaratıcı ve özgün çıkarımlar sunabilirler.

2.2.2.2. Çözümleme (Biçimsel Analiz)

Sanat eleştirisinin ikinci basamağı olan çözümleme ile sanat eserin daha çok estetik tarafı ele alınır. Alakuş ve Mercin'e (2005) göre; bu aşamada sanat yapıtında kullanılan en belirgin sanat ilkeleri ele alınır. Bunlar: Denge (Balance), Karşıtlık (Contrast), Öne Çıkarma (Emphasis), Uyum (Harmony), Çeşitlilik (Variety), Birlik (Unity), Derecelendirme (Gradation), Hareket (Movement), Ritim (Rhythm), Oran (Proportion), Derinlik (Depth), Kompozisyon'dır. Kırıçoğlu'na (2002) göre, burada, renk, çizgi, form doku gibi biçimsel elemanların birbiriyle ilişkisi gözlemlenir. Bu elemanlar hangi estetik ilkelere göre düzenlenmiş oldukları araştırılır. Bu konuda görüş bildirilir. Bunlar; tekrarlar ve ritim, denge, hareketin yönü, çeşitlilik ve renk uyumu vb. gibi durumlarla ilgili görüşlerdir. Çözümleme içinde yer alan konuların hepsini öğrencinin sıra ile bilip söylemesi beklenmez. Öğretmen, bu bilgilerle ilgili doğru yanıtları alabilmek için

öğrenciye soru yöneltir. Çözümlemede de, betimlemede olduğu gibi eleştirinin kendine özgü dili kullanılır. Örneğin; ‘‘yapıtın genel havası ağır bir kederi ifade ediyor’’ gibi sıfatlar kullanılabilir. Tanımlama ve çözümleme sanat yapıtı incelemede yaratıcı bir etkinliktir. Derinlerdeki, oldukça kapalı ilişkileri, değerleri bulup çıkarmayı gerektirir (Demir, 2009 say:23).

Sanatçılar bir sanat yapıtını daha ilgi çekici bir şekle sokmak için, çizgileri, renkleri ve örüntüleri (motifleri) tekrarlar; bunlar arasında ilişkiler kurarlar. Buna kompozisyon (düzenleme) denir.

-Sanat yapıtı nasıl oluşturulmuştur? Nasıl yapılmıştır?

-Sanat eserindeki şekiller (kompozisyon) nasıl düzenlenmiş? (Simetrik, üçgen, dikey, dairesel, kesişen) Saydam kağıt kullanarak resimdeki ana yön akışını bulunuz.

-Renkler nasıl düzenlenmiştir? Renklerde açık renkler mi, koyu renkler mi, yoksa her ikisi birden mi baskın görünüyor? Renkler parlak mı?

-Uzam (boşluk) nasıl düzenlenmiş? (Birbirini örten biçimde, üç boyutlu mu, her ikisi mi?) Ön plan, orta plan ve arka planı bulunuz.

-Işık ve renk değerleri nasıl düzenlenmiş? (gölgeleme yok, hafif gölgeleme, koyu ile derinlik fikrinin sağlanması, fazla zıtlık... gibi)

-Yapıt heykel ise hafif yok ağır bir görünümü mü var? Boş alanları var mı? İç bükey ya da dış bükey yüzeyleri var mı, ya da her ikisi de mi var?

-Sanatçı bu resmi hangi teknikte yapmış? (Çizgi, boya, kolaj, oyma vs.).

-Ne çeşit gereçler kullanmış? (kil, ağaç, yağ, diğer)

-Fırça darbeleri nasıl? (Geniş, dağınık ince, karışık) (Özsoy, Alakuş, 2009).

2.2.2.3. Yorumlama (Tematik)

Yorumlama evresi sanat eserinin içeriğine yönelik, yorumlayanın kendi düşünce ve hisleri ile anlam yükleme basamağıdır. Görülen bir imge, renk ya da çizgi ise uyandırmış olduğu duygu herkes için farklı bir anlam taşıyabilir. Sanat eserleri uyandırmış oldukları beğenileri, taşıdıkları anlam ve verdikleri hazdan alır. Bir sanat eseri sanatçının elinde şekillenir izleyicisiyle buluşur. Ona yüklenilecek anlamlar kişiden kişiye değişebilir. Zaten

yorumlamanın izleyici için en önemli kısmı kendi gözlemleri ve çıkarımları ile gördükleri üzerinden farklı hazlar almaktır.

Terry Barrett'e (2012) göre sanat eserinin yorumlanması iki tür bilgiye dayandırılır: İçsel ve dışsal kanıt. İçsel kanıt çalışmanın içinde olan şeyi içerir ve çalışmanın bir betimlemesinden çıkarılır. Dışsal kanıt ise yalnızca çalışmanın içinde olmayan, ilintili bilgiler içerir.

İzleyici, sanat eseri hakkındaki duygularını, heyecanlarını bu aşamada yansıtarak genel insanlık durumuyla ya da kendi kişisel yaşamıyla ilişkilendirir. Bu aşama Feldman'ın kendi cümleleri ile tam olarak şöyledir: *Yorumlama muazzam derecede zorludur. Kesinlikle eleştirel sürecin en önemli parçasıdır. Bir eserin yorumlanması, anlamlarını keşfetmeyi ve bu anlamların hayatlarımıza ve genel olarak insani duruma uygunluğunu belirtir* (Keser, 2018).

Görsel sanatlar dersinde bir sanat eserini yorumlayan bir öğrenci gerekli sanatsal bilgilerin yanı sıra kültürler arasında farklılıklar olabileceğini, toplumların öz yaşam özelliklerine göre farklı değerlerinin ve geleneklerinin olduğunu bilincinde olmalıdır. Örneğin; Kenya'da yaşamakta olan Masai Mara kabilesi ile İtalya'da yaşamakta olan Romalıların kültürel farklılıkları ile birbirinden ayrılmaktadır. Sanat eseri de herhangi bir toplum içinde yetişmiş ve yaşamış bir sanatçı elinden çıkmaktadır. Bu da ele alınış itibarıyla sanatçının yetişmiş olduğu toplumun kültürel izlerini taşıyabilir. Yorumlayıcı, bu farkındalık ile sanat eserine yaklaşım göstermelidir.

Sanatsal öğrenmenin her durumunda bizi ilgilendiren yönü, belirli bir zaman diliminin insanlık tarihinde arz ettiği önemi ve bu dönemde sanatın rolünü öğrencilerin anlamasına yardımcı olmaktır. Öğrencilerimizin sanat eserini yaratan insanların insanlık tarihinin bir parçası olduklarını anlamalarını istiyoruz. Zaten bu sayede o kültürü eserlerinde yansıtabilirler. Öğrenmenin bu yönünü değerlendirirken üzerinde durulan öğrencinin anlama becerisidir. Buna tartışmacı açılardan bakıldığında sanat eserinin üretildiği yer, zaman ve bu iki olgunun eser üzerindeki etkileriyle o dönemdeki temel sosyal uygulamalar ve inançlar da önem kazanır. Sanat eleştirisinin bağlamsal yönü kültürel dünyadaki uygulamalara oldukça benzer, tek fark eleştirinin bağlamsal yönü düşünüldüğünde o ortamda geçen konuşmalar, sanat eserinin detaylı olarak değerlendirilip beğeninin belirtilmesi açısından faydalı olmak zorundadır (Eisner, 1997).

Sanat eleştirisi yapılırken sanat eleştirisi basamakları bir bütün halinde ele alınmalıdır. İyi bir betimleme ve çözümleme neticesinde ancak iyi yorumlama yapılabılır. Birbirlerinden bağımsız şekilde değerlendirilmemelidir. Öğrenciler yorumlama basamağında fikirlerini rahatça ifade edebilir olmalıdır. **Siz** ne düşünüyorsunuz? **Sizce** sanatçı ne anlatmak istiyor? Soruları kişinin kendi düşüncelerini açıklaması için sorulmaktadır.

Yorumlama basamağı esere dönük öznel ifadelerin en fazla olduğu yerdir. Öncelikli olan yorumlanacak sanat eserinin barındırdığı muhtevanın ve halet-i ruhiyenin keşfedilmesidir. Eser nasıl bir tat veriyor? Ne kokuyor? Eser nasıl bir haz veriyor? Gibi sorulara verilecek cevaplar da kişinin kendi hislerinden olacaktır. Bu durumda aynı sanat eserinin birçok kişiye aynı duyguları verebileceği gibi farklı duygular vermesi de mümkündür. Özsoy ve Alakuş' a (2009) göre, bir sanatsal çalışma yaprağında yorumlama basamağında olması gereken sorular şöyledir;

-Dokunduğunuz zaman yapıtın yüzeyinden neye benzer bir his alıyorsunuz? Eser;

-Ne gibi bir ses veriyor? Ne gibi bir tat veriyor? Nasıl kokuyor?

-Bu çalışmaya bir başlık bulunuz. (konuyu, yaptıklarınızı ve yazdığınız sıfat ve zamirleri düşünerek başlığı yeriniz)

-Eserde hangi simgeleri (sembolleri) görüyorsunuz? Simge ve işaret arasındaki fark nedir?

-Renkler neyi simgeliyor? (Mavinin bağlılığı simgelemesi gibi)

-Bu çalışma bugün insanlara ne ifade ediyor? O zaman ne demek istemişti?

Yorumlama basamağının öğrencilere eğitsel yönden birçok kazanımı bulunmaktadır. Bunlar;

Kendi düşüncelerini rahatça sunabilecekleri bir durumdadırlar.

Yaratıcılığa ve yeni fikirlere açık olabileceklerdir.

Başkalarının düşüncelerine hoşgörülü olmayı öğrenebileceklerdir.

Sanata ve sanat eserlerine duyarlı tepki geliştirme ve haz alma güdüsü geliştirebileceklerdir.

Öğrencinin özgür ifade alanı bulmasına ve derse aktif katılımına katkı sağlamaktadır.

2.2.2.4. Yargılama (Değerlendirme)

Sanat eleştirisinin dördüncü ve son basamağıdır. Öncesinde yer alan basamaklardan yola çıkılarak eser hakkında olumlu-olumsuz karar verilen aşamadır. Eserin niçin beğenildiği bu basamakta ifade edilir. Karşılaşılan birçok sanat eserinin birbirlerinden farkını, bazılarının neden daha çok popülerlik kazandığını ve sanat eserini asıl unsur olarak sanat işi kılan nedenleri yargılama basamağında öğrenebilmekteyiz. Burada sanat eleştirisi neticesinde yapıta yönelik yargıların sanat kuramlarına örtüşüm sağlamasının önemli olduğu bilinmelidir. Estetik duyarlılık ve görsel okuryazarlık becerilerinin karar kılmada yine önemli etkenler olduğu bilinmesinde fayda vardır.

-Bu eseri beğendiniz mi?

-Bu eser hangi sanat kuramıyla bağdaşmaktadır?

Sorularının cevabı yargı basamağının tamamlanmasına götürmektedir.

Görsel sanatlar dersinde DDSE eğitiminin en önemli katkılarından biri de sentez evresine öğrencinin ulaşabilme yolunun açılmış olmasıdır. Bir şiir ya da bir metin okur gibi eser eleştirisi yapan öğrenci ana fikrini açıklama fırsatı bulabilmektedir.

Sanat eğitiminde, sanat alanlarının herhangi birinde çalışırken, öğrencilerin; yapma, sunma, tepki verme, değerlendirme süreçlerini deneyimleme fırsatı bulması umulmaktadır. Tepki vermeyi ve değerlendirmeyi deneyimleyebilmesi için kendi çalışmaları hakkında konuşma becerisinden daha fazlası öğretilirse; başkalarının eserlerine tepki verebilir ve bunları geniş bir bağlamda değerlendirebilirler. Bir sanat eserini anlamaya çalışan bir çocuğu düşündüğümüzde mevcut metodolojilerin anlaşılması, özellikle 5-14 yaş arası kapsayan kilit evrelerde beklenemez. Bu bağlamda sanat eğitimciler ve kuramcılar birçok çalışma gerçekleştirdiler. Eleştiri modellerinin ilklerinden biri 1950 yılında Charles Stevenson (1908-79) tarafından önerildi. Stevenson'un modeli, bilimsel ve bilimsel olmayan özelliklere dayanıyordu. Stevenson; doğru eleştirinin, bir eserdeki görünen özelliklerin ve unsurların gözlemlenmesine dayandığını vurguladı. 1966 yılında Amerikalı filozof Morris Weitz (1916-81), edebi alanlarda uyguladığı, dört kategoriye dayanan bir eleştiri metodu biçimlendirdi. Weitz, eleştirmenin ikna becerisi ya da duyular ile ilgilenmek yerine betimleme, açıklama, değerlendirme ve estetik arasındaki kavramsal

ayrımara odaklandı. Weitz, metodunu kullanan bir öğrencinin takip edeceği süreç aşağıdaki gibidir:

1-) Betimleme: Sanat nesnesi ile ilgili betimsel ifadeler veya gerçek iddiaları içerir.

2-) Açıklama ya da yorumlama: Sanat çalışmalarının önemli yönleri hakkında açıklamalar veya yorumlar ve hipotezleri içerir.

3-) Değerlendirme: Değerlendirme, doğrulayıcı tartışmaları içerir.

4-) Estetik: Belirli bir kuramın sanat eseri üzerine etkisini ya da tanımlayıcı terimlerin seçiminin kuramını oluşturma eylemini içerir (Keser, 2018).

Sanat eseri hakkında yargılama basamağı öğrencinin algısal, duyuşsal ve düşünşel yetilerini kullanarak sonuca ulaştığı evredir. Sanat eserinden kendisinin almış olduğı anlama derinliğine görsel okuryazarlığı üzerinden cevap vermesidir. Yargılama yapan öğrenci özgün fikirlerinin dışına çıkmamaya çalışmalıdır.

Yargıda bulunan kişinin en baştan itibaren bir sanat eserinin sanatsal anlamını diğer nitelikleriyle karıştıran bütün yargılardan uzak durması gerekir; sonunda onun etkinliğine sınır koymayı alışkanlık haline getirmiş olan yargının sıradan formüllerinin uygulanamaz olduğunu anlayacaktır. İnsan zihninin sanatsal gücünün belirli durumlarda tabi olduğı kaderi kabul eder, ama bir yandan da sanatsal becerinin pek çok hata nedeniyle mağdur olabileceğini, dolayısıyla durum değıştiğinde, taşıdıkları öz kavranılır kavranılmaz saflığı bozulmamış olan sanatsal etkinlik alanından atılması gereken eserler üretebileceğinin farkına varır; ama bir yandan da, yargıda bulunan kişinin varolan sanatın iyi olarak nitelendirilmesinin asla gerekmediğini anlayacağını farkına varır. Ancak varolan sanat asla kötü olamaz. Bu nedenle, yargıda bulunan kişi, yargıda bulunma etkinliğinin nihai sonucunu ancak tikel bir sanat eserinde kendisini gösteren sanatsal güç miktarının değerlendirilmesiyle keşfedebilecektir (Fiedler, 2017).

2.2.3. Sanat Kuramları

Sanat kuramları, sanatın ifade edilmesi için genel kabul görmüş düşüncelerden ortaya çıkmıştır. Sanat eserleri de eleştirel boyutlarıyla estetik bir yargıya varma sonucuna açıktır. Bu aşamada sanat eserinin “bu bir sanat eseri midir?” sorusuna cevaben kabul edilebilir bir düzeyde olup olmadığını kuramlar ile açıklayabilmekteyiz. Sanat alayazanında kabul görmüş kuramlar olduğı gibi yeni kuramlar da ortaya çıkabilmektedir.

Yeni kuramların öğreti ve ideolojik yönüyle sağlam fikirlerle temsil edilmesi, sanatın estetik yönüne bakış açısı geliştirmesi ve kuramsal olarak güçlü gerekçelere dayandırılması gerekmektedir.

Balcı'ya (2004) göre; sanatın taşıdığı olduğu öz itibarıyla dört farklı tanımı vardır. Her bir tanım bir görüşü temsil etmiş olduğundan, dört farklı kuram vardır. Bunlar:

1. Yansıtmacı (Taklitçi) Sanat Kuramı,
2. Biçimci Sanat Kuramı,
3. Dışavurumcu (Anlatımcı) Sanat Kuramı,
4. İşlevsellik ve Fonksiyonellik Sanat Kuramı.

2.2.3.1. Yansıtmacı (Taklitçi) Sanat Kuramı

Doğa (güzel olan) konularına daha çok örtüşüm bir kuram olan yansıtmacı kuram ele alınanın, resmedilenin gerçeğine en yakın derecesine sahip olmayı esas kılar. Realizm' den beslenen bu kuram gerçeğin her yeni sanat anlayışıyla renk, doku, çizgi vs. ile ele alınması gerekliliğini içerir. Sanat eserinde yer alan figürlerin, nesnelerin gerçeği yansıtması önem taşımaktadır. Sanat, doğal olarak var olanın özüne en yakın ölçüde esere yansımış olmalıdır.

Balcı'ya (2004) göre bu kuram üç farklı yansıtma anlayışının temsil etmektedir. Bunlar:

Sanat görünenin aynen yansımasıdır; bu görüşün savunucusu Platon'dur. Platon (M.Ö. 427-348), sanatı yansıtma ve taklit olarak ele almaktadır. Onun metafizik felsefesine göre iki dünya vardır. Birincisi içinde yaşadığımız duyular dünyası, ikincisi de gerçek dünya, idealar dünyasıdır. Platon'a göre, dünyada var olan canlı ve cansız her şey taklitten ibarettir. Sanatçı, gördüğünü olduğu gibi taklit etmektedir. Sanatçı taklidin taklidini yapmaktadır.

Sanat, genelin, özün yansımasıdır; bu görüşün savunucusu olan Aristo (M.Ö. 384-322), idealar felsefesine karşı çıkmaktadır. Ona göre gerçek dünya içinde bulunmuş olduğumuzdur. Her şey gerçektir. Aristo, sanatı taklit olmakla beraber olumlu etkinlik olarak görmektedir. Sanatçı, gördüğünü olduğu gibi aktarmaz. Olması lazım gelen anlayış ile idealleştirerek taklit eder.

Sanat ideal gerçekiğin yansımasıdır; bu kuram Rönesans Dönemine aittir. Rönesan döneminde tabiat kavramı idealleştirilmiştir. Dünyanın içinde var olan çirkin, kaba, hoş gitmeyen şeyler sanatın konusu olmamalıdır. Hoş ve güzel olan şeyler sanatın konusu olmalıdır.

2.2.3.2. Biçimci Sanat Kuramı

Sanat eserinde önemli olan unsur sanat elamanları ve tasarım ilkeleridir. Kompozisyon en önemli unsurdur. Biçimci kuram, doğa güzelliği ve sanat güzelliğini birbirinden ayrı tutmaktadır. Sanatın bir dilinin olduğunu ve sanat eserinin bu nitelikte olması gerektiğini önceler. Bu dilin de sanat elemanlarının, tasarım ilkelerinin, görsel ifadenin iyi bir şekilde kullanılması ile sağlanabildiği savunulur.

Balcı'ya (2004) göre, bu kuram daha çok görsel sanatlar için geçerli olan bir kuramdır. Sanat eseri incelenirken iki temel husus dikkate alınır. Biçim ve öz. Biçim sanat eserinin görünen kısmıdır. Biçimci kurama göre resimde önemli biçimdir konu önemli değildir. Resimler çizgi, renk, leke, ışık-gölge gibi sanatsal değerler ile değerlendirilir.

2.2.3.3. Dışavurumcu (Anlatımcı) Sanat Kuramı

Dışavurumcu kurama göre sanat eserinin anlatmaya çalıştığı bir şey vardır. Sanat eseri, sanatçı için duygu ve heyecan oluşturacak niteliğe sahip olmayı gerektirir. Her duygunun şekillendiği bir aktarım yolu vardır. Anlatılmak istenen en doğru şekilde aktarım bulabilmelidir. İçerik en önemli unsur olarak ele alınmalıdır. Dışavurumcu kurama göre sanat eserinin içeriği sanatçı ile değer bulabilir ve estetik değer olarak ortaya çıkabilir.

Balcı'ya (2004) göre, bu kuramın anlayışında sanatçı esas alınmalıdır. Bu kuram için de öne sürülen iki farklı görüşün olduğunu belirtir. Bunlar:

Sanat duyguların anlatımıdır; bu görüşün temsilcileri B. Croce (1866-1952) ve G. Collinwood (1899-1943) dur. Bu kurama göre gerçek sanat eseri sanatçının herhangi bir etki kalmadan duygularını dışavurması ile oluşur. Önemli olan sanatçının duygularının esere yansımasıdır, sanat eserini izleyende duygular uyandırmak değil. Eğer tüketici için duygular oluşturuyorsa bir sanatçı, sanat değil zanaatçılık yapıyordur. Çünkü ancak zanaatçı ortaya koyduğu ürünü satın alınması için tüketicinin duygularına ve isteklerine önem verecektir.

Aktarım olarak aktarımcılık; bu görüşün savunucu L. Tolstoy (1828-1910), sanatı sanatçının duygularını dışavurması olarak kabul eder. Sanatçının duyguları basit ve sıradan olan olmamalıdır. Tolstoy anlatımcılığın toplumsal olan boyutunu önemsemektedir. Sanatçı duygularını paylaşmalıdır. İzleyende kendi duygularının aynısının oluşmasını istemelidir. Tolstoy, sanatçıların ahlaki temellere dayalı barış, kardeşlik gibi duyguları eserlerine taşıması gerektiğini söyler. Bu durumda sanat insanları hem eğitmiş olur hem de insanları birbirine yaklaştırmış olur.

2.2.3.4. İşlevsellik ve Fonksiyonellik Sanat Kuramı

Sanatın fayda sağlayan yönünü daha çok ele alan bu kuram, sanat eserinin insana yararını ele alır. İnsan hayatına işlevsel olarak katkı sunabilir olan olmalıdır sanat. Burada zanaat ve sanat arasında ayırt edici özellik ortadan kalkmış gibi görünse de asıl amaç öyle değildir. Sanat eserinin estetik yönünün niteliğinin yanında fayda sağlayıcı, insan hayatına yararlılığı söz konusudur. Sanatçı elinde şekillenen bir üslup ve özgünlük taşıyanın sanat olduğu yadsınmaz. Sanat eserinin amaç olarak ya da sonuç olarak bir şeye hizmet etmesi gerekmektedir.

Balcı'ya (2004) göre, bu kuram sanat tüketicisini esas alarak, sanata dair görüşler ortaya koymaktadır. Sanatın insanın yaşamına girdiğini ve yaşam içersininde kullanmış olduğumuz tüm eşyaların kullanımı ile birlikte güzel olmasını isteriz. Güzel olması kadar kullanılabilir olması zorunludur. Bu nedenle, nesneleri güzelleştirmek için tasarımcının-sanatçının teknoloji ile işbirliği yapması gerekmektedir.

2.2.4. Eleştiri Türleri

Eleştiri yapmanın birden fazla çeşitli yol ve yöntemleri vardır. Bunlar kullanım amaçlarına göre ele alınmaktadır. Değişkenlik gösteriyor olmaları amaçladıkları hedefleri farklılaştırmamaktadır. Boydaş'a (2007) göre birçok eleştiri türü olduğu gibi birçok türden eleştirmen de olabilir. Eleştirmen kimi zaman insan kimi zaman toplum ya da halk olabilmektedir. Feldman eleştiri türlerini dörde ayırır. Bunlar; Basın Eleştirisi, Akademik Eleştiri, Popüler Eleştiri ve Pedagojik Eleştiridir.

2.2.4.1. Basın Eleştirisi

Basın yoluyla yapılmakta olan eleştiri türüdür. Gazete, dergi, televizyon, dijital medya vb. araçlar yoluyla daha çok yapılır. Belli bir konuyu, sanatçıyı ve eseri ele alır. Güncel olduğu kadar belli dönemlerde toplumlarda etkisi olan sanatçıları da haberleştirebilmektedir. Basın eleştirmenleri sanatçılar ve küratörlerden olabildiği gibi, gazeteci, edebiyatçı ve köşe yazarı da olabilmektedir. Basın eleştirisinin en önemli özelliklerinden biri geniş bir toplum kitlesine ulaşma bilirliliğinin olmasıdır.

2.2.4.2. Akademik Eleştiri

Akademik seviyede yapılan eleştiri türüdür. Daha çok sanat alanında uzman olan kimseler tarafından yapılır. Derinlemesine ve dikkat edilerek yapılan bir eleştiri türüdür. Yargılamalara varmak kolay değildir. Sanat teorik bilgisi ve yazınsal bilgiler ışığında kapsamlı bir bakış ile eleştiriler yapılmaktadır. Sanat eleştirisi yapan kişiler sanat kuramlarına, sanat akımlarına, gelişimlere, sanat tarihine hakim kişilerce yapılmaktadır.

2.2.4.3. Popüler Eleştiri

Herkes tarafından yapılan eleştiri türüdür. Sanatı anlamlandırmak, kendi değerlerine yönelik bakış açısı ile ele almak üzere yapılmaktadır. Karmaşık olmayan herkesçe anlaşılabilen eserlere yönelik eleştiri yapılmaktadır. Çoğunlukla geniş kabul görmüş, bilinen eleştiri yöntemleri kullanılır.

2.2.4.4. Pedagojik Eleştiri

Eğitim ve öğretim de eğitimciler tarafından kullanılan eleştiri türüdür. Sanatın anlam ve önemini kavratmak ve anlaşılır kılmak üzere kullanılır. Öğretmenlerin disiplinlerarası yaklaşımlar ile öğrencilerde var olan eleştirel bakış açısını artırmaya sağladığı eleştiri türüdür. Görsel sanatlar dersinde ÇAGSEY ile sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik konularında öğrenciler öğrenerek sahip oldukları eleştirel yaklaşım yollarını kullanabilmektedir. Pedagojiye uygun metotlar ile öğrenciler sanat eleştirisine dönük kazanımlar ile öğrenme gelişimlerini artırmaktadır.

2.3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Görsel sanatlar eğitiminde ÇASEY kapsamında sanat eleştirisi yöntemi başlığına yönelik yapılan araştırma ve çalışmaların neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Burada hem ulusal hem de uluslararası görsel sanatlar eğitime yönelik alan yazından faydalanılmıştır. Daha çok makale, kitap ve tezler incelenerek literatür taraması yöntemi kullanılmıştır.

2.3.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Türkiye’de geleneksel eğitim sisteminden çağdaş eğitim sistemine geçiş ile beraber, Görsel Sanatlar dersi eğitim öğretim programlarının içeriğinin yanı sıra öğretim yöntemlerinde de birçok değişimler ve gelişimler yaşanmıştır. Bu değişim ve gelişimler içerisinde DDSE ile sanat eleştirisi yöntemi önem arz eden ve dikkat çeken başlıklar olarak görülebilmektedir. Bu çalışmada da sanat eleştirisi yöntemi çıkış noktası olarak belirlenip, çağdaş eğitim sisteminin gerektirdiği ölçütler neticesinde Görsel sanatlar dersinin niteliğine yönelik Türkiye’de yapılmış olan araştırmalardan (makale, dergi, sanatta yeterlilik tezleri, doktora tezleri vb.) görsel sanatlar eğitimi, sanat eleştirisi yöntemi ve okullarda sanat eğitime yönelik konular incelenmiştir.

Eraslan (2019), ‘Ortaokul 8. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Pedagojik Sanat Eleştirisi Yönteminin Öğrencilerin Görsel Okuryazarlık Becerilerine Etkisi’ başlıklı yüksek lisans tezinde; Görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi yönteminin görsel okuryazarlık becerisine etkisini sorgulamıştır. Deney ve kontrol gurupları üzerinden yapılan araştırma sonucunda iki gurup arasında anlamlı farklar olduğu tespit edilmiştir. Deney gurubunun, kontrol gurubuna göre görsel okuryazarlık becerisinin yüksek olduğuna ulaşılmıştır. Pedagojik sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin görsel okuryazarlık becerisini artırdığı gözlemlenmiştir. Araştırmacı, günümüz eğitimi için görsellerle öğrenmenin daha kolay ve anlaşılır olduğunu ifade etmektedir. Sanat eğitimi gören öğrencilerin görsel okuryazarlığının, sanat eğitimi görmeyen öğrencilere oranla yüksek olduğunu vurgulamaktadır. Aynı sonucun pedagojik sanat eleştirisi yöntemi ile planlanan ve müfredata göre planlanan görsel sanatlar dersi içinde geçerli olduğuna değinmektedir.

Demir (2009) ‘Görsel Sanatlar Dersinde Sanat Eleştirisi Yönteminin Üç Boyutlu Çalışmalarda Öğrencilerin Öğrenme Süreçlerine Etkisi’ başlıklı doktora tezinde sanat eleştirisinin, üç boyutlu eserler üzerinden öğrencilerin öğrenme süreçlere etkisini

amaçlayıp sorgulamıştır. Çalışmasında iki farklı grup oluşturan Demir, birinci grubu tipik durum ikinci grubu aykırı durum olarak örneklemiştir. Uygulama sürecinde başlangıç, uygulama sırası ve sonrası sıralamasına göre görüşme formları kullanmıştır. Uygulama çalışmalarından kilden heykeller (Artemis) yapılarak sanat eleştirisi yöntemi, üç boyutlu eserler üzerinden yapılmıştır. Araştırma sonunda hem bilişsel hem duyuşsal yönden sanat eleştirisinin öğrenmeye dönük etkilerinin çok olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin sanattan haz alma ve sanatı takdir etme öğrenmelerine erişmesi araştırma içinde dikkat çeken önemli vurgulardandır.

Gözütok (2017), *“Sanat Eğitiminde Bir Alt Disiplin Olarak Pedagojik Sanat Eleştirisi ve Bir Uygulama Örneği”* başlıklı yüksek lisans tezinde görsel sanatlar eğitiminde pedagojik sanat eleştirisi uygulamalarının öğrencilerin eser eleştirisine etki düzeylerini amaçlayıp sorgulamıştır. Sekizinci sınıf öğrencilerinden oluşan 100 kişilik gruba Pablo Picasso’nun “Güvercinli Çocuk” isimli eserini, sanat eleştirisi yöntemini kullanarak değerlendirmelerine çalışılmıştır. Anket uygulanan öğrencilerin, yüzdelik dilim olarak büyük oranda sanat eleştirisi basamaklarını (tanımlama, çözümleme, yorumlama, yargı) kullanarak olumlu dönütler verdiği görülmüştür. Araştırma sonucunda, ÇAGSEY kullanılarak gelişimsel düzeyleri yeterli olan öğrenciler için sanat eleştirisi yönteminin öğretilebilirliğini ve kazanımların olumlu sonuçlar verdiğini tespit etmiştir.

Arslan (2020) *“Güzel Sanatlar Eğitimi Sürecinde Sanat Eleştirisi İçerikli Dersler İle Anasanat Atölye Dersleri Arası Etkileşime Dayalı Öğrenci ve Öğretim Elemanı Görüşleri”* başlıklı yüksek lisans tezinde, güzel sanatlar eğitimi bölümünde sanat eleştirisi konu bağlamlarını ve atölye uygulamaları arasındaki etkileşimi amaçlayıp sorgulamıştır. Araştırma sanat eğitimi görmekte olan on öğrenci ve altı öğretim elemanı çalışma guruplarıyla yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları ve odak grup görüşmeleri kullanılmıştır. Araştırma neticesinde öğrencilerin disiplinler arası ilişkiler kurabilmiştir. Aynı zamanda sanat eleştirisi ile çalışmaları arasında bağlam kurabilmişlerdir. Öğretim üyeleri ise görüşlerinde; sanat eleştirisi ve ana sanat atölye derslerini ilişkilendirmedi çeşitli (olumlu-olumsuz) görüşler ifade etmiştir. Öğretim üyelerine göre atölyede yapılan uygulamalar öğrencilerin disiplinler arası ilişki kurmasına olumlu etki etmektedir.

Çağış (2021) *“Pedagojik Sanat Eleştirisi Yönteminin Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerilerine Etkisi”* başlıklı yüksek lisans tezinde, sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin eleştirel düşünme becerisine etkisini amaçlamıştır. Araştırmada ön test-son

test odaklı yarı deneysel model kullanılmış, deney ve kontrol gurupları oluşturulmuştur. Deney gurubu için pedagojik sanat eleştirisi yöntemi, kontrol gurubu için ise GSD müfredat programı içeriğine uygun dersler işlenmiştir. Araştırmanın sonucunda pedagojik sanat eleştirisi yönteminin eleştirel düşünme becerisini artırdığını ve etkili olduğu görülmüştür.

Taylan (2019), *‘‘Çağdaş Türk Resim Sanatında Malik Aksel’in Eserlerindeki İnsan Figürlerinin Feldman’ın Sanat Eleştirisi Modeline Göre İncelenmesi’’* başlıklı yüksek lisans tezinde, Feldman’ın sanat eleştirisi basamaklarını kullanarak, Malik Aksel’in insan figürü içeren eserlerini ele almıştır. Görüşme ve literatür taraması yapılarak oluşturulan bu çalışma, Feldman’ın sanat eleştirisi basamakları olan betimleme, yorumlama, çözümleme ve yargı modeline göre hazırlanmıştır. Ressamın insan figürlü eserleri birer birer sanat eleştirisi modeline göre ele alınarak incelenmiştir. Eserler sanat eleştirisi aracılığıyla dönemi ve içeriği yönüyle aydınlatılmıştır.

Karabulut (2004), *‘‘Sanat Eğitiminde Öğretim Alanları ve Bir Alt Disiplin Olarak Sanat Eleştirisi’’* başlıklı doktora tezinde, sanat eğitiminin disiplinler arası etkisinin bilişsel ve duyuşsal öğrenme üzerinde yansımalarının neler olduğuna ve sanat eleştirisi basamaklarını kullanarak oluşturulan ders işleyiş örneklerinin etkililiğine değinmektedir. Tezinde kapsamlı bir kavramsal çerçeve oluşturarak çağdaş eğitimde sanat eğitiminin önemine ve mevcut durumda yer aldığı eksikliklere aydınlatıcı bir bakış sunmaktadır. Ders işleyiş örnekleri üzerinden sanat eleştirisi yönteminin ele alınma biçimlerinin çeşitliliğine yönelik birçok fikir sunan Karabulut, sanat eğitime disiplinler arası bir mahiyet kazanma gerekliliğine güçlü vurgular yapmaktadır.

Kaya (2022), *‘‘Eğitsel Oyunlarla Uygulanan Pedagojik Sanat Eleştirisi Yönteminin Özel Eğitim Meslek Okulu Öğrencilerinin Sanatsal Gelişim Düzeyine Etkisi’’* başlıklı doktora tezinde, eğitsel oyunlar ile özel gereksinimli öğrencilere pedagojik sanat eleştirisi yönteminin sağladığı etkilerin neler olduğuna değinmektedir. Araştırmada 11. Sınıf öğrencilerinden 5 özel gereksinimli öğrenciden 2’ sini pilot uygulama grubu, 3 özel gereksinimli öğrenciyi de yöntem uygulama grubu olarak ayırmıştır. Tek denekli araştırmalardan çoklu yoklama modeli ile yapılan araştırma, 16 haftalık bir çalışma sürecinden oluşmaktadır. Araştırmacı çalışma sürecinde elde ettiği bilgileri grafiksel analiz yöntemi ile sunmuştur. Araştırma sonucunda, eğitsel oyunlarla uygulanan pedagojik sanat

eleştirisi yönteminin, yöntem uygulama grubunu oluşturan öğrencilerin sanatsal gelişim düzeylerini artırdığını ve kalıcı öğrenmeler sağladığı görülmüştür.

Ersoy (2010), ‘*Sanat Eleştirisi*’ isimli kitabında plastik sanatlara dair eleştirel bakışın yanı sıra bir resmin ne ifade ettiğini anlamamızı sağlayan bir bakış sunmaktadır. Sanat eleştirisine yönelik kapsamlı içermeler barındıran kitap görsel sanat eserlerinin aydınlatılması noktasında aydınlatıcı bir kavramsal çerçeve barındırmaktadır. Ülkemiz alanyazınında sanat eleştirisi kaynaklarının yok denilecek kadar az olmasından kaynaklı böyle bir çalışma yaptığını vurgulayan yazar birçok ressamın eserlerine yönelik eleştirilere de yer vermektedir. Caravaggio, Rembrandt, Francesco de Goya, Edouard Manet, Edgar Degas, Paul Gauguin, Vincent Van Gogh, Pablo Picasso ve daha birçok ünlü ressamın bir eserinin sanat eleştirisi yer bulmaktadır. Türkiye’de eleştirmen olarak öne çıkan birçok ismin hayatı hakkında da bilgiler vermektedir.

2.3.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Alsaggar (2021), ‘*The Effect Of A Proposed Program Based On Feldman’s Method Of Art Criticism In Art Education*’ makalesinde Feldman sanat eleştirisi yöntemine dayalı olarak oluşturulan bir öğrenme programının çalışma örnekleminin eleştirel performansını geliştirmeye etkisini araştırmıştır. Araştırmacı Edmund Feldman sanat eleştirisi metodu basamakları olan betimleme, çözümleme, yorumlama ve yargı basamaklarından oluşan 14 maddelik görsel bir test hazırlamıştır. Araştırma örneklemini 2019-2020 öğretim yılında Dahyat Prince Hassan Erkek İlköğretim Okulu’ndan kolayda örnekleme yöntemi ile seçilen 70 öğrenci oluşturmaktadır. Seçkisiz oluşturulan iki grubun deney grubunda 33 öğrenci kontrol grubunda ise 37 öğrenci bulunmaktadır. Araştırma sonucunda toplam ve bireysel test boyutlarında iki çalışma grubu arasında istatistiksel olarak deney grubu lehine anlamlı farkların olduğu görülmüştür. Yapılan bu araştırma ile araştırmacı önerilen bu eğitim programının öğrencilerin eleştirel düşünme performansını artırdığını ve uygulanması önermektedir.

Barret (2012), ‘*Criticizing Art: Understanding Contemporary*’ isimli kitabında güncel sanat ve sanat eleştirisi üzerine geniş bir perspektif çizmektedir. Sanat eleştirisinin çok yönlü ele alındığı bu çalışmada bölümler halinde sanatı betimlemek, sanatı yorumlamak ve sanatsal çalışmalarla ilgili yargıda bulunmak hakkında detaylı içerikler sunmaktadır. Resim, heykel, cam, performans sanatı, video, enstalasyon gibi birçok farklı

disiplindeki çalışmalara sanat eleştirisini geliştirme yolunun nasıl olması gerektiğine dair kapsamlı örnekler vermektedir. Sanat eleştirisini ve eleştirmenlerinin sanat eserine yaklaşım yollarının değişkenliğinin sanat eserinin niteliğine ve anlaşılmasına katkı sağladığını belirtmektedir.

Read (1967), ‘*Art and Society*’ adlı kitabında; sanat eğitimi konusunda bireylerde gelişim sürecine paralel olarak psikolojik ve fizyolojik etmenlerin önemine vurgu yapmaktadır. Estetik duyarlılık ve eleştirel yaklaşım konusunda bireyin iğüdüsel yapılaraya sahip olduğunu belirtmektedir. Bireylerin içinde örtük ya da bastırılmış olanların dışarı çıkarılmasını estetik duygunun varlığıyla mümkün olabileceğini vurgulamaktadır. Bunun için olması gereken dürtünün haz ilkesi olduğunu söyleyen Read, estetik dürtünün 11 ve 12 yaşlarına kadar doğal olduğuna değinmektedir. Çocuğun bu yaşlara kadar kompozisyon ve hayalgücüne dayalı yapılar konusunda iğüdüsel hislere sahip olduğunu belirtir. Bu yaşlardan sonra iğüdüleri bastıran unsurun süper-ego olduğunu söylemektedir. Burada Freud’un ‘gerçeklik ilkesi’ olarak adlandırılan aşamaya yönelik aile, öğretmen ve çevresel diğer kaynakların belirleyiciliğine değinmektedir. Ailenin ego ve süper-ego ’larının hangi ölçüde beraber çalıştığının, çocuğun süper-ego ’suna yansıdığını ve belirleyici etken olduğunu söylemektedir.

Bedişti (2002), ‘*A Multi-Cultural Interaction Throught Video Conferencing In Primary Schools*’ adlı makalesinde Türk ve Kanadalı öğrencilerin video konferans yöntemiyle kültürel etkileşimini ele alınmıştır. Resim yoluyla duygu ve düşüncelerini ifade etmeye çalışan öğrenciler, farklı kültürler tanımayı, o kültürlere dair kendi kültürel kıyaslamalarını yapmaları, eleştirel bakış açısı geliştirmeyi öğrenmişlerdir. Kanadalı öğrenciler Nusret olpan’ın tarzında minyatür resimleri yapmıştır, Türk öğrenciler ise Tad Harisson’un tarzına göre resimler yapmıştır. Kanadalı öğrencilerin yapmış oldukları çizimleri video konferans yoluyla değerlendiren Türk öğrenciler, onların çizimlerinden yola çıkarak kültürel öğrenmeler gerçekleştirmiştir. Aynı şekilde Kanadalı öğrenciler de Türk öğrencilerin çizimlerini değerlendirmeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda düşüncelerini ifade eden Türk ve Kanadalı öğrenciler farklı kültürlere dair öğrenmeler yaşadıkları ve farklı kültürlere sahip öğrenciler tanıdıkları için heyecan ve mutluluk duyduklarını dile getirmişlerdir.

Bedişti ’nin bu araştırması sanat eleştirisinin kültürel farklılıklar boyutuna güzel bir örnektir. Dünyanın farklı iki ülkesinde aynı sınıf seviyesinde olan öğrencilerin video

konferans yoluyla beraber ders görebilmesi, ortak konulu çizimler yapabilmesi, düşünce alışverişinde bulunması sanat eleştirisini bilmeyi önemli kılmaktadır. Teknolojik gelişmişlik paralelinde dünyanın birçok farklı yerinde mevcut olan müzeler, galeriler ve sergiler de ziyaret edilebilmekte ve görüle bilinmektedir. Bu da sanat eserlerinin değerlendirebilme yolunun nasıl olması gerektiğini daha da önemli kılmaktadır. Başka kültüre ait bir resmi (sanat eserini) görünce içerdiklerini oranın kültürel yapısıyla ilişkilendirebilmek gerekmektedir. Sanat eleştirisi pedagojik bir metot ile yapıldığında sanat eseri hakkında daha fazla bilgi sahibi olunmaktadır.

...

Fiedler (2017) ‘*Über die Beurteilung von Werken der bildenden Kunst*’ adlı kitabında görsel sanat eserleri konusunda yargıda bulunmanın perspektifini çizmektedir. Bir görsel sanat eserinin içeriksel boyutunun ne anlam taşıdığının önemini, izleyende ya da anlatımcıda uyandırmış olduğu etkinin boyutuna bağdaştırmaktadır.

Güneş (2015) ‘*The Effect Of The Use Of Multidisciplinary Art Education Method In Delivering Contemporary Art Lessons On The Permanence Of Knowledge*’ araştırmasında ÇASEY’in çağdaş sanat dersinde kullanılmasının kalıcılığa olan etkisini sorgulamaktadır. Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde okuyan üçüncü sınıf öğrencilerinden seçkisiz seçilen on öğrenciye ÇASEY ile seçkisiz seçilen on öğrenciye de sunum-anlatım yoluyla ders işlenmiştir. Araştırmacının deney ve kontrol gruplarından elde etmiş olduğu sonuçlara göre, ÇASEY’ in öğrencileri aktif olmaya yönelttiğini, bu durumun da öğrencilerin öğrenmelerini daha kalıcı hale getirdiği görülmektedir.

Venturi (2018) ‘*Painting and Painters: How to Look at a Picture From Giotto to Chagall*’ kitabında resime bakmanın yaklaşımlarına değinmektedir. Güzel olanın arayışı, bir sanat eserinin ele alınış biçimi ve eleştirisine vurgular yapmaktadır. Bir sanat eserinin kendine özgü niteliklere sahip olması ancak değerlidir. Bu değer de nesneldir ve nesnel değerler sanatın kendisidir. Bir sanat eserinin sanat eseri olma niteliğine belirleyen unsur sanat eleştirisinin sonucudur. Yazara göre bir sanat eseri hakkındaki ilk kişisel izlenimden nesnel sanat eleştirisine doğru ilerlemenin ilk koşulu kültürdür. Kişinin iç sesini dinleyerek bir sanat eseri hakkında yargıda bulunması doğru değildir. Sanatsal duyarlılık olmadan sanata dair yargıda bulunmak gerçek dışıdır. Resimden anlayan, belli deneyimleri olan birinin resimden anlamayan birine göre sanat eseri hakkında iyi ya da kötü yargısına doğru

yaklaşımı olur. Kendi yargılarını başkalarının yargıları ile karşılaştırıp neden aynı fikirde olduklarını ya da farklı düşündüklerini anlamaya çalışan sabırlı öğrenciler duyarlılıklarını geliştirmek yolunda bir adım ileri giderler. Düşünce ve duyarlılık arasında güçlü bir denge vardır. Düşünce oluşukça, pekiştikçe ve fazlalaştıkça duyarlılık artmaya başlar. Biçim ve içeriğin birliğı ilkesi, eleştirmeni sanatsallığa değil sanat eserine yaklaştırmaktadır. Sanat eseri olmayan her resim sanatın alanı dışında, gerek bilimsel gerekse ahlaki hatta kazançlı ve güçlü bir amaç için resmedilmiştir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, deneysel desenlerden Öntest-sontest kontrol gruplu seçkisiz desen (The randomized pretest-posttest control group desing) modeli ile yapılmıştır.

Bu araştırma, Hatay ilinin Bedii Sabuncu Güzel Sanatlar Lisesi 10. Sınıf öğrencilerinden oluşan iki grupla yapılmıştır. Bu iki grup deney ve kontrol grubu şeklinde sınıflandırılmıştır. Eşit sayıda ve seçkisiz seçilen guruplardan kontrol grubuna Görsel Sanatlar ders planı doğrultusunda, deney grubuna ÇAGSEY ile ders işletilmiştir. Öğrencilerin araştırma uygulama sürecinde başarısı, tutumu ve öğrendiklerini uygulamada kullanmaya dönük etkiler deneysel desen modeli ile araştırılmıştır.

Deneysel araştırmalar, kısaca araştırmacı tarafından oluşturulan farkların bağımlı değişken üzerindeki etkisini test etmeye yönelik çalışmalardır. Deneysel desenlerde temel amaç değişkenler arasında oluşturulan neden-sonuç ilişkisini test etmektir. Araştırmacı bu amacını gerçekleştirmek için bağımsız değişkenin düzeyleri olan işlem gruplarına seçkisiz atama yapmak, bağımsız değişkeni manipüle etmek (değişimleme), dışsal değişkenleri kontrol altına almak durumundadır (Borg ve Gall, 1989; Büyüköztürk, 2007; Hovardaoğlu, 2000; Kerlinger, 1973). Deneysel araştırmalar, kısaca araştırmacı tarafından oluşturulan farkların bağımlı değişken üzerindeki etkisini test etmeye yönelik çalışmalardır. Deneysel desenlerde temel amaç değişkenler arasında oluşturulan neden-sonuç ilişkisini test etmektir. Araştırmacı bu amacını gerçekleştirmek için bağımsız değişkenin düzeyleri olan işlem gruplarına seçkisiz atama yapmak, bağımsız değişkeni manipüle etmek (değişimleme), dışsal değişkenleri kontrol altına almak durumundadır (Borg ve Gall, 1989; Büyüköztürk, 2007; Hovardaoğlu, 2000; Kerlinger, 1973). Fraenkel & Wallen'a (2006) göre ise, tüm deneysel araştırmaların altında yatan temel fikri, basitçe, "bazı şeyleri dene ve neler olup bittiğini sistematik olarak gözle" olarak açıklamaktadır.

Fraenkel & Wallen (2006) deneysel desenlerin iki temel koşulunu şöyle açıklamaktadırlar: Birincisi, bağımlı değişken üzerindeki etkileri karşılaştırılan ve bağımsız değişkeni tanımlayan en az iki farklı koşulun (işlemin) olması; ikincisi bağımsız değişkenin araştırmacı tarafından doğrudan manipüle edilmesidir.

	Grup	Öntest	İşlem	Sontest
R	D (Deney)	O1	X	O3
R	K (Kontrol)	O2		O4

Şekil 1. Öntest-Sontest Kontrol Gruplu Seçkisiz Desen

Fraenkel & Wallen’a (2006) göre deneysel araştırma, tüm yöntemler içinde önemli iki noktada eşsizdir: Birincisi, kullanıldığında neden sonuç ilişkilerini test eden en geçerli ve güvenilir yoldur. İkincisi, uygun kullanıldığında neden ve sonuç ilişkilerini test eden en geçerli ve güvenilir yoldur.

Deneysel araştırma, açıklamanın ötesine geçilerek nedenlerin tahmin edilmesine olanak sağlar. Korelasyonel çalışmalar, neden ve sonuç arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarabilir, ancak ‘neden’ değitiğinde ‘sonucun’ da değişebileceğini ortaya koyamaz. Bunu ancak deneysel araştırmalar söyleyebilir. Fraenkel & Wallen (2006), deneysel araştırmalar için dört temel özellikten bahsetmektedir: Grupların karşılaştırılması, bağımsız değişkenin manipüle edilmesi, seçkisizlik, dışsal değişkenlerin kontrolü (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel 2008).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma alanı 2022-2023 eğitim öğretim yılı Hatay Bedii Sabuncu Güzel Sanatlar lisesi, çalışma gurubu ise bu okulun onuncu sınıf öğrencileridir.

Nicel araştırma olarak gerçek deneysel desenlerden ÖSKD (Öntest-sontest kontrol gruplu seçkisiz desen) ile yapılan bu araştırma, öğrencilerin açık rıza beyanı alınarak yapılmıştır. Araştırmada Hatay Bedii Sabuncu Güzel Sanatlar Lisesi’nde 10. sınıfta okumakta olan 40 öğrenci, denek havuzu olarak belirlenmiştir. Bu denek havuzundan

seçkisiz belirleme ile 20 öğrenci deney grubu, 20 öğrenci de kontrol grubunu oluşturmuştur.

Denekler için oluşturulan iki grubun sayılarını belirlemede 10' uncu sınıfta okumaya devam eden, yani mevcut olan öğrenci sayısı etkili olmuştur. Öğrencilerin tamamı araştırma uygulama kapsamına alınmıştır. Deneklerin cinsiyet durumu aşağıdaki Tablo 1 de verilmiştir.

Tablo 1. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Cinsiyet Dağılımı

	DENEY GRUBU	%	KONTROL GRUBU	%	TOPLAM ÖĞRENCİ	% TOPLAM
ERKEK	8	40	7	35	15	37,5
KIZ	12	60	13	65	25	62,5
TOPLAM	20	100	20	100	40	100

Tabloda görüldüğü üzere deney grubunda erkek öğrenciler grubun %40'nı kız öğrenciler ise grubun %60'ını oluşturmaktadır. Kontrol grubunda erkek öğrenciler grubun %35'ini kız öğrenciler ise grubun %65'ini oluşturmaktadır. Toplamda 40 öğrenciden oluşan deney ve kontrol gruplarında %37,5 erkek öğrenci %62,5 kız öğrenci bulunmaktadır.

Eşit sayıda ve seçkisiz seçilen guruplardan kontrol gurubuna çalışma alanı olarak seçilen okulun Görsel Sanatlar ders planı doğrultusunda, deney grubuna ÇAGSEY ile ders işlenmiştir. Sanat eleştirisi yöntemi konu başlığında Feldman metodu kullanılarak öğrencilerin ders ve konu bağlamında uygulama süreci ile beraber hazırbulunuşluk, algı, bilişsel, duyuşsal ve öğrenim başarısının öğrencilerin öğrenme etkilerine yönelik kazanımların neler olduğu saptanmaya çalışılmıştır.

Görsel Sanatlar eğitimi sanatsal, kültürel ve bilimsel gelişmelerin mozaikini oluşturur. Evrensel ve yerel bağlamda eğitimde oluşan gelişmeler en nihayetinde görsel sanat alanlarına da etkiler oluşturmaktadır. Sanat serüveni sınırlı bir yelpazeye sahip değildir. Gelişmelere, dönüşümlere, yaşamsal etkilere açıktır ve bunlardan beslenebilmektedir. Cumhuriyetin kurulması ile beraber dünya da etkili olan sanat eğitimi yöntemleri Türkiye'de de zamanla takip edilmiş ve sanat eğitimine katkı sunan teoriler ve

yöntemler geliştirilerek eğitim sistemine uyarlanarak etkiler oluşturmuş ve yer edinmiştir. Çağdaş Türk Resim Sanatı temsilcileri de bu etkileri eserlerine kısmen taşımıştır.

Araştırmada Çağdaş Türk Resim Sanatı temsilcilerinden Cemal Tollu'nun **Çoban ve Tiftik Keçileri** (1955), Turgut Zaim'in **Erciyes** (1939), Ferruh Başağa'nın **Kuşlar** (2007), Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun **Sarı Saz** (1966) ve Nuri İyem'in **Gün Başlıyor Kondularda** (1998) eserleri başta olmak üzere o döneme ait diğer sanat eserleri sanat eleştirisi yöntemiyle ele alınmıştır. Öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyeleri dikkate alınarak iki boyutlu ana sanat atölye dersi içeriğine uygun eserler seçilmiştir. Eserlerle ilgili hazırlanan Sanat Eleştirisi Yapağı, Feldman'ın dört basamaklı tanımlama, çözümleme, yorumlama ve yargı basamaklarının sıralamasına uygun, her biri için açık uçlu sorular oluşturulmuştur. Öğrencilerin ders ve sanat eleştirisine yönelik hazırbulunuşluk, başarı, ilgi ve tutumlarını ölçmek için Öntest-sontest Başarı Saptama Testi, Görsel Sanatlar Dersi Tutum Ölçeği, Ders Uygulama Öğrenci Görüşme Formu ve Değerlendirme Ölçeği hazırlanmış süreç sıralaması dikkate alınarak öğrenciler tarafından cevaplandırılmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada verilerin toplanması literatür taraması, nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılmıştır. Öntest-sontest kontrol gruplu seçkisiz desen ile seçilen iki gruba başarı saptama testi, sanat eleştirisi yapağı, tutum ölçeği ve ders uygulama görüşme formları kullanılmıştır. ÇAGSEY disiplinlerinden olan Sanat Eleştirisi kapsamına yönelik hazırlanan ders planı, ders araç gereçleri, formlar ve kayıtlar da ayrıca öğrencilerin sanat eleştirisine yönelik kazanımlarını belirlemeye yardımcı olacak içerikler ile zenginleştirilmiştir.

Araştırmada elde edilen verilerin karşılaştırma sürecinde hangi testlerin kullanılacağını belirlemek için basıklık ve çarpıklık katsayılarına bakılmıştır. Elde edilen veriler tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Verilerin Basıklık-Çarpıklık Katsayıları

Grup	Test	Çarpıklık katsayısı (skewness)	Basıklık katsayısı (kurtosis)
Deney grubu	Ön test	.074/.512	1.186/.992
	Son test	1.945/.512	4.632/.992

Kontrol grubu	Ön test	.192/.512	.947/.992
	Son test	.317/.512	1.364/.992

Yukarı yer alan çarpıklık ve basıklık değerlerine bakıldığında bu kısmının bir bölümünün +1 ile -1 değer aralığında olduğu bir kısmının ise olmadığı ve grup sayısında yer alan bireylerin 20'ser öğrenciden oluştuğu görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık katsayıları +1 ile -1 değer aralığında olması halinde verilerin normal dağıldığı kabul edilir (Büyüköztürk, 2018). Ayrıca örneklem grubunda yer alan birey sayısının az olması halinde karşılaştırma yapmak için parametrik değil non-parametrik testlerin kullanılması daha uygundur (Pallant, 2001). N sayısının 30 altında olması non-parametrik testlerin kullanılmasının bir diğer nedenidir.

3.3.1. Literatür (Alanyazın) Taraması

Sanat eleştirisi yöntemi konusu esas alınarak sanat eğitimi, görsel sanatlar eğitimi ve ÇAGSEY konularında internet, kütüphane ve ilgili konular ile ilgili yayımlanan kitap, dergi, makale ve tezler araştırılarak taranmıştır. Video ve görsellerin yanı sıra yazılı dokümanlar toplanmıştır.

3.3.2. Nicel Verileri Toplama Aracı

Nicel araştırma verilerini elde etmek için ÖSKD-Öntest-sontest kontrol gruplu seçkisiz desen (The randomized pretest-posttest control group desing) modeli kullanılmıştır. Seçkisiz oluşturulan 20 kişilik deney gurubu ve 20 kişilik kontrol guruplarına görsel sanatlar dersi kazanımları, ÇAGSEY, renk bilgisi, sanat kuramları ve sanat eleştirisi ve estetik konularında 20 soruluk çoktan seçmeli başarı saptama testi ile değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirme neticesinde öğrencilerin sanat eleştirisi konusuna yönelik ön bilgileri ve son bilgileri karşılaştırılmış nicel veriler elde edilmiştir.

Araştırma süresince yapılan uygulama çalışmaları video çekimi ve fotoğraflar ile kayıt altına alınmış olup, süreç takip formları düzen içerisinde doldurularak tertiplenmiştir. Video çekimleri ile gruplar içerisindeki her bir öğrencinin çalışma alanı, uygulama materyallerini kullanma düzeyi, tepkisel ve beceri kabiliyetleri gözlem olarak kayıt altına alınmıştır. Ayrıca süreç boyunca gerçekleştirmiş oldukları etkileşim ve sanat eleştirisi

basamaklarını kullanarak eser değerlendirmelerinde kendini ifade etme, özgüven ve duygu-düşünceleri kayıtlanmıştır. Uygulamalar öncesi, süreci ve sonrası için hazırlanan formlara destekleyici olan bu fotoğraflar ve videolar verilerin tutarlılığı ve güvenilirliği açısından kayıt altına alınmıştır. Araştırma verileri için hazırlanan başarı saptama testi, sanat eleştirisi yaprağı, ders uygulama öğrenci görüşme formu, tutum ölçeğı ve değerlendirme formları araştırmanın önemli doküman ve belgelerini oluşturmuştur.

Sanat eleştirisi yöntemi konu başlığında Feldman metodu kullanılarak öğrencilerin ders ve konu bağlamında uygulama süreci ile beraber hazırbulunuşluk, algı, bilişsel, duyuşsal ve öğrenim başarısının öğrencilerin öğrenme etkilerine yönelik kazanımların neler olduğu saptanmaya çalışılmıştır. Bunları belirlemek için 20 sorudan oluşan bir *başarı saptama testi* hazırlanmıştır. Bu test, görsel sanatlar dersinin içeriklerinden sanatsal düzenleme öğeleri, E. Feldman'ın sanat eleştirisi metodu, sanat kuramları kazanımlarını içeren çoktan seçmeli çeşitli sorulardan oluşmaktadır. Başarı saptama testi ile beraber betimleme, çözümleme, yorumlama ve yargılama basamaklarının her biri için oluşturulan alt sorularla *sanat eleştirisi yaprağı* oluşturulmuştur. Betimleme (Tanımlama) basamağında 8, çözümleme basamağında 8, yorumlama basamağında 9 ve yargılama basamağında 4 açık uçlu soru yer almaktadır. Sorular her sanat eleştirisi basamağının aşamasına göre hazırlanmıştır. Öğrencilerin derse tutum ve hazırbulunuşluğunu belirlemek için *görsel sanatlar dersi tutum ölçeğı* hazırlanmıştır. Likert tipi beşli dereceleme düzeni ile hazırlanan görsel sanatlar dersi tutum ölçeğı Tamamen Katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum ve Hiç Katılmıyorum düzeyleri kullanılmıştır.

3.3.2.1. Başarı Saptama Testinin Hazırlanması

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), TTK (Talim ve Terbiye Kurulu) tarafından, 2018 yılında eğitim aracı olarak kabul edilen Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersi 10 Öğretmen Klavuz Kitabı incelenerek öğrenme alanı olarak belirlenen *Sanat Eleştirisi ve Estetik* ünitesine ilişkin eğitim durumları hazırlanmıştır. ÇAĞSEY dikkate alınarak uyarlanan ve görsel sanatlar dersi içeriklerini kapsamakta olan 20 çoktan seçmeli sorudan oluşan başarı saptama testi, daha önceden hazırlanmış 50 soru ve kazanımlar havuzundan alınmıştır. Deney gurubu için hazırlanan eğitim durumlarının kazanımlarına örtüşen bir test olma özelliğine dikkat edilmiştir. Öğrencilerin bilişsel alanına özgü becerilerini doğru ölçümlemek için Görsel Sanatlar öğretmenlerinin ve üniversite de ilgili bölümde dersler

veren akademisyenlerin görüş ve bilgilerine başvurulmuştur. Kontrol grubu için eğitim durumuna ilişkin herhangi bir hazırlık yapılmamış araştırma yapılan okulun diğer görsel sanatlar öğretmenlerinin belirlediği ve kullandığı öğretim programı ve planına bağlı kalmıştır.

Tablo 3. Başarı Saptama Testi Madde Güçlük İndeksi ve Madde Ayırtedicilik İndeksi

Sorular	Ön test			Son test	
	Madde güçlük indeksi	Madde ayırtedicilik		Madde güçlük indeksi	Madde ayırtedicilik
s1	.30	.43		.73	.61
s2	.45	.28		.68	.67
s3	.60	.10		.83	.41
s4	.30	.28		.70	.63
s5	.28	.17		.70	.68
s6	.23	.20		.75	.60
s7	.20	.16		.65	.68
s8	.35	.33		.75	.59
s9	.53	.34		.70	.61
s10	.55	.43		.50	.71
s11	.20	.04		.60	.61
s12	.33	.19		.70	.58
s13	.23	.06		.13	.24
s14	.48	.44		.58	.65
s15	.33	.19		.60	.25
s16	.30	.32		.48	.14
s17	.33	.44		.63	.70
s18	.35	.52		.45	.80
s19	.28	.06		.43	.42
s20	.38	.58		.75	.59
	KR-20=.57			KR20=.86	

Sanat Eleştirisi ve Estetik ünitesi ders işleniş örneğinin kazanımlarına dönük hazırlanan başarı saptama testinin, yapılan istatistiksel analizler sonucunda ortalama güclüğü 0.57 olarak belirlenmiş, madde ayırtedicilik indeksleri 0.30' un altında olan maddeler testin kapsamına alınmamıştır. Madde istatistikleri ile yapılan güvenirlik hesaplamalarında pek çok formül olsa da çoğunlukla Kuder-Richardson 20-21 formülleri kullanılır (Karasar, 2006, Cemaloğlu,2020). KR-20 formülüne göre testin güvenirlik katsayısı 0,86 olarak belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, testin Sanat Eleştirisi ve Estetik ünitesi için bilişsel alanın bilgi ve kavrama düzeyine ilişkin güvenilir olduğu görülmüştür.

3.3.2.2. Tutum Ölçeğinin Hazırlanması

Öğrencilerin Görsel Sanatlar dersine ve konularına yönelik tutumlarının belirlenmesi için hazırlanan 30 Soruluk tutum ölçeği ALAKUŞ (2002) doktora tezinden izni doğrultusunda alınmıştır. Sanat eleştirisine yönelik maddelerin de sonradan eklendiği ölçek güncellenerek günümüze uyarlanmıştır. Açık, anlaşılır ifadelerden oluşan bu maddelerin öğrencilerin seviyelerine uygunluğuna dikkat edilmiştir. Ön uygulama 80 kişiden oluşan lise seviyesindeki öğrencilere yapılmıştır. Alpha açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Tutum ölçeğinin Croanbach Alpha güvenirliği öntest sonucu 0.81 olarak belirlenmiştir. Tutum ölçeğinin Croanbach Alpha sontest sonucu ise 0.87 olarak belirlenmiştir.

Uygulama sürecinde ölçekteki maddelerin belirlenmesinde öz değerlerin 1, maddelerin yük değerinin en az 0,30, iki faktörde yer alan faktörler arasında farkın en az 0,10 olmasına gayret gösterilmiştir (Büyüköztürk, 2012). Bu nedenle madde yük değeri 0,30'un altında olan 3 madde (m13,m14,m24) çıkarılmıştır. KMO testi, belli bir örneklemden elde edilen değişkenlerin oluşturduğu veri yapısının faktör analizi için yeterli olup olmadığını gösterir (Gürbüz ve Şahin, 2018, Cemaloğlu 2020). Kaiser (1974), KMO değerini 0,5-0,7 arası orta, 0,7-0,8 arası iyi, 0,8-0,9 arası çok iyi ve 0,9 üzerini süper şeklinde sınıflandırmıştır (Çolakoğlu ve Büyükekşi, 2014, Cemaloğlu, 2020).

Tutum ölçeğinin faktör analizine ilişkin istatistik veriler tablosu şöyledir;

Tablo 4. Tutum Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

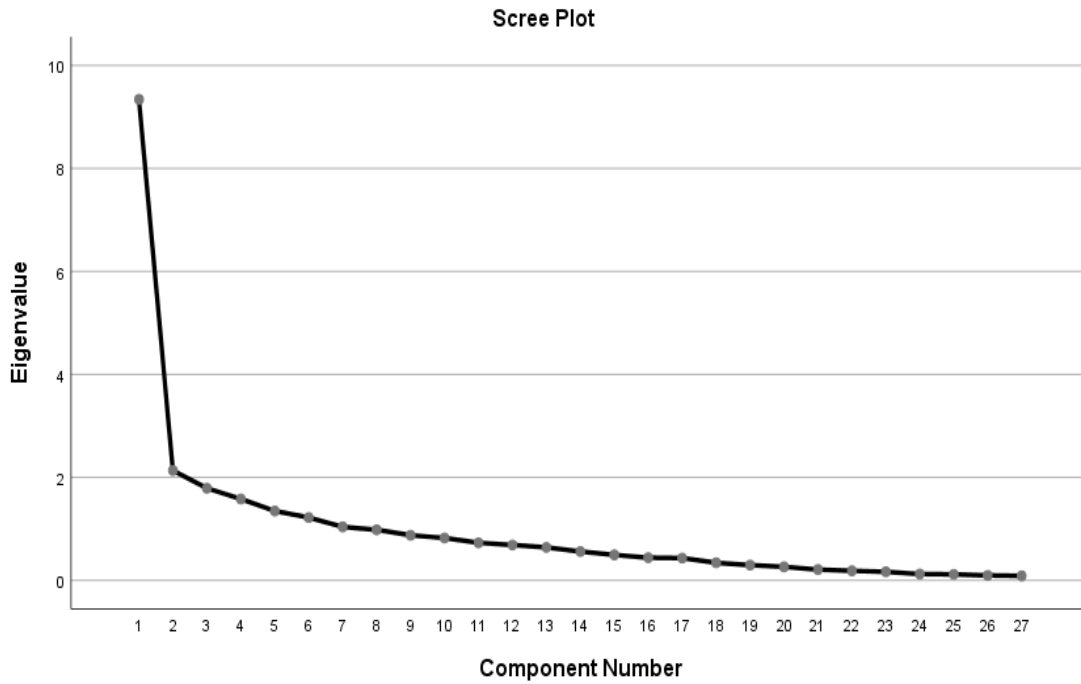
Madde Numarası	Faktör Yüğü	Faktörlerin Açıklayıcılığı	Güvenirlik Katsayısı
M1	.33	34.60	.846
M2	.54		
M3	.48		
M4	.65		
M5	.50		
M6	.59		
M7	.64		
M8	.75		
M9	.63		
M10	.59		
M11	.53		
M12	.43		
M15	.37		
M16	.59		
M17	.57		
M18	.73		
M19	.63		
M20	.59		
M21	.62		
M22	.64		
M23	.56		
M25	.56		
M26	-.65		
M27	.71		
M28	.60		
M29	.65		
M30	.57		
Kaiser Meyer Olkin (KMO)			.79
Barlett Sphericity Testi Ki Kare			1020.252

sd	351
p	.00

Yukarıdaki tabloya bakıldığında ortaöğretim öğrencilerine yönelik hazırlanan tutum ölçeğinin tek boyut altında toplandığı görülmektedir. Araştırmada ölçeğin KMO değerinin. 79; Barlett testi sonucunun ise χ^2 değerinin 1020.252 olması ve anlamlı ($p < 0,05$) çıkması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Bunun yanında ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için Croanbach-Alpha katsayıları boyutlara göre hesaplanmış ve uygulama boyutunda Cronbach-Alpha değeri. 86 bulunmuştur

Ölçekteki maddelerin yığılma grafiğine aşağıda (Tablo 5) yer verilmiştir.

Tablo 5. Tutum Ölçeğinin Madde Yığılma Grafiği

Yukarıdaki şekle bakıldığında ölçeğin tek boyut altında toplandığı görülmektedir.

3.3.2.3. Ders Uygulama Öğrenci Görüşme Formunun Hazırlanması

Öğrencilerin on ders saati süresince sanat eleştirisi konusunun teorik ve uygulama alanlarının tamamında yer alan aşamalara dair fikir ve duygularını belirtmeleri için

hazırlanmıştır. Derse ve konuya ilgilerini, hazırbulunuşlukları, hangi kısımlarda başarılı olduklarını, paylaşımlar yapıp yapmadıklarını, ders süresince öğretmenden eksik kaldıkları kısımlarda yeterince destek alıp almadıklarını vb. noktalara dair fikir alınmak üzere 6 açık uçlu sorudan oluşan formdur. Öğrencilerin sürecin içerisinde aktif tutunulmasının yanı sıra hedef ve öğrenmelerde ne gibi izlenimler taşıdıklarını, neler hissettiklerini daha iyi belirtmek için hazırlanmış ve uygulanmıştır.

3.3.2.4. Değerlendirme Ölçeğinin Hazırlanması

Görsel Sanatlar Ders Kitabı'nda yer alan sanat eleştirisi ve estetik ünitesi içeriğinde uygun değerlendirme ölçeği olarak verilen ünite değerlendirme ölçeği esas alınarak, ele alınan sanat dönemi, dersin hazırlık ve planlama yapısı, kazanımlar, öğrencilerin süreç içerisindeki öğrenme ve davranışları da dikkate alınarak hazırlanmıştır. Görsel sanatlar zümre öğretmenler kurulu ile uygunluğuna karar verilmiştir. 10 kazanım üzerinden hazırlanan değerlendirme ölçeği dört puanlama türüne göre **çok iyi (4), iyi (3), orta (2)** ve **zayıf (1)** olarak genel toplam puan olan 40 üzerinden 100 puan ile oranlanarak değerlendirme yapılmıştır. Değerlendirmeye her öğrenci kendi de dâhil edilerek öz değerlendirme becerisi geliştirmek mahiyetinde puanlanmıştır.

Sanat Eleştirisi ve Estetik ünitesi için deney grubu öğrencilerinin her biri için öğrenci ürün dosyası oluşturulmuştur. Süreç boyunca öğrenciler tarafından oluşturulan çalışmalar, ders uygulama öğrenci görüşme formları, sanat eleştirisi yaprağı ve ödevler vb. öğrenci ürün dosyasının içeriklerini oluşturmuştur. Değerlendirme ölçeği ile öğrencilere ürün dosyası ve süreç göz ününe alınarak ders notu vermek için kullanılmıştır.

3.3.2.5. Sanat Eleştirisi Yaprağı

Sanat eleştirisi yöntemi için kullanılan Edmund Feldman metodunun dört basamağına göre hazırlanan sanat eleştirisi yaprağı, öğrencilerin sanat eserlerini eleştirirken sistematik bir düzen içerisinde ele alabilmelerine dönük hazırlanmıştır. Betimleme (Tanımlama) basamağında 8, çözümleme basamağında 8, yorumlama basamağında 9 ve yargılama basamağında 4 açık uçlu soru yer almaktadır.

3.4. Uygulama Süreci

Araştırma uygulama, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Hatay Bedii Sabuncu Güzel Sanatlar Lisesi okulunda 10. Sınıf öğrencileri ile yapılmıştır. İki boyutlu ana sanat atölye dersinde yıllık plan eşgüdümlü Sanat Eleştirisi ve Estetik ünitesine dayalı bir süreç izlenmiştir. Uygulama süreci 5 haftalık bir zaman dilimiyle gerçekleştirilmiştir.

Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden deneysel desenlerden öntest-sontest kontrol gruplu seçkisiz desen modeliyle yapılmıştır. Seçkisiz belirleme ile 40 kişilik öğrenci denek havuzundan 20 öğrenci deney grubunu 20 öğrenci de kontrol grubunu oluşturmuştur.

Deney grubunu oluşturan öğrenciler ile mevcut üniteye uyumlu sanat eleştiri yöntemi ile bir süreç izlenmiştir. Kontrol grubu öğrencilerine sanat eleştirisi yöntemine dair bir işlem gerçekleştirilmemiş olup okulun ders öğretmenlerinin ünite planıyla ders süreçleri gerçekleştirilmiştir.

Deney grubu için 5 haftalık bir çalışma planı (Ek) hazırlanmış çok alanlı görsel sanatlar eğitimi yöntemine uygun atölye ortamı ve materyaller ile fiziksel hazırlıklar yapılmıştır. Seçilen atölye de projeksiyon, etkileşimli tahta, her öğrenci için çalışma masası, gösterip yaptırma ana uygulama alanı ve diğer materyaller bulundurulmuştur.

Araştırma süreci başlangıcında öğrenciler amaç ve hedeflerden haberdar edilmiş çalışma sürecine katkılar sağlaması yönünden fikirleri alınmıştır. Araştırma her hafta iki ders saati olacak şekilde 5 hafta olacak şekilde kararlaştırılmıştır. Araştırmada öğrencilerin kullanılacağı bütün malzemeler araştırmacı tarafından temin edilmiş süreç sonunda ürün dosyası olarak bir değerlendirme süreci ile araştırmanın sonlandırılacağı ve tüm bilgilerin saklı tutulacağı beyan edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada, başarı saptama testi, tutum ölçeği ve değerlendirme ölçeğinden elde edilen veriler ayrıştırılarak excel programı ortamında kodlanmıştır. Kodlanan veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Analizler sonucunda elde edilen veriler (deney ve kontrol gruplarını karşılatırmak için) non-parametrik testlerden Mann Whitney U testi kullanılarak sıra ortalamalarına göre

yorumlanmıştır. Ayrıca tutum ölçeği analizinde KMO ve Barlett testi ile faktör analizi yapılmış, ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach-Alpha değerleri kullanılmıştır.

İstatiksel analizler yapılmadan önce başarı saptama testi ölçeğinin tüm maddelerine cevap verilip verilmediği kontrol edilmiş, tüm maddelerin cevaplandığı teyit edilmiştir. Kodlanırken başarı saptama testi için yanlış cevaplar 0 doğru cevaplar 1 değeri ile ifadelendirilmiştir.

Tutum ölçeği için beşli derecelendirme sistemine uygun olarak seçeneklerden tamamen katılıyorum için 5, katılıyorum için 4, kararsızım 3, katılmıyorum için 2, hiç katılmıyorum için 1 olarak puanlama yapılmıştır. Öğrencilerin her bir madde için yığılma durumu (tablo 5) de görülebilir.

4. BULGULAR

Bu bölümde, ele alınan problem ve alt problemlerine yönelik toplanan veriler toplamının istatistiksel analizler neticesinde ulaşılan bulguların neler olduğuna yer verilmiştir. Bulgular ulaşılan dokümanlar analiz edilerek desteklenmiştir. Bulgular pedagojik sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin iki boyutlu ana sanat atölye dersinde olan başarılarına, tutumlarına ve öğrenilen kazanımların kalıcılık düzeyine olan etkisine ilişkin bulgular ve yorumlar olmak üzere üç başlık altında toplanmıştır. Belirlenen alt problemlerden oluşan üç başlık temel problemin kapsadığı bütünlerdir.

4.1. Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi Yöntemi Disiplini Olan Sanat Eleştirisi Yönteminin Öğrencilerin Öğrenme ve Uygulama Süreçlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde deney ve kontrol gruplarının deney öncesi sahip oldukları düzey ve deney sonrası sahip oldukları düzeyler hakkında belirlemelerimin neler olduğu açıklanmaya çalışılmıştır. Güzel sanatlar lisesi onuncu sınıf öğrencilerinin iki boyutlu ana sanat atölye dersinde sanat eleştirisi yöntemine ilişkin deney grubu için ÇAGSEY ile disipline edilen sanat eleştirisi ve estetik ünitesi ders işleminin neticesinde deney grubunun kontrol grubuna göre ne oranda bir farklılık ortaya çıkardığı anlaşılmak istenmiştir. Deney ve kontrol gruplarının ‘Sanat Eleştirisi ve Estetik’ ünitesine ilişkin öğrenmelerinde oluşan farklılıkların istatistiksel yansımalarının nasıl olduğu yapılan öntest ve sontest karşılaştırmalarında belirlenmiştir. Elde edilen bulgular elde ediliş sırası dikkate alınarak sunulmuştur.

Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin ön test sonuçlarını karşılaştırmak için non-parametrik testlerden Man Whitney U testi yapılmıştır. Elde edilen veriler aşağıda Tablo 4’ te verilmiştir.

Tablo 6. Deney ve Kontrol Grubu Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular

	Gruplar	N	Sıra Ort.	Sıra top.	U	Z	p
Ön test	Deney grubu	20	20.85	417.00	193.00	.19	.85
	Kontrol grubu	20	20.15	403.00			
	Toplam	40					

p<.05

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin deney öncesi öntest sonuçlarından elde edilen sıra ortalamalarına bakıldığında deney grubu öğrencilerinin sıra ortalaması (20.85) ile kontrol grubu öğrencilerinin sıra ortalamasının (20.15) benzer olduğu ve aralarında anlamlı farklılığın olmadığı görülmektedir ($U=193.00$; $p=.85$). Yani ön test uygulanmış olduğunda deney ve kontrol gruplarının öğrenmelerinin birbirine yakın olduğu görülmüştür.

Deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Karşılaşma için non-parametrik testlerden Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen veriler tablo 5’ te verilmiştir.

Tablo 7. Deney Grubu Öğrencilerinin Öntest-Sontest Sonuçlarının Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular

		n	Sıra ort.	Sıra top.	Z	p
Deney grubu	Negatif Sıralar	0	.00	.00	3.93	.00
	Pozitif Sıralar	20	10.50	210.00		
	Eşit	0				
	Toplam	20				

$p<.05$

Yukarıdaki tablo incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin ön test son test puan ortalamalarının karşılaştırılması sonucu anlamlı bir farklılığın meydana geldiği görülmektedir ($z=3.93$; $p=.00$). Ortaya çıkan anlamlı farklılık son test puan ortalamasının lehinedir. Ortaya çıkan bu bulgu ile deney grubu puan ortalamasının deney sürecinde arttığının göstergesidir.

Kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma için non-parametrik testlerden Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen verilere tablo 6’da yer verilmiştir.

Tablo 8. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Öntest-Sontest Sonuçlarının Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular

		n	Sıra ort.	Sıra top.	Z	p
Kontrol grubu	Negatif Sıralar	7	6.21	43.50	1.58	.11
	Pozitif Sıralar	10	10.95	109.50		
	Eşit	3				

Toplam	20
--------	----

p<.05

Yukarıdaki tablo incelendiğinde kontrol grubu öğrencilerinin ön test son test puan ortalamalarının karşılaştırılması sonucu anlamlı bir farklılığın meydana gelmediği görülmektedir ($z=1.58$; $p=.11$). Ortaya çıkan bu bulgu ile kontrol grubu puan ortalamasının deney sürecinde anlamlı artış göstermediği görülmektedir.

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son test sonuçlarını karşılaştırmak için non-parametrik testlerden Mann Whitney U testi yapılmıştır. Elde edilen verilere Tablo 7’ de yer verilmiştir.

Tablo 9. Deney ve Kontrol Grubu Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular

	Gruplar	N	Sıra ort.	Sıra top.	U	Z	p
Son test	Deney grubu	20	30.50	610.00	.00	5.47	.00*
	Kontrol grubu	20	10.50	210.00			
	Toplam	40					

p<.05

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin deney öncesi son test sonuçlarından elde edilen sıra ortalamalarına bakıldığında; deney grubu öğrencilerinin sıra ortalamasının (30.50) kontrol grubu öğrencilerinin sıra ortalamasından (10.50) fazla olduğu görülmektedir. Her iki grubun son test sıra ortalamalarının karşılaştırılması sonucunda deney grubu lehine anlamlı farklılığın meydana geldiği görülmektedir ($U=.00$; $p=.00$).

Sonuç olarak ÇAGSEY disiplinlerinden olan pedagojik sanat eleştirisi yönteminin ‘Sanat Eleştirisi ve Estetik’ ünitesi ile uygulanan deney grubunun, kontrol grubuna göre daha anlamlı öğrenmeler sağladığı görülmüştür. Deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerine göre öğrendiklerini uygulamada da başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. DDSE ile görsel sanatlar dersinde daha etkili ve kalıcı öğrenmelerin oluşturulduğu görülmüştür.

4.2. Sanat Eleştirisi Yönteminin İki Boyutlu Ana Sanat Atölye Dersinde Uygulanmasına Yönelik Öğrencilerin Tutumlarına İlişkin Bulgular

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin tutum ölçeği ön test sonuçlarını karşılaştırmak için non-parametrik testlerden Mann Whitney U testi yapılmıştır. Elde edilen verilere Tablo 8’de yer verilmiştir.

Tablo 10. Deney ve Kontrol Grubu Tutum Ölçeği Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular

	Gruplar	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	Z	p
Ön test	Deney grubu	20	20.05	401.00	191.00	.24	.81
	Kontrol grubu	20	20.95	419.00			
	Toplam	40					

$p < .05$

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin deney öncesi tutum ölçeği ön test sonuçlarından elde edilen sıra ortalamalarına bakıldığında deney grubu öğrencilerinin sıra ortalaması (20.05) ile kontrol grubu öğrencilerinin sıra ortalamasının (20.95) benzer olduğu ve aralarında anlamlı farklılığın olmadığı görülmektedir ($U=191.00$; $p=.81$).

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin tutum ölçeği son test sonuçlarını karşılaştırmak için non-parametrik testlerden Mann Whitney U testi yapılmıştır. Elde edilen verilere Tablo 9’da yer verilmiştir.

Tablo 11. Deney ve Kontrol Grubu Tutum Ölçeği Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular

	Gruplar	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	Z	p
Son test	Kontrol grubu	20	12.50	212.50	59.50	3.73	.00*
	Deney grubu	20	24.53	490.50			
	Toplam	40					

$p < .05$

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin deney öncesi son test tutum düzeyleri sonuçlarından elde edilen sıra ortalamalarına bakıldığında; deney grubu öğrencilerinin sıra ortalamasının (24.53) kontrol grubu öğrencilerinin sıra ortalamasından (12.50) fazla olduğu görülmektedir. Her iki grubun son test sıra ortalamalarının karşılaştırılması sonucunda deney grubu lehine anlamlı farklılığın meydana geldiği görülmektedir ($U=59.50$; $p=.00$).

Deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma için non-parametrik testlerden Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen verilere Tablo 10’da yer verilmiştir.

Tablo 12. Deney Grubu Öğrencilerinin Öntest-Sontest Tutum Sonuçlarının Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular

		n	Sıra ort.	Sıra top.	Z	p
Deney grubu	Negatif Sıralar	10	10.40	104.00	.04	.97
	Pozitif Sıralar	10	10.60	106.00		
	Eşit	0				
	Toplam	20				

$p < .05$

Yukarıdaki tablo incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin ön test son test puan ortalamalarının karşılaştırılması sonucu anlamlı bir farklılığın meydana gelmediği görülmektedir ($z = .04$; $p = .97$). Ortaya çıkan bu bulgu ile kontrol grubu puan ortalamasının deney sürecinde anlamlı artış göstermediği görülmektedir.

Kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma için non-parametrik testlerden Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen verilere Tablo 11’de yer verilmiştir.

Tablo 13. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Öntest-Sontest Tutum Sonuçlarının Karşılaştırılması Sonucu Elde Edilen Bulgular

		n	Sıra ort.	Sıra top.	Z	p
Kontrol grubu	Negatif Sıralar	13	11.00	143.00	3.15	.00*
	Pozitif Sıralar	5	2.50	10.00		
	Eşit	2				
	Toplam	20				

$p < .05$

Yukarıdaki tablo incelendiğinde kontrol grubu öğrencilerinin ön test son test puan ortalamalarının karşılaştırılması sonucu anlamlı bir farklılığın meydana geldiği görülmektedir ($z = 3.15$; $p = .05$). Ortaya çıkan anlamlı farklılık son test puan ortalamasının aleyhinedir. Ortaya çıkan bu bulgu ile kontrol grubu puan ortalamasının süreç içerisinde

azaldığının göstergesidir. Kontrol grubu öğrencilerinin son test sonucuna bakıldığında ders sürecinden sıkılmış olabilecekleri görülmektedir.

4.3. Edmund Feldman Sanat Eleştirisi Yönteminin Öğrencilerin Öğrenmelerindeki Kalıcılık Düzeyine Etkisine İlişkin Bulgular

Araştırmanın alt problemlerine aranan cevaplar bu başlık altında verilmiştir. Deney grubuna uygulama sürecinde verilmiş olan ‘Sanat Eleştirisi Yapağı’, ‘Ders Uygulama Öğrenci Görüşme Formu’ ve Çalışma Eser Analizleri ile öğrencilerin sanat eleştirisi konusuna yaklaşımları, öğrenme durumlarında oluşan olumlu değişimler, etkili bir sanat eseri eleştirisinin en doğru yolunu bilme gibi davranışların belirlenmesine çalışılmıştır. Öğrenciler pasif dinleyici konumda olmayıp aktif olarak ders süreçlerinin tamamında etkili olmuşlardır. İstasyon tekniği yoluyla akranlarının çalışmalarını da düşünsel katılım sağlamışlardır. Bu durum öz eleştiri becerisi kazanmanın yanı sıra akran eleştirisi yapma becerisi de kazanmalarını sağlamıştır. Süreç içerisinde yaratıcı düşünme ve özgün anlatım becerilerini kullanarak, sanat eleştirisi yaparken fikirlerini daha rahat söyleme davranışını kazanmışlardır. Atölye ortamında dersin işlenişine kolaylık sağlayan fiziksel düzenlemelerin yapılması öğrencilere daha disiplinli ve sorumluluk bilincinin farkında olmayı sağlamış, öğrenciler kolay etkileşim yoluyla işbirliği yapmışlardır.

Süreç sonunda Değerlendirme ölçeği (EK-7) ile öğrencilere ders değerlendirme notu verilmiştir. Öğrencilere her biri için oluşturulan ‘Öğrenci Ürün Dosyası’ nın not olarak değerlendirilmesindeki önemine önceden dikkat çekilmiştir. Öğrenciler de süreç boyunca gerçekleştirdikleri uygulamalar ve öğrenmeler ile değerlendirmenin içinde olmuşlardır. Öz değerlendirme ve akran değerlendirmeleri yapılarak her sanat eseri (Cumhuriyet dönemi eserleri) için sanat eleştirisi yaparken öğrenciler tarafından ders süreçlerinde kullanılmıştır. Öğrencilerin burada göstermiş oldukları performans ve başarı, pekiştireç olarak artı şeklinde kayıtlanmış not verilirken göz önünde bulundurulmuştur.

Tablo 14. Deney Grubu Öğrenci Ürün Dosyası Değerlendirme Puanları

ÖĞRENCİ	SORU1	SORU2	SORU3	SORU4	SORU5	SORU6	SORU7	SORU8	SORU9	SORU10	TOPLAM	ALINAN NOT
Ö1	4	4	3	4	4	3	4	4	4	4	38	95
Ö2	4	4	3	4	4	4	4	3	4	4	38	95
Ö3	3	4	4	3	4	4	4	3	3	4	36	90
Ö4	4	4	3	4	4	3	4	4	4	4	38	95
Ö5	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	39	97,5
Ö6	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	40	100
Ö7	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	40	100
Ö8	4	3	3	4	4	3	4	4	4	3	36	90
Ö9	4	3	4	4	4	4	4	3	4	4	38	95
Ö10	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	40	100
Ö11	3	4	4	3	4	4	4	4	4	3	37	92,5
Ö12	4	4	4	4	3	2	3	4	4	4	36	90
Ö13	4	4	4	4	4	3	4	4	3	4	38	95
Ö14	3	3	4	4	4	2	4	4	3	3	34	85
Ö15	2	3	4	3	3	2	3	4	4	4	32	80
Ö16	4	4	4	3	4	3	4	4	3	4	37	92,5
Ö17	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4	39	97,5
Ö18	4	3	4	4	4	4	4	4	4	3	38	95
Ö19	3	2	4	4	4	4	3	4	4	3	35	87,5
Ö20	3	4	4	2	4	3	4	4	3	3	34	85

Deney grubu öğrencilerinin E. Feldman'ın sanat eleştirisi metodunu kullanarak iki boyutlu çalışmalara yönelik yapmış oldukları sanat eleştirisi yapma becerisi ve diğer kazanımları öğrenme düzeyleri süreç sonunda almış oldukları notlara yansımıştır. 20 kişiden oluşan deney grubunda alınan notlar 80-100 puan aralığında olmuştur. Grup ortalaması 92,875 düzeyde olmuştur. Bu durum deney grubunun kalıcı öğrenmeler oluşturduğunu ve öğrendiklerini uygulamada başarılı olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin öğrenmelerinde kalıcı ve anlamlı değişimlerin olduğu başarı saptama testinin sonuçlarında da görülmektedir. Örneğin; deney grubuna ön test uygulandığında sıra ortalamasının (20.85) olduğu belirlenmiş, son test uygulandığında ise sıra ortalamasının (30.50) olduğu görülmüştür. Grubun ön test ve son test kıyaslamasında anlamlı bir farklılığın oluştuğunu ve öğrencilerin öğrenmelerinde artış olduğu belirlenmiştir. Kontrol grubunda ise ön test sıra ortalaması (20.15) olup son test sıra ortalaması (10.50) olarak belirlenmiş öğrencilerin öğrenmelerinde anlamlı öğrenmelerin oluşmadığı sonucuna varılmıştır.

Değerlendirme sanatsal gelişimi ölçmeye daha çok yaraşır bir tanımdır. Çünkü değerlendirmede süreç de ürün kadar önemle ele alınır. Yalnız ürün dikkate alınarak yapılan ölçmelerde gözardı edilen pek çok davranış değerlendirmede kapsam içinde kalır. Bu bağlamda değerlendirme 'öğretim yolu ile geçerli kılınmış süreçte ve sonuçta yer alan tüm davranışlara değer yargısı ile yaklaşmak' olarak tanımlanabilir (Kırıçoğlu, say: 206). Öğrenciler değerlendirme aşamasında sadece değerlendirme ölçeği ve başarı saptama testi üzerinden değerlendirilmemiş süreç içerisinde ortaya koymuş oldukları gayret ve öğrenme isteği üzerinden de bir gözlem ve değerlendirmeye tabii olmuşlardır.

ÇAGSEY ile yapılan derslerin daha etkili öğrenmeler oluşturduğu yapılan uygulama araştırması ile belirgin olarak ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin ders süreçlerinin tamamında etkili, paylaşımcı ve öğrenme isteklisi oluşunda bu yöntemin belirleyici olduğu anlaşılmıştır. Sınıf yönetimi noktasında zorlukların yaşanmamasında, öğrencilerin ders süreçlerinin tamamında aktif olmasının önemli bir etkisinin olduğu görülmüştür. Atölye ortamında ÇAGSEY ile ders yapılmasının öğrenciler üzerinde olumlu anlamda bir sorumluluk bilinci oluşturduğu görülmüştür. Bilgiye ulaşma, bilgiyi paylaşma ve dönüt alıp-verme kolaylığının atölye ortamının fiziksel koşullarının iyi belirlenmesi ile oluşabildiği, öğrencilere öğrenme yönünden olumlu bir isteklendirme sağladığı gözlemlenmiştir.

5. TARTIŞMA VE DEĞERLENDİRME

Araştırmanın bu bölümünde sanat eleştirisi yöntemi için belirlenen problem durumuna ilişkin yapılmış olan açıklamalar, araştırma uygulama sürecinde kullanılan verilerin araştırma sonucunda amaçlanan hedeflere hizmet etmeye dönük işlevsellikleri, öğrencilerin iki boyutlu ana sanat atölye dersinde sanat eleştirisi yöntemini kullanarak ve uygulama çalışmaları ile oluşturdukları öğrenmeler, tutumlar, hazırbulunuşluk durumları ve bulgulara dayalı oluşan belirlemelerin sınırlılıkları tartışılmıştır.

Araştırma, güzel sanatlar lisesi 10. sınıf iki boyutlu ana sanat atölye dersinde sanat eleştirisi yöntemin öğrencilerin öğrenmelerine etkileri problem durumuna ve belirlenen alt amaçlara yönelik öğrencilerin başarı durumları, derse olan tutumları ve öğrendiklerinin kalıcılık düzeyinin ne olduğuna ilişkin bulgulara ulaşmak amacıyla yapılmıştır. Ulaşılan bulgular ışığında tartışma ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin başarısına ilişkin belirlenen birinci alt problem olan, ÇAGSEY disiplinlerinden biri olan sanat eleştirisi yönteminin, kullanıldığı deney grubu öğrencilerinin ve başka yöntemin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerinin Sanat Eleştirisi ve Estetik ünitesine ilişkin öğrenme ve uygulama süreçleri sonucunda başarı düzeyleri arasında farkın ne olduğuna ilişkin ön test sonucunda elde edilen verilere göre; 20 kişiden oluşan deney grubu için sıra ortalaması 20.85 iken, 20 kişiden oluşan kontrol grubunun sıra ortalamasının 20.15 olduğu görülmüştür. Sıra ortalamalarına bakıldığında (Tablo 6) grupların başarı düzeylerinin benzer olduğu ve aralarında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($U=193.00$; $p=.85$). Seçkisiz belirlenen deney ve kontrol gruplarının ön test sonuçlarının benzerlik taşıması araştırma modelinin lehine olduğunu göstermektedir.

Deney grubunun ön test ve son test sonuçlarının karşılaştırılmasına bakıldığında (Tablo 7); pozitif sıralar $n=20$ için sıra ortalamasının 10.50, sıra toplamının ise 210.00 olduğu görülmüştür. Negatif sıralar $n=0$ için sıra ortalamasının .00, sıra toplamının .00 değerinde olduğu görülmüştür. Ortalamaların kıyaslanması yapıldığında anlamlı bir farklılığın oluştuğu görülmektedir ($Z=3.93$; $p=.00$). Sonuç olarak deney grubunun deney boyunca ortalamasının artmış olduğu söylenebilir.

Kontrol grubunun ön test ve son test sonuçlarının karşılaştırılmasına bakıldığında (Tablo 8); negatif sıralar $n=7$ için sıra ortalamasının 6.21, sıra toplamının 43.50 olduğu

görülmüştür. Pozitif sıralar $n=10$ için sıra ortalamasının 10.95, sıra toplamının 109.50 olduğu görülmüş, $n=3$ için eşitlik olmuştur. Puan ortalamalarının karşılaştırılması yapıldığında anlamlı bir farklılığın oluşmadığı görülmüştür ($Z=1.58$; $p=.11$). Kontrol grubunun deney süresince ortalamasının artış göstermediği söylenebilir.

Deney ve kontrol gruplarının son test puanlarına bakıldığında (Tablo 9); deney grubu lehine daha anlamlı öğrenmelerin olduğu anlaşılmıştır. Son test puanlarına ilişkin elde edilen verilere bakıldığında 20 kişiden oluşan deney grubunun sıra ortalamasının 30.50 olduğu, sıra toplamının 610.00 olduğu, 20 kişiden oluşan kontrol grubunun sıra ortalamasının ise 10.50 olduğu, sıra toplamının 210.00 olduğu görülmüştür. Deney grubu öğrencilerinin sıra ortalamasının ve sıra toplamının kontrol grubu öğrencilerinden fazla olduğu ve deney grubunun kalıcı öğrenmeler sağladığı görülmüştür ($U=.00$; $p=.00$). Deney grubu lehine anlamlı farklılığın olduğu söylenebilir.

Ulaşılan bulgulara bakıldığında, ÇAGSEY temel disiplinlerinden sanat eleştirisi yönteminin ve başka yöntemlerin uygulandığı onuncu sınıf iki boyutlu ana sanat atölye dersinde öğrencilerin başarılarına ilişkin farkların olduğu görülmüştür. Deney grubunda uygulanan sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin başarısını artırdığı görülmüştür. Çok alanlı görsel sanatlar eğitimi yönteminin sağladığı disiplinler arası yaklaşımın öğrencilerin başarılarına olumlu etkiler sağladığı söylenebilir.

ÇAGSEY temel disiplinlerinden olan sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin başarılarına olumlu etkiler ve katkılar sağladığına dair elde edilen bu araştırma bulgularının, yurtiçinde ve yurtdışında yapılan araştırmalara da bakıldığında; Gözütok (2017), Çağış (2021), Demir (2009), Kaya (2022); Güneş (2015), Alsaggar (2021), benzerlik taşıdığı söylenebilir.

Güzel sanatlar lisesinde okumakta olan öğrencilerin, II BASAD (İki Boyutlu Ana Sanat Atölye) dersine yönelik yaklaşımlarına bakıldığında, dersin kendi ilgi alanlarına dönük olması nedeniyle ders hazırbulunuşluk durumları için olumlu ve kolaylaştırıcı etkiler oluşturmıştır. Eğitim durumları düzenlenirken, öğrencilerin gelişim seviyeleri dikkate alınması gereken ilkelerdendir. Şahin'e (2011) göre; hedeften haberdar etme, öğrencilerin konuyu bütün olarak algılamasını ve dikkatlerini derse verme zemini sağlar. Sürecin ve konunun tanıtımında yapılan açıklamalara karşılık vermiş oldukları dönütler, sanat eleştirisi için heyecan ve ilgi duyduklarını göstermiştir. Özellikle tanıtımda konuya dikkat çekmek için hazırlanan sanat eseri kataloglarını incelerken ...*Bunlar kimin eserleri,*

...gözlerimiz görüyor gördüğümüzü elbette eleştirebiliriz, ...hocam Nuri İyem'in ismini daha önce duymuştum, ...Sanatçı ile eleştirmen aynı şey değil mi?... gibi çeşitli ifadeler ile düşüncelerini ve izlenimlerini dönüt olarak göstermişlerdir.

İkinci alt problem olarak belirlenen, sanat eleştirisi yönteminin iki boyutlu ana sanat atölye dersinde uygulanmasına yönelik deney grubu öğrencilerinin ve uygulanmayan kontrol grubu öğrencilerinin tutumları arasında oluşan farkların öntest ve sontest sonuçlarına ilişkin elde edilen bulgular şöyledir:

Ulaşılan bulgulara göre araştıma uygulama süreci öncesinde tutumlara ilişkin uygulanan öntest sonuçlarına göre 20 kişiden oluşan deney grubunun sıra ortalamasının 20.05 olduğu, 20 kişiden oluşan kontrol grubu öğrencilerinin ise sıra ortalamasının 20.95 olduğu görülmüştür. Sıra ortalamalarının birbirine yakın olması ($U=191.00$; $P=.81$) deney grubu ve kontrol grubunun arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermektedir (Tablo 10).

Deney grubu ve kontrol grubunun araştırma uygulama süreci sonucunda tutumlarına ilişkin uygulanan sontest sonuçlarına göre; deney grubunun sıra ortalamasının 20.45 olduğu, kontrol grubunun sıra ortalamasının ise 12.50 olduğu görülmüştür. Deney grubunun sıra ortalamasının kontrol grubunun sıra ortalamasından fazla olduğu görülmüştür (Tablo 11). Her iki grubun sontest sıra ortalamalarını karşılaştırılmasına bakıldığında ($U=59.50$; $P=.00$) deney grubu lehine anlamlı farklılığın ortaya çıktığı görülmektedir.

Deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test tutum sonuçlarına bakıldığında (Tablo 12); negatif sıralar $n=10$ için sıra ortalaması 10.40 iken, pozitif sıralar $n=10$ için sıra ortalaması 10.60 olduğu görülmüştür. Elde edilen verilere göre, deney grubu puan ortalamasının deney sürecinde anlamlı bir artış göstermediği görülmüştür ($Z=0.4$; $p=.97$). Kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test sonuçlarına bakıldığında (Tablo 13); negatif sıralar $n=13$ için sıra ortalaması 11.00 iken, pozitif sıralar $n=5$ için sıra ortalaması 2.50 olduğu ve eşit sıralarda $n=2$ olduğu görülmüştür. Ulaşılan veriler incelendiğinde kontrol grubunun ön test ve son test sonuçları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($Z=3.15$; $p=.05$). Oluşan anlamlı farklılığın son test puan aleyhine olduğunu göstermektedir. Kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test tutumları arasında aleyhine anlamlı farklılığın oluşmasında, ders sürecinin hedeflerinin iyi planlanmadığından, öğretim yöntem ve tekniklerin doğru seçilmemesinden, öğrencilerin sürecin içine çok fazla dahil

edilmemesinden, atölye ortamının ders sürecine uygun hale getirilmemesinden ve güdülemenin yapılmamasından kaynaklı olabileceği söylenebilir.

Kırıçoğlu'na (2005) göre; insanları sanat eğitimi yönünden olumsuz tutuma iten bazı nedenler vardır. Bunlar: “Sanat bir us uğraşı değil el uğraşıdır algısının oluşması, sanatın öteki derslere göre konumu, sanat ve yaratıcılık eğitimini yanlış özdeşleştirmek ve çevreden kaynaklı sanat eğitime olan olumsuz yaklaşımlardır.” Sanat eleştirisi ve estetik ünitesine ilişkin uygulanan sanat eleştirisi yönteminin bulgularından hareketle ÇAGSEY temel disiplinlerinden olan sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin tutumlarında olumlu etkiler sağladığı söylenebilir.

Üçüncü alt problem olarak belirlenen Edmund Feldman metodu sanat eleştirisi yönteminin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin ve bu metod dışında bir yöntemin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin öğrenmelerindeki kalıcılık düzeyine ilişkin farkların neler olduğuna dönük elde edilen verilere bakıldığında; deney grubu lehine daha kalıcı öğrenmelerin gerçekleştiği görülmüştür. Deney ve kontrol gruplarına araştırma uygulama bitiminde son test olarak uygulanan başarı saptama testinin bulgularına göre 20 kişiden oluşan deney grubunun sıra ortalamasının 30.50 olduğu, kontrol grubunun sıra ortalamasının ise 10.50 olduğu görülmüştür. Yani deney grubunu sıra ortalamasının kontrol grubunun sıra ortalamasından fazla olduğu ve deney grubu lehine daha kalıcı öğrenmelerin gerçekleştiği görülmektedir. Ayrıca ÇAGSEY ile uyarlanan sanat eleştirisi ve estetik ünitesinin, öğrencilerin kalıcı öğrenmelerine sağlayacağı etkilerin daha anlaşılır olması için öğrencilerce ürün dosyası süreç boyunca tutulmuş ve değerlendirilmiştir. Atılğan'a (2013) göre; “öğrenci ürün dosyası (potfolyo) ile yapılan değerlendirmenin temel amacı öğrencinin öğrenme sürecini ve sonucunu birlikte değerlendirerek, öğrencinin nasıl bir gelişim izlediğini belirlemektir (s:366).” Uygulama çalışmalarının yanı sıra sanat eserleri kataloğu, sanat eleştirisi yaprağı, değerlendirme ölçeği, öğrenci ders görüşme formları ve araştırma ödevleri ürün dosyasının içeriklerini oluşturmuş, değerlendirme yapılırken süreç bir bütün olarak ele alınmıştır. Deney grubu öğrencilerinin öğrenci ürün dosyalarının değerlendirilmesi sonucunda elde edilen ortalama başarı düzeyi 20 kişiden oluşan deney grubunda 92.875 olmuştur. Bu ortalama 100'lük not sistemine göre deney grubu öğrencilerinin çok başarılı olduğunu ve kalıcı öğrenmeler sağladığına ilişkin ikincil bir gösterge olabilir.

Araştırmada elde edilen bulgulara ilişkin yurtiçinde ve yurt dışında benzerlik taşıyan şu araştırmalar: Alsaggar (2021), Bediştı (2002), araştırmayı desteklemektedir.

Ersoy' a (2015) göre; “sanat tarihi, eleştiri ya da estetiğe ilgi duyan öğrenciler dil, mantık-matematiksel ve dışsal öğrenme tercihleri sergileyebilirler. Dil zekası güçlü olan öğrenciler sanat tarihi, sanatçılar, sanat eserleri ve bunların kökenleri hakkında okuma ve yazmayı; mantık-matematiksel zekası güçlü öğrenciler, sanat eleştiri ve estetikle bağlantı kurmayı tercih edebilirler. Sanat eserlerini çözümlemekten ve anlamını ortaya koyma çabasından hoşlanabilirler. Dışsal zekası güçlü olan öğrenciler sanat müzeleri ve sanat galerilerinin etkinlikleriyle bağlantı kurmayı tercih edebilirler. Bunlar sanatçılarla ve sanat koruyucularıyla çalışmaktan ve insanların görsel sanatlara eğilmelerine yardımcı olmaktan mutluluk duyabilirler. Bu öğrenciler ayrıca film yapımı gibi grupça gerçekleştirilen işlemlerde yer almayı isteyebilirler (s:88).” Görsel sanatlar dersinin içeriklerinin her biri kendi içinde önem var ettiği gibi disiplinler arası yaklaşım ile bütünsel önemi de artırmayı sağlayabilmektedir. Öğrenciler, görsel sanatlar dersinin kendi öğrenmelerine olan etkileri neticesinde bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor becerilerini geliştirebilmektedirler.

Öğrencilerin aynı sanat eseri üzerine yapmış oldukları sanat eleştirisinde kimi benzer düşüncelerin ve yorumların olduğu görülmüştür. Kendi duygu ve düşüncelerinde çoğunlukla farklılıklar görülse de birbirine benzer bir anlatım sergiledikleri görülmüştür. Bu durumu sınırlayan unsurun görsel okuryazarlık seviyelerinde yeterli düzeyde olamayışları olarak görülebilir. Erzen'e (2011) göre; “sanat işinin anlamı, onun oluşum ve algılanış sürecinde canlanan kimliğinin belirtisidir. Algılanış süreci de zamana, döneme, kültüre ve algılayanın varlık durumuna bağlı olarak değiştiğine göre, herhangi bir sanat işinin anlamı da farklı yorumlarla farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Bir başka deyişle, hiçbir sanat işinin tek ve mutlak bir anlamı olduğu söylenemez (s:168).”

Bir sanat eserini eleştirmek, sadece esere yönelik fikirler sunmak değildir, o eserin sanatsal yanından faydalanmayı da sağlayabilir. Her sanat eseri bir duygunun, fikriyatın ürünü olarak sanatçı elinden çıkar. Tüketici olarak bizler o sanat eserinden doyumlar sağlarız. Hyde' ye göre (2008); “Bir sanatçının yeteneklerinin ruhu bazen bizim içimizdekileri de harekete geçirir. Kendi yeteneklerimizi sanatçının geliştirdiği kadar kadar geliştirecek kudrete sahip olmasak bile, sanatçının yaratımı aracılığıyla kendi varlığımıza bahşedilenlerin farkına varacak, bir bakıma onları kavrayacak hale geliriz. Kendimizi

bahtiyar, hatta özgürleşmiş hissederiz (s:17).” Sanat eseri oluşturma süreci kadar sanat eserini izlemek, analiz etmek ve değerlendirmek de sanatsal yönümüzü besleyebilmektedir.

Görsel sanatlar dersinde öğrenciler için derse istekli olma halini belirleyen en önemli unsurlardan biri atölye ortamının olması ve fiziki koşullarının yeterliliğidir. Öğrenci, öğrenme eğilimine dönük yapmak istediği her ne var ise bunu o öğrenme alanına yönelik hazırlanan fiziki ortamda yapmak arzusu taşır. Kırıçoğlu’na (2005) göre; “her öğretim durumu, bu öğretimin gerçekleşeceği ortama bağlıdır. Çalışma yeri, ders araç ve gereçleri, çevre düzeni sanatın eğitimini doğrudan etkiler (s:7).” Fiziksel olanaklar eğitim ve öğretim de amaçlanan hedeflere ulaşmada önemli bir etkidir. Özellikle uygulamalı alanlar için zaman yönünden ekonomiklik oluşturma yanı sıra öğrencinin hazırbulunuşluk durumuna da olumlu etki edebilmektedir. ÇAGSEY’in temel disiplinlerinden olan sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin öğrenme süreçlerine etkisi bağlamında yapılan bu araştırmada, ders süreçlerinin tamamının atölye ortamında yapılması gerekliliği araştırma uygulama süresince önemsenmiştir. Teknolojik gelişmelerin eğitime entegre edilerek en kullanışlı yollarından faydalanmanın arandığı günümüz eğitiminde okullarda görsel sanatlar dersi atölyelerinin olmasının önemini çokça artırmıştır.

Hatay Bedii Sabuncu Güzel Sanatlar Lisesi’nde yapılan bu araştırmanın, çalışma grubunu oluşturan onuncu sınıf öğrencileri ile yapılan uygulama neticesinde, elde edilen veriler sanat eğitimi ve görsel sanatlar eğitime yönelik değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Hatay ilinin kozmopolit yapısından kaynaklanan farklı kültürlerin ve medeniyetlerin oluşu heterojen okul ortamlarının olmasını beraberinde getirebilmektedir. Güzel Sanatlar Lisesi olarak il içinde tek bir okulun olması ve bu okullara öğrencilerin çeşitli sınavlardan geçerek yerleşmesi, Türkiye’nin başka illerinden ve bölgelerinden gelen öğrencilerinden oluşu, diğer illerdeki Güzel Sanatlar Liseleri ile benzerlik taşımaktadır. Bu yönüyle bu araştırmanın evrenini Türkiye’de var olan tüm Güzel Sanatlar Liseleri oluşturmaktadır, denilebilir. Deneysel desenlerden öntest-sontest kontrol gruplu desen modeli ile yapılan bu araştırmada, katılımcıların bağımlı değişkene göre ölçülmesi ile elde edilen araştırma sonucunun Güzel Sanatlar Lise’lerini genelleyebileceği söylenebilir.

Geçmişten günümüze görsel sanatlar eğitime yönelik gelişmelerin her geçen gün artması, yeni yöntemlerin ortaya çıkması, öğretim programlarında revizelerin olmasına rağmen, görsel sanatlar dersine eğitim öğretim içinde hala yeterli önemin verilmediği

söylenbilir. Okullarda ikincil planda kalabilen bir ders olma halini etkileyen unsurların başında gelen idarecilerin ve diğer branş dersleri eğitimcilerinin, görsel sanatlar dersine yaklaşımının değişimine ilişkin belirli hizmet içi eğitimlerin verilmesi ve farkındalık sağlaması gerekliliğini düşündürebilmektedir. Sanat eğitime dönük programlanan ve seçili öğrencilerden oluşan Güzel Sanatlar Lise’lerinde, öğrencilerin sanata ilgi ve duyarlılığın canlı tutulması gözardı edilmemelidir.

Görsel Sanatlar dersinin önemine ve işlevselliğine ilişkin günümüze değin süregelen bir takım yetersizliklerin ortadan kaldırılması için bu alanda yapılacak araştırmaların önemi yadsınamaz. Teknolojik gelişmelerin beraberinde getirdiği erişim olanağının fazlalığı sanat ilgi alanına dönük yeni gereksinimleri de beraberinde getirmiştir. Neredeyse çevremizin her alanında (cafeler, evler, iş ofisleri vb). karşılaştığımız sanat eserleri dijital kullanım cihazlarında da karşımıza çoklukla çıkabilmektedir. Sanat eserlerine yaklaşımın en doğru yollar ile oluşması sanat ilgi alanına dönük isabetli etkiler sağlayabilir. İnsanların sanata olan ilgisinin doğru yöntemlerle sağlanması, Görsel Sanatlar alanında yenilikçi ve çağdaş gelişmelerin takibini ve o gelişmelerin kullanılması gerekliliğine fazlaca bağlı olduğu söylenebilir. ÇAGSEY’ inde günümüz eğitim ve öğretimine bu anlamda önemli katkılar sağlayan ve sağlayabilecek olan uluslararası kabulü gelişkin bir deneyim olduğu görülebilir. Sadece okullarda değil toplumsal yaşam içerisinde insanların sanata karşı doğru ve isabetli duyarlılıklar kazanmasına etkileri olduğu söylenebilir.

Araştırma uygulama sürecinde daha çok nicel araştırma ile elde edilen verilerin analiziyle değerlendirme ve tartışma yapılmış olsa da araştırma sürecinde, öğrencilere uygulanan ders uygulama öğrenci görüşme formu aracılığıyla belirtilen fikirler ve sözlü olarak belirtilen öğrenci fikirlerine göre de araştırmacı tarafından bazı değerlendirmelerin yapılması istenmiştir. Yıldırım ve Şimşek’ e (2018) göre; ‘görüşme formu, araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve soruların kapsanmasını güvence altına almak için geliştirilmiş bir yöntemdir(s:132).’ Bu görüşme yapılandırılmış bir görüşme olmamakla beraber bulgulara yönelik destekler görüşlerin nasıl olduğudur. Ders uygulama görüşme formu, deney grubu öğrencilerine yalnız uygulanmış olduğundan araştırma sürecinde sanat eleştirisi yöntemine ilişkin bu gurubun öğrencilerinin duygu ve düşüncelerinin yansımalarını da oluşturabilmiştir. Aşağıda verilen bazı öğrencilerin görüşleri şöyledir:

...Sanat eleştirisi yönteminin bana bakış açısı olarak sağladığı çok şey oldu. Yapmış olduğumuz kendi çalışmalarımızı bile eğlenceli bir şekilde eleştirebiliyoruz. Daha önce hep renk ve iyi çizimlere odaklanıyordum. Artık sanat eleştirisi yönteminin bütün basamaklarına göre hareket etmeyi öğrendim...

Öğrencinin görüşünden anlaşıldığı gibi öğrenme alanı için gerekli koşullar sağlandığında konunun benimsendiği ve yeni bakış açıları kazanmaya yönelik fırsatlar sağladığı söylenebilir.

...Çalışmalar içinde en beğendiğim aşama düşüncelerimi rahatlıkla ifade etmem oldu. Herkesin gözlemi birbirine uymayabilir ama yakın da olabilir. Arkadaşlarımla beraber eser eleştirisi yaparken düşüncelerime değer verdiler...

Görsel sanatlar eğitiminde en önemli etkenlerden birinin, öğrencinin derste aktif oluşu olduğu söylenebilir. Öğrenci sorumluluk ile öğrenme alanına yaklaşım sergilediğinde özgür bir şekilde düşünce ve duygularını yansıtabilmektedir. Sanat eleştirisi yönteminin bireyde sağladığı kazanımların başında sanat eserine karşı duyarlılık var etmesi görülebilir.

..Yapılan etkinliklerde başta zorlandım ama daha sonraki eserlerde rahatladım. Yapılan etkinliklerin kesinlikle verimli olduğunu düşünüyorum. Çalışmalarımızı sergilediğimizde çalışmamın başında kalıp okuldaki öğretmenlerime ve öğrencilere sanat eleştirisi yaparak çalışmamı anlattım...

Sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerde sağladığı öğrenmelerden bir diğeri, öğrencilerin öğrendiklerini başka yerlerde kullanabilme becerisi edinmesi olması olarak görülebilir. Öğrenci görüşünden anlaşılabacağı üzere sanat eleştirisi yöntemini bilmek ona dair öğrenmelerin yaşama yakınlık pratiğini oluşturabilmektedir.

Kontrol grubunda ders süreçlerini araştırma süresince devam ettiren iki boyutlu ana sanat atölye öğretmenlerinin, ÇAGSEY temel disiplinlerinden olan sanat eleştirisi yöntemine ilişkin görüşleri alınmıştır. Uygulama araştırma sürecinin çoğunluğuna tanıklık eden ve kontrol grubu ile Sanat Eleştirisi ve Estetik ünitesini farklı yöntemler kullanarak ders süreçlerini tamamlayan iki öğretmenin sanat eleştirisi yöntemi hakkında görüşleri şöyledir:

... Öğrencilerin ders amaç ve hedeflerine bu denli olumlu yaklaşımlar sergilemesini keyifle izledim. Çalışma alanında hem bireysel hem de işbirliği ile ortaya koydukları performans ile sanat eleştirisi yöntemine olan öğrenme durumlarının tamamını sağlamış

olabilecekleri izlenimi aldım. Öğrencilere sunum ve gösterip yaptırma teknikleri dışında ders süreçlerinde yeni yöntemlerin kullanılmasının etkilerinin fazla olduğu ve öğrencilere motivasyon olarak daha iyi yönelim sağladığı çok açık...

... Güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin normal diğer liselerde sanat eğitimi alan öğrencilere göre sanat eğitiminde daha fazla bilgi sahibi olmaları gerekir. Yeni yöntemlerin takip edilerek derslerde uygulanmasının böylesi liselerde okuyan öğrencileri daha fazla geliştireceği kanısındayım. Sanat eleştirisi konusunda artık çok daha farklı ve hassas düşüneceklerini düşünüyorum. Sanat diliyle kendilerini ifade etmeleri, onların sanat duyarlılığını hep diri tutturacak...

Sanat eleştirisi yönteminin öğrenme alanı olarak plan ve programlarda birçok konudan sonra ele alınmasında öğrencilerin görsel sanatlara dair temel beceri ve ilkeleri bilmesini gerektirmektedir. Sanat elemanlarını, tasarım ilkelerini, görsel okuma becerisini bilmek ile ancak sağlıklı bir sanat eleştirisi yapma gerçekleşebilir. Görsel sanatlar eğitiminde dikkat edilmesi gereken önemli hususlardan biri de öğrenme alanlarının düzenli ve periyodik olarak ele alınması olduğu söylenebilir. Temel öğrenme becerileri geliştirilerek ancak disiplinler arası bağdaştırmaları sağlamak mümkün olabilir. Keser'e (2018:38) göre, sanat eleştirisinin cevap aramaya çalıştığı bazı temel sorular şöyledir:

Sanat eseri kim tarafından üretildi ve sanat eserinin belirlenmiş bir adı var mı?

Sanat eserinde görülen figürler nelerdir ve bu figürler nasıl bir mekanda ilişkilendirilmiştir?

Sanat eserinde kullanılan görsel unsurlar nelerdir ve ne şekilde düzenlenmiştir?

Görsel, sanatsal unsurlar hangi ilkelere dayalı olarak düzenlenmiştir?

Sanatçı; hangi görsel unsurları hakim parçalar olarak kullanmıştır?

Sanatçının görsel unsurları düzenleme biçimi, yaklaşımı hangi amaca yöneliktir?

Sanatçının iletmeye çalıştığı belirli bir mesaj var mıdır?

Sanat eserinde yer alan semboller var mıdır, varsa bunlar neyi temsil ediyor?

Sanatçı, söz konusu eserde ne tür sanatsal kararlar almış ve neden almıştır?

Sanatçı bu eseri neden üretmiş olabilir?

Sanatçının bu eserde aldığı kararlar, amaçlar nelerdir ve amacını gerçekleştirmede başarılı olmuş mudur?

Bu eser hangi açılardan başarılı ya da başarısızdır?

Keser'in sanat eleştirisine ilişkin temel aldığı yukarıdaki sorulardan da anlaşılacağı üzere sanat eserini eleştirmek görsel sanat elemanlarını, temel ilkeleri ve sanatsal okuma yazma becerisinin sanat eleştirisi için öğrenilmesi ve bilinmesi gereken ön öğrenmeler olduğu söylenebilir. Sanat eğitimi bir süreçtir ve her aşamasında bireye kazandırdığı farklı etkileri olabilmektedir.

2022-2023 eğitim-öğretim yılında Hatay Bedii Sabuncu GSL onuncu sınıf öğrencileri ile yapılan bu araştırmada çalışma grubunu oluşturan bireylerin kişisel bilgilerinin gizli tutulması önemsenmiştir. Tartışma ve değerlendirme başlığı altında görüşleri belirtilen deneklerin, isimsiz olarak verilmesi bu hususa ilişkin duyulan sorumluluk bilincinden kaynaklanmaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümde Bulgular başlığı ile Tartışma ve Değerlendirme başlıkları altında belirtilen sonuçlardan yola çıkılarak araştırma süresince deneyimlenen ve yeni araştırmalar için farkındalıklar oluşturacağı düşünülen önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuçlar

Güzel sanatlar lisesi onuncu sınıf iki boyutlu ana sanat atölye dersinde sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin öğrenmelerine etkilerine ilişkin öğrencilerin öğrenmelerinde oluşan başarı düzeyi, derse yönelik tutumları ve öğrendiklerinin kalıcılık düzeyine etkilerine yönelik araştırma bulgularında ulaşılan sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin öğrenme ve uygulama süreçlerine etkisine ilişkin sınırlılıklar ve yararlılık nicel bulgular ile gözlemlenmiştir. Deney ve kontrol gruplarının ‘Sanat Eleştirisi ve Estetik’ ünitesine yönelik başarı puanları kıyaslanarak öğrencilerin öğrenme süreçlerinde oluşan farklılıklar anlaşılmıştır. Deney ve kontrol grupları için elde edilen son test sonuçlarına bakıldığında deney grubunun sıra ortalaması (30,50) olarak, kontrol grubu son test sıra ortalaması ise (10,50) olarak belirlenmiştir. Son test sıra ortalamalarına bakıldığında deney grubu lehine anlamlı farklılığın olduğu sonucuna varılabilir.

Öğrencilerin derse yönelik tutumlarının uygulama araştırma süreci sonunda elde edilen bulgularına bakıldığında deney grubu sıra ortalaması 24,43 olarak belirlenirken kontrol grubu için sıra ortalaması 12,50 olarak görülmüştür. Bulguların istatistiksel sonuçlarına bakıldığında deney grubu lehine anlamlı tutumun oluştuğu ve geliştiği sonucu çıkarılabilir.

Edmund Feldman’ın sanat eleştirisi metodunun deney grubu öğrencilerinin öğrenmeleri üzerinde kalıcılığa ilişkin kontrol grubuna göre daha anlamlı sonuçlar verdiği, başarı saptama testi sonucunda elde edilen bulgulardan çıkarılabilmektedir. Bunun yanı sıra öğrenci ürün dosyası değerlendirme puanlarına bakıldığında 20 kişiden oluşan deney grubu öğrencilerinin öğrendiklerini hatırlama ve uygulayabilme düzeylerinin yüksek olduğu almış oldukları değerlendirme notu sonuçlarından anlaşılabilmektedir (Tablo 14).

Araştırma uygulama süresince kullanılan araştırma yöntemi ve metodunun dışında araştırmacı tarafından gözlemlenen ve araştırmanın alt problemini destekler nitelikte bazı görüşlere de yer verilmek istenmiştir.

Araştırmada sanat eleştirisi yöntemi ile ele alınan eserlerin Çağdaş Türk Resim Sanatı temsilcilerinden seçilmesi yakından uzağa ilkesi gözetilerek ve dersin ünite planında yer alan konu başlıkları içerisinde olması nedeniyle öncelenmiştir. Bu eserler ile sanat eleştirisi yapan öğrencilerin, kendi kültürlerine yakın olan ressamı ve eserlerini benimsedikleri ve olumlu tutumlar oluşturdıkları görülmüştür. Cumhuriyet dönemi sanat gelişmelerinin ve sanatçıların hakkında fikirler edinmişlerdir.

Uygulama çalışmaları oluşturulurken öğrenciler kullandıkları malzemeleri beceri ile kullanabilmiştir. Kullanılan malzeme ve boyaların çalışmalarına yönelik sağlayacağı düzey ve vereceği sonuçları hesap edebilmişlerdir. Kendi çalışmalarını oluştururken özgün becerilerini yansıtabilmişlerdir. Akran eleştirisine açık olup kendi çalışmalarına dönük eleştirileri olumlu yaklaşımlar göstermişlerdir.

Öğrenciler çalışmalar oluştururken hayal ettiklerini, duygularını imgeler yoluyla ifade etmeye çalışmışlardır. Kendi yaratıcılıklarını uygulama çalışmalarında göstermeyi başarabilmişlerdir. Çalışmalarını oluştururken keyif alarak sonuçlandırmışlardır.

Bir dersin amaçlarının ve hedeflerinin konunun mekana uygunluğuna göre sağlanabildiği ve öğrenmelerin daha kolay öğrenildiği görülmüştür. Atölye ortamında her öğrencinin rahat çalışabildiği ve sınıfın diğer bireyleri ile daha rahat etkileşim sağladığı görülmüştür. Gerekli materyallerin düzenle korunabildiği ve temizliğinin sağlanabildiği koşulların öğrenci motivasyonuna olumlu etkileri görülmüştür. Görsel sanatlar dersinin koşulları gelişkin bir atölye ortamında işlenmesinin, kalıcı öğrenmelere etkisinin fazla olduğu görülmüştür.

İki boyutlu ana sanat atölye dersinde farklı öğretim tekniklerinin kullanımı öğrencilerin öğrenmelere ilgisini artırdığı fark edilmiştir. İstasyon tekniği kullanılarak dört farklı masa ve beş kişiden oluşan gruplar oluşturulmuştur. Dört basamaklı E. Feldman sanat eleştiri modelinin her bir basamağını bir grubun tamamlaması istenmiştir. Her sanat eseri için farklı bir masada olan öğrenciler birlikte çalışma ve eksiği tamamlama yönünden olumlu performanslar göstermişlerdir. Bu durum öğrenmelerini eğlenceli ve paylaşımcı bir ortamda sağlamalarına katkı sağlamıştır.

Sürecin değerlendirme noktasına da dahil edilen ve fikirleri alınan öğrenciler, uygulama çalışmalarına ve ürün dosyalarına ciddiyle yaklaşmışlardır. Gerekli düzenin ve titizliğin ortaya koydukları eserlere yansımış olduğu fark edilmiştir. Bir görsel sanat işinin sahip olması gereken korunma yolu öğrenciler tarafından anlaşılmış ve o minvalde öğrenciler tarafından korunmuştur.

Disiplinler arası eğitim anlayışının, görsel sanatlar dersinin niteliklerini artırdığını, öğrencilerin ders sürecinde konuya ilişkin aktif rol almasını sağladığı, öğrencilerin sorgulayıcı ve araştırmacı olmalarının yanında öğrenmeye istekli tutumlar geliştirmesine yönelik etkiler oluşturduğu sonucuna varılmıştır. İki boyutlu ana sanat atölye dersinde estetik, sanat tarihi, sanat eleştirisi ve uygulama çalışmalarının birlikte ders sürecinde ele alınması öğrenmeleri bütünleşik daha eğlenceli ve etkili kıldığı görülmüştür.

Öğrenciler, bir sanat eserini eleştirirken kendilerini herkesin düşündüğü gibi düşünmek gibi bir zorunlulukta hissetmemişlerdir. Sanat eleştirisi yaparken olabildiğince kendi fikir ve duygularını açığa çıkarmak istemişlerdir. Başka arkadaşlarının bir sanat eserine dönük eleştiri yaklaşımını olgunlukla karşılama ve dinleme becerisi geliştirmişlerdir.

Öğrenciler yapmış oldukları uygulama çalışmalarında orijinal eserin tüm görsel öğelerine derinlikli odaklanmışlardır. Renk, form, hareket, vurgu, çizgi, teknik vb. çalışmalarında gösterme çabası taşımışlardır. Aralarında fikir alışverişi yapıp zorlandıkları noktalarda çoğunlukla akran desteği ile zorlandıkları aşamaları aşmayı başarmışlardır.

ÇAGSEY alt disiplinlerinden biri olan sanat eleştirisi yönteminin, araştırma uygulama sürecinde ‘Sanat Eleştirisi ve Estetik’ ünitesinde öğrencilere sağladığı bazı etkiler şöyledir;

Öğrenciler görsel sanatlar dersinde daha önce sağlamış olduğu öğrenmeleri sanat eleştirisi yöntemini kullanırken yeni öğrenmeleriyle bütünleşik olarak kullanabilmiştir.

Görsel okuryazarlık becerilerine dönük öğrencilerde anlamlı değişimler gözlemlenmiştir.

Sorgulayıcı ve analiz yeteneklerini açığa çıkarma noktasında düşünsel süreçlerinde araştırmaya dayalı tutumlar edinmişlerdir.

Topluluk karşısında sanat eserlerine eleştiri getirme becerisi edinmişlerdir. Yapmış oldukları uygulama çalışmaları sonucunda takdir etme ve edilme davranışları göstermişlerdir.

Bireysel çalışmanın yanı sıra işbirliğine dayalı öğrenmeye yönelik de yenilikçi ve açık tutumlar göstermişlerdir.

Sanat eserinin niteliği ve yapıldığı döneme ve zamana uygunluğuna dikkat ederek eleştirel yaklaşma becerisi edinmişlerdir.

6.2. Öneriler

Güzel sanatlar lisesi onuncu sınıf iki boyutlu ana sanat atölye dersinde sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin öğrenmelerine etkilerine ilişkin yapılan bu araştırma için bulgulardan yola çıkılarak getirilen öneriler şöyledir:

Öğrencilerin, sanat eleştirisi konusuna ilişkin yüzeysel bilgilere sahip olmaları, doğru bir sanat eleştirisinin nasıl olması gerekliliğine ilişkin az fikirlere sahip olmaları, daha önce almış oldukları görsel sanatlar derslerinin yeterli düzeyde planlanamamasından kaynaklanabileceğinden; görsel sanatlar öğretmenin ders hazırlık ve planlamasının iyi olmasını gerektirmektedir. Ders konusuna uygun hangi yöntemin ve araç gereçlerin kullanılacağına önceden karar verilebilmelidir. Ünite ve konuya en uygun öğretim yöntem teknikleri kullanılmalıdır.

Görsel sanatlar öğretiminde, öğrencilerin başarısına, tutumuna ve öğrendiklerinin kalıcılığına etki edebilen sanat eleştirisi yönteminin ve bu alanyazında araştırmalarca kabulü gelişkin yöntemlerin kullanılmasına daha fazla yer verilmelidir.

Sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin öğrenmelerine etkiler sağlayabilmesi, fiziksel ve donanımsal koşulların görsel sanatlar eğitime uygun bir ortamda daha çok gerçekleşebilir. GSL okullarının tamamında çağdaş eğitimin gerektirdiği koşulları sağlayan ve gerekli tüm donatımları içeren görsel sanatlar derslikleri bulunmalıdır. Çünkü sanata verilen değerin öncelikle okullarda başlaması gerekmektedir. Atölyelerin çok amaçlı sanat etkinliklerine uygunluğuna, çağdaş bilişim ve materyal olanaklarına sahip olmasına, sanat eğitiminde amaç güden gereksinimlere kolaylaştırıcı etkiler sağlamasına önem verilmelidir.

Görsel sanatlar eğitiminde öğrencilerin bilgiyi alıcı olma konumundan çok bilgiyi arayan, sorgulayan ve ulaşabilen aktiflikte olması dersin niteliklerini artırabilmektedir. GSL öğrencileri ve öğretmenleri için çağdaş teknolojik eğitim araçlarının, çok çeşitli sanat kitaplarının (sanat eleştirisine yönelik kaynaklar vb.), ansiklopedilerin ve sanat dergilerinin vb. olduğu kütüphane koşulları sağlanmalıdır. Öğrenciler uygulama çalışmalarının yanında düşünsel olarak da gelişimlerle desteklenmeli ve araştırmalara dayalı ihtiyaç duydukları ortamlar sağlanmalıdır.

Yatılı pansiyonda kalan GSL öğrencilerinin pansiyon koşullarının uygulama çalışmaları yapabilecekleri düzene ulaştırılması gerekmektedir. Sanat eğitime yönelik fikir ve duygularına dönük dönütler sağlanmalıdır.

Sanat eleştirisi ve estetik ünitesine ilişkin öğrencilerin öğrenmelerinde ve tutumlarında anlamlı değişiklikler olması için yakından uzağa ilkesi kullanılabilir. Kendi kültürlerine en yakın sanatçılar ve eserlerinden yola çıkarak sanat eleştirisi yapmaları zemini sağlanabilir. Böylece öğrenciler, herkes tarafından az çok bilinen sanatçılar dışında sanat alanında anlamlı etkiler ve izler bırakabilmiş sanatçılar ve sanat eserlerini de tanıyabilir. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından hazırlanan ve öğrencilere dağıtılan ders kitapları kapsamına Görsel Sanatlar ders kitapları da dâhil edilmelidir. Öğrencilerin görsel tasarım öğelerini, görsel tasarım ilkelerini bilme ve görsel okuryazarlık becerisini geliştirme kitapların varlığıyla sağlanabilmektedir. Ayrıca öğrenciler kitaplar aracılığı ile sanatsal gelişimin tarihsel süreçlerine, sanatçılara, sanat eserlerine, sanatın etkilerine ve toplumsal yansımalarına yönelik fikirler edinebilmektedir.

Sanat eleştirisi konusu öğrencilere okul ortamında öğretilebileceği gibi bir müze, galeri veya sergi ortamında da öğretilir. GSL okullarında okuyan öğrencilerin müze, sergi, konferans, bienal ziyaretleri okul öğretmenleri ve yönetimlerince artırılmalıdır. GSL öğrencilerine müze kartları okullarınca sağlanabilmelidir.

Görsel sanatlar eğitimi ile öğrencilerin gelecekte erişebileceği meslek alanlarının neler olduğu, sanatsal yetilerinin onlara ne tür katkılar sağlayabileceği fark ettirilebilir. Öğrencilere, ilgi, yetenek ve gelecek hedeflerine yönelik eğitsel ve mesleki rehberlik destekleri verilmelidir. GSL okullarında okumakta olan öğrencilerin gelecek kaygılarının eğitim durumlarına olumsuz etki etmemesi için destekler sağlanmalıdır.

Görsel sanatlar eğitiminde farklı öğretim yöntem tekniklerinin kullanılmasının öğrenci motivasyonunu, öğrenme alanını olumlu etkilediğinden, ders süreçlerini eğlenceli

ve disiplinli kıldığından görsel sanat öğretmenleri tarafından konulara uygun olarak farklı yöntem ve teknikler kullanılmalıdır. Sanat eleştiri basamakları olan betimleme, çözümleme, yorumlama ve yargılama için sınıf ve atölye ortamında istasyon yöntemi kullanılabilir.

Deneysel desenlerden ön test-son test kontrol gruplu seçkisiz desen modeli ile yapılan bu araştırma da nicel bulgular ışığında veriler analiz edilmiştir. Sanat eleştirisi konusuna yönelik yapılacak bundan sonraki çalışmalar için nicel ve nitel araştırma yöntemleri beraber kullanılabilir.

Bu araştırmanın yapılacak olan yeni araştırmalara ışık tutabilmesi araştırmacının en içten dileğidir.

KAYNAKÇA

- Akay, A. (2019). Sanat Tarihi: Sıradışı Bir Disiplin, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Akyüz, Y. (2012). Türk Eğitim Tarihi, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Alakuş, A.O. (2022). İlköğretim Okulları 6. Sınıf Resim-iş Dersi Öğretim Programındaki Grafik Tasarım Konularının Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemiyle ve Bu Yönteme Uygun Düzenlenmiş Bir Ortamda Uygulanması, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Alakuş, A.O. & Mercin, L. (2005). Sanat Eleştirisi ve Pedagojik Sanat Eleştiri Yönteminin İncelenmesi, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi.
- Alsaggar, M. & Tubailhat, T. (2021). The Effect of a Proposed Based on Feldman's Method of Art Criticism in Art Education. Sanat Dergisi, (37), 277-295. Araştırma Makalesi.
- Arslan, R. (2020). Güzel Sanatlar Eğitimi Sürecinde Sanat Eleştirisi İçerikli Dersler İle Anasanat Atölye Dersleri Arası Etkileşime Dayalı Öğrenci ve Öğretim Elemanı Görüşleri. Yüksek lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.
- Atılğan, H. (Ed.). Kan, A. Doğan, N. (2013). Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Barrett, T. (2012). Sanatı Eleştirmek Günceli Anlamak, İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Bediştı, S.D. (2020). Görsel Araştırma Yöntemleri Teori, Uygulama ve Örnek, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Bediştı, S.D. (2002). A Multi-Cultural Interaction Throught Video Conferencing In Primary Schools. DergiPark Akademik 13(3), 70-86.
- Berger, J. (2014). Görme Biçimleri, İstanbul: Metis Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. Çakmak, E.K. Akgün, Ö.E. Karadeniz, Ş. Demirel, F. (2020). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Bourdieu, P. (2020). Sanatın Kuralları, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Boydaş, N. (2007). Sanat Eleştirisine Giriş, Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- Carey, J. (2020). Sanat Neye Yarar?, İstanbul: VakıfBank Yayınları.
- Cemaloğlu, N. (Ed.). (2020). Bilimsel Araştırma Teknikleri ve Etik, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Çağış, M.B. (2020). Pedagojik Sanat Eleştirisi Yönteminin Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerilerine Etkisi. Yüksek lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi. Erzurum.
- Dastarlı, E. (2021). Yan Kapıdan Girenler Modern Türk Resminin Analizi, İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Demir, C. (2009). Görsel Sanatlar Dersinde Sanat Eleştirisi Yönteminin Üç Boyutlu Çalışmalarda Öğrencilerin Öğrenme Süreçlerine Etkisi, Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Dewey, J. (2021). Deneyim Olarak Sanat, Çev: Nur Küçük, İstanbul: VakıfBank Kültür Yayınları.
- Dickerson, M. (2018). A'dan Z'ye Sanat Tarihi, çev: Orhan Düz, Ankara: Say Yayınları.
- Dilli, R. (2022). 21. Yüzyıl İçin Müfredat Değişikliği: Görsel Sanatlar Eğitiminde Görsel Kültür, (Ed: Vedat ÖZSOY) Eğitimde Görsel Sanatlar Makaleler, (7: 133). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Dobbs, S.M. (1998). Learning in and Through Art: A Guide to Discipline-Based Art Education, Los Angeles California: The Getty Education Institute for the Arts.
- Doorly, P. (2013). Sanatta Hakikat, Çev: Aydın Çavdar, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Eraslan, S. (2009). Ortaokul 8. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Pedagojik Sanat Eleştirisi Yönteminin Öğrencilerin Görsel Okuryazarlık Becerilerine Etkisi. Yüksek lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi. Erzurum.
- Ersoy, A. (2010). Sanat Eleştirisi, İstanbul :Artes yayınevi.
- Erzen, J. (2011). Çoğul Estetik, İstanbul :Metis Yayınları.
- Erişti, S.D. B. (2020). Görsel Araştırma Yöntemleri Teori Uygulama ve Örnek, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Feldman, E.B. (1987). The Problems of Art Criticism, Varsetres of Visual Experience, New York: Third Edition.
- Gezgin, İ. (2017). Sanatın Mitolojisi, İstanbul :Sel Yayıncılık.
- Güneş, N. (2015). The Effect Of The Use Of Multidisciplinary Art Education Method In Delivering Contemporary Art Lessons On The Permanence Of Knowledge. The Pursuit of History-International Periodical For History And Social Research. 13, 365-380.

- Gözütok, B.G. (2017). Sanat Eğitiminde Bir Alt Disiplin Olarak Pedagojik Sanat Eleştirisi ve Bir Uygulama Örneği. Yüksek lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi. Erzurum.
- Hyde, L. (2008). Armağan-Sanatsal Yaratıcılık Dünyayı Nasıl Değiştirir, çev: Emine Ayhan, İstanbul :Metis Yayınları.
- Kandinski, V. 2021, Sanatta Manevîlik Üstüne, Çev: Tefik Turan, İstanbul: Everest Yayınları.
- Karabulut, N. (2004). Sanat Eğitiminde Öğretim Alanları ve Bir Alt Disiplin Olarak Sanat Eleştirisi. Doktora Tezi.
- Kaya, E. (2022). Eğitsel Oyunlarla Uygulanan Pedagojik Sanat Eleştirisi Yönteminin Özel Eğitim Meslek Okulu Öğrencilerinin Sanatsal Gelişim Düzeyine Etkisi. Doktora Tezi.
- Keser, N. (2009). Sanat Sözlüğü, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Keser, N. (2018). Sanat Metodolojileri Sanat Tarihi ve Sanat Eleştirisi, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Kırıçoğlu, O.T, (2005). Sanatta Eğitim Görmek Öğrenmek Yaratmak, Ankara Pegem Akademik yayıncılık.
- Kırıçoğlu, O. (1990). Resim-iş Eğitiminde Karşılaşılan Başlıca Sorunlar, Ankara: Ted Yayınları.
- Kırıçoğlu, O. & Stokrocki, M. (1997). Ortaöğretim Sanat Öğretimi, YÖK-Dünya Bankası MEB Geliştirme Projesi, Ankara.
- Kılıç, A. Duman, E.D. Ersoy, F. (2021). Görsel Sanatlar Dersi Öğretmen Klavuz Kitabı, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Leppert, R, (2009). Sanatta Anlamların Görüntüsü, çev: İsmail Türkmen, İstanbul Ayrıntı Yayınları.
- Özsoy, V. & Alakuş, A. O. (2009). Görsel Sanatlar Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri, Ankara : Pegem Akademi Yayınları.
- Özsoy, V. (2015). Görsel Sanatlar Eğitimi, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Read, H. (2018). Sanat ve Toplum çev: Elif Kök, İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- San, İ. (2004). Sanat ve Eğitim Yaratıcılık-Temel Sanat Kuramları-Sanat Eleştirisi Yaklaşımları, Ankara: Ütopya Yayınları.

Shiner, L. (2004). Sanatın İcadı Bir Kùltür Tarihi, Çev: İsmail Türkmen, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Şişman, A. (2006). Sanata ve Sanat Kavramlarına Giriş, İstanbul: Yaz Yayınları.

Whitham, G. & Pooke, G. (2018). Çağdaş Sanatı Anlamak, Çev: Tufan Göbekçin, İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

Venturi, L. (2018). Resme Nasıl Bakılır, Çev: Esra Erment, İstanbul: Everest Yayınları.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yolcu, E. (2009). Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri, Ankara: Nobel Yayınları.

EKLER

EK-1

DİCLE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ ARAŞTIRMA ETİK KURULU RAPORU

Evrak Tarih ve Sayısı: 03/06/2022-297377

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : E-14679147-663.05-297377
Konu : İnceleme (Projenin Değerlendirilmesi)

03/06/2022

Sayın EREN AKTAŞ

"Güzel Sanatlar Lisesi 10. Sınıf Öğrencilerinin İki Boyutlu Sanat Atölye Dersinde Sanat Eleştirisi Yönteminin Öğrencilerin Öğrenme Süreçlerine Etkisi" başlıklı çalışmanız Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Çalışma ve Yayın Etiği Yönergesi uyarınca Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı tarafından değerlendirilmiş olup söz konusu çalışmanın bilimsel etik açısından uygun olduğuna ilişkin Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı kararı Üniversitemiz Rektörlük Makamının 02.06.2022 tarih ve 297017 sayılı Olur'u ile uygun görülmüştür.

Bilgilerini rica ederim.

Av. Rengin AVCI
Hukuk Müşaviri V.

Ek: İlgili Belgeler(1 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSV8JUYMBN Pin Kodu :38203

Belge Takip Adresi :

<https://turkiye.gov.tr/ebd?ek=5539&eD=BSV8JUYMBN&eS=297377>

Adres:Dicle Üniversitesi Rektörlüğü, 21280-Diyarbakır
Telefon:+90 412 241 10 00 Faks:+90 412 241 10 56
e-Posta:gunesek@dicle.edu.tr Elektronik Ağ:http://www.dicle.edu.tr
Kep Adresi: dicleuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Erkan Seyrek
Unvanı: Btiro Personeli

Tel No: 2237

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
PROJE ONAY BELGESİ FORMU (EK 4)

Üniversitemiz Güzel Sanatlar Anabilim Dalı Resim İş Eğitimi Bölümü'nde yüksek lisans öğrencisi olan Eren AKTAŞ'ın Prof. Dr. Ali Osman ALAKUŞ danışmanlığında hazırlamış olduğu tezin "Güzel Sanatlar Lisesi 10. Sınıf Öğrencilerinin İki Boyutlu Sanat Atölye Dersinde Sanat Eleştirisi Yönteminin Öğrencilerin Öğrenme Süreçlerine Etkisi" başlıklı çalışması, Dicle Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Yönergesi uyarınca değerlendirilmiştir.

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU KARARI (Etik Kurul tarafından doldurulacaktır)	
Başvuru formunun Etik Kurula ulaştığı tarih	27.05.2022/292545
Etik Kurul Karar toplantı tarihi ve karar sayısı	31.05.2022—152
☒ Proje etik açısından uygun bulunmuştur.	
☐ Proje etik açısından geliştirilmesi gerekmektedir. Açıklama:	
☐ Proje etik açısından uygun bulunmamıştır. Açıklama:	

Prof. Dr. H. Musa BAĞCI
BAŞKAN

Prof. Dr. Hasan TANRIVERDİ
ÜYE

Prof. Dr. Mehmet Mesut ERGİN
ÜYE

Prof. Dr. Kemal ÖZGEN
ÜYE

Prof. Dr. Yılmaz DEMİRHAN
ÜYE

Prof. Dr. Bahar BURTAN DOĞAN
ÜYE

Prof. Dr. Mehmet Halis ÖZER
ÜYE

ASLI GİBİDİR

HKM-FRM-499/00

EK-2

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ARAŞTIRMA İZİN ONAYI

T.C.
HATAY VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-32889839-605.01-62606641
Konu : Eren AKTAŞ'ın
Araştırma İzin Onayı

02.11.2022

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Dicle Üniversitesi Rektörlüğünün (Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı) 10/10/2022 tarihli ve E-68508712-100-371306 sayılı yazısı.

Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Eren AKTAŞ'ın "Güzel Sanatlar Lisesi 10. Sınıf Öğrencilerinin İki Boyutlu Ana Sanat Atölye Dersinde Sanat Eleştirisi Yönteminin Öğrencilerin Öğrenme Süreçlerine Etkisi" başlıklı araştırma uygulama izin talebi İlgi'de kayıtlı yazı ile istenmektedir.

Söz konusu çalışmanın "Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890 ve 2020/2 nolu Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine" uygun olduğundan, ilgilinin araştırmanın Müdürlüğümüzün izni ile denetimi ilçe millî eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre, **elde edilen verilerin kamuoyu ile paylaşılmadan önce Müdürlüğümüzün ilgili birimine iletilmesi ve "yayınlanmasında sakınca yoktur" yazısını alması, onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ve uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının kullanılması koşuluyla;** İlimiz Antakya ilçesi Hatay Bedii Sabuncu Güzel Sanatlar Lisesi 10. sınıf öğrencilerine yönelik haftada 1 saat toplamda 10 hafta süreyle uygulama çalışması yapmasını, öğrencilere yönelik ekte yer alan görüşme ve anket formlarının uygulanmasını, olurlarınıza arz ederim.

Mahmut SABAH
Şube Müdürü

OLUR

Seyit Ali BÜYÜK
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Ürgen Paşa Mahallesi Şehit İsmail Yıldırım Sokak Hatay İl Millî
Eğitim Müdürlüğü Sitesi No: 2/1 31010 Antakya/Hatay
Telefon No : 0 (326) 227 68 68
E-Posta: stratejigelistirme31@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Bilgi için: Günay AKAR Şef (1131)
Şb. Md.: Mahmut SABAH (1030)
İnternet Adresi: hataymem@meb.gov.tr Faks:3262276969

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden c653-f113-33e2-8a5d-8a62 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
ANTAKYA KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-61179072-605.01-62881099
Konu : Eren AKTAŞ'ın
Araştırma İzin Onayı

07.11.2022

HATAY BEDİİ SABUNCU GÜZEL SANATLAR LİSESİ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : İl Millî Eğitim Müdürlüğünün 04.11.2022 tarih ve 62845140 sayılı yazısı.

Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Eren AKTAŞ'ın "Güzel Sanatlar Lisesi 10. Sınıf Öğrencilerinin İki Boyutlu Ana Sanat Atölye Dersinde Sanat Eleştirisi Yönteminin Öğrencilerin Öğrenme Süreçlerine Etkisi" başlıklı araştırma uygulama izin talebi ile ilgili 02/11/2022 tarihli ve 62606641 sayılı valilik onayı ekte gönderilmiştir.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Osman Şevket İYİ
İlçe Milli Eğitim Müdürü a.
Şube Müdürü

Ek :

- İlgi yazı ve ekleri
- Onay

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Hükümet Konağı Akasya Mahallesi 186.sokak No : 10/2

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-cbys>

Bilgi için : Nurullah CURA

Telefon No : 0 (326) 227 12 77

Unvan : Memur

E-Posta:

İnternet Adresi:

Faks: 3262271279

Kep Adresi : meba@hs01.kep.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden deee5-2627-3f02-b020-24a4 kodu ile teyit edilebilir.

EK-3

DERS İŞLENİŞ ÖRNEĞİ

DERS: GÖRSEL SANATLAR

1. ÖĞRENME ALANI: Sanat Eleştirisi ve Estetik

KONU: Çağdaş Türk Resim Sanatı

KAZANIMLAR

1. Türk resminin erken dönem gelişimini açıklar.
2. Çağdaş Türk resminin grup ve temsilcilerini tanır.
3. Çağdaş Türk ressamlarını ve eserlerini tanır.
4. 1950 sonrası Türk resminde bireysel eğilimlerin oluşmasındaki etkenleri açıklar.
5. Türk resminde, İstiklal Savaşı'nı konu alan ressamaları ve bu ressamaların eserlerini tanır.
6. Tanımlama, çözümleme, yorumlama ve yargılama gibi sistematik basamaklarla sanata ve sanat eserine eleştirel bir açıdan bakar.
7. Eserde neler gördüğünü söyler.
8. Gördüğü sanat eserindeki görsel sanat öğelerinin sanatsal düzenleme ilkelerine göre nasıl kullanıldığını açıklar.
9. Sanat eleştirisi basamaklarından tanımlama basamağında görsel sanat öğelerini tanır.
10. Tanımlama basamağından yola çıkarak sanatsal düzenleme öğelerini tanır.
11. Çözümleme basamağından yola çıkarak sanatsal düzenleme ilkelerini tanır.

12. Sanat eleştirisi basamaklarından yorumlama basamağından yola çıkarak eser ile ilgili duygu ve düşüncelerini dile getirir.
13. Yargı basamağından yola çıkarak yapıtı sanat kuramlarına veya kuramına dâhil eder.
14. Başka eleştirilere açık olur, saygı duyar.
15. Sanat eleştirisi yöntemini çalışmalarında başarıyla kullanır.

SINIF: 10

SÜRE: 2+2+2+2+2 DERS SAATİ

ARAÇ GEREÇ: Bilgisayar, Genel Ağ, Etkileşimli Tahta, Çağdaş Türk Resim Sanatı İçerikli Sanat Kitapları, Sanat Eseri Röprodüksiyonları.

YÖNTEM VE TEKNİKLER: Anlatım, Soru-Cevap, Sanat Eseri İnceleme, Tartışma, Araştırma, İstasyon, Gösterip Yaptırma

KAYNAKLAR: MEB MEGEP İnternet Sayfası, Genel Ağ, Sanat Kitapları

DERSE HAZIRLIK: Bir sanat eserinin nitelikleri neler olmalıdır? Sanat eleştirisi nasıl yapılır? Gibi sorular ile beraber hazırlanan sanat eseri katalogları paylaşılıp öğrencilerin dikkatleri çekilmeye çalışılmıştır. Sanat Eserleri ve sanatçılar hakkında dönemin koşulları dikkate alınarak bilgiler slayttı hazırlanmıştır. Sanat Eleştirisi konusunun basamakları kapsamlı anlatım ve sunumlarla ders materyalleri ile desteklenmiştir.

EK-4**ARAŞTIRMA UYGULAMA ÇALIŞMA PLANI**

1.DERS	Tanışma ve Araştırmanın açıklanması	Araştırma Süreci ile ilgili bilgilendirme	Araştırmaya katılımın gönüllülük esaslı olduğunun açıklanması, sayının belirlenmesi	Veli Onam Formlarının dağıtılması
2.DERS	Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi Yöntemi Anlatım	Sanat tarihi Sanat Eleştirisi Estetik Sanatsal Uygulama	Soru-Cevap Slayt Sunum Beyin Fırtınası	Deney ve Kontrol Gruplarının oluşturulması, Başarı Saptama Testi-Öntest
3.DERS	Edmund Feldman'ın Sanat Eleştirisi Metodu Anlatımı	Betimleme Çözümleme Yorumlama Yargılama	Slayt Sunum Beyin Fırtınası	Görsel Sanatlar dersi Tutum Ölçeği-Öntest
4.DERS	Cumhuriyet dönemi çağdaş Türk resminin temsilcileri ve eserleri	Eser Tanıtımları	E. Feldman Metodunun uygulanması Gösterip Yaptırma	Ders Uygulama Görüşme Formu
5.DERS	1.Eser Cemal Tollu-Çoban ve Tiftik Keçileri (Guaj Boya)	Betimleme Çözümleme Yorumlama Yargılama	E. Feldman Metodunun uygulanması Gösterip Yaptırma	Sanat Eleştirisi Yaprağı
6.DERS	2.Eser Turgut Zaim-Erciyes (Akrilik Boya)	Betimleme Çözümleme Yorumlama Yargılama	E. Feldman Metodunun uygulanması İstasyon Tekniği	Sanat Eleştirisi Yaprağı
7. DERS	3. Eser Ferruh Başağa-Kuşlar (Yağlı Boya)	Betimleme Çözümleme Yorumlama Yargılama	E. Feldman Metodunun uygulanması Gösterip Yaptırma	Sanat Eleştirisi Yaprağı. Ders Uygulama Görüşme Formu
8.DERS	4. Eser Bedri Rahmi Eyüboğlu-Sarı Saz (Serbest Teknik)	Betimleme Çözümleme Yorumlama Yargılama	E. Feldman Metodunun uygulanması Gösterip Yaptırma	Sanat Eleştirisi Yaprağı
9.DERS	5. Eser Nuri İyem-Gün Başlıyor Kondularda (Akrilik Boya)	Betimleme Çözümleme Yorumlama Yargılama	E. Feldman Metodunun uygulanması İstasyon Tekniği	Sanat Eleştirisi Yaprağı, Başarı Saptama Testi-Sontest
10. DERS	Sanat Eleştirisi Yöntemi Görüşler	Çalışmaların Sergilenmesi	Ürün Dosyası Değerlendirme	Tutum Ölçeği-Sontest, Değerlendirme Ölçeği

EK-5

SANAT ELEŞTİRİSİ YAPRAĞI

SANAT ELEŞTİRİSİ YAPRAĞI

Adı:

Soyadı:

Eserin Adı:

TANIMLAMA

1-Bu eser hangi sanat formudur? (resim, heykel, özgün baskı, seramik vs.)

Cevap:

2-Bu eserde neler görmektesiniz?

Cevap:

3-Bu eserde hangi renkler kullanılmıştır, baskın renk ve renkler nelerdir?

Cevap:

4-Bu eserde hangi çizgileri görüyorsunuz?(düz, eğri, diğerleri)

Cevap:

5-Bu eserde geometrik biçimler mi doğal biçimler mi kullanılmıştır?

Cevap:

6-Bu eserde doku var mıdır?

Cevap:

7-Bu eserde boşluk var mıdır?

Cevap:

8-Bu eserde ışık-gölge, açık-koyu değerler var mıdır?

Cevap:

ÇÖZÜMLEME

1-Bu eserin duruşu yatay mı dikey mi?

Cevap:

2-Bu eserin yüzeyi nasıldır, nerelerinde dokular artıp azalmaktadır?

Cevap:

3-Bu eserde biçimler nerelerde ve nasıl düzenlenmiştir?(Simetrik, geometrik, organik)

Cevap:

4-Bu eserde boşluklar var mıdır varsa nerelindedir?

Cevap:

5-Bu eserde en dikkat çeken şey nedir?

Cevap:

6- Bu eserde ışık ve gölge değerleri dengeli midir?

Cevap:

7- Bu eserde göze ilk çarpan yerler neresidir?

Cevap:

8-Bu eserde sanatçı hangi malzemeyi kullanmıştır?

Cevap:

YORUMILAMA

1-Bu eserde hafif mi ağır mı bir görünüm var?

Cevap:

2-Bu eserde semboller kullanılmış mıdır? Kullanılmışsa nerelrededir?

Cevap:

3-Bu eserin yapıldığı dönemde yaşamış olsaydınız bu eserin karşısında neler hissederdiniz?(Karşısına yazınız)

a) Yalnız mısınız?.....

b) Nasıl bir ortam var?.....

c) Hava durumu nasıl?.....

d) Hangi mevsim hangi saatteyiz?.....

4-Bu eserde duyularınızdan yola çıkarak neler hissediyorsunuz?(Karşısına yazınız)

a) Eser ne kokuyor?.....

b) Eserin nasıl bir tadı var?.....

c)Eserde bir ses duyuyor musunuz?.....

d)Esere dokunduğunuzda ne tür duygular hissediyorsunuz?.....

5-Esere siz bir isim vermiş olsaydınız bu ne olurdu?

6-Eserin konusu nedir?

7-Esere eklemek istediğiniz veya çıkarmak istediğiniz bir şey var mı?

8-Sizce bu eser bu gün insanlara ne ifade ediyor? Yapıldığı dönemde ne ifade ediyordu?

9-Bu eser hakkında neler hissettiklerinizi açıklayabilir misiniz?

YARGI

1-Bu eser size nasıl bir mesaj verdi?

2-Bu eseri başarılı bulduysanız nedenini başarısız bulduysanız nedenini açıklar mısınız?

3-Bu eser neden önemlidir?

4- Bu eser hangi sanat kuramına niçin girmektedir?(Seçeneklerden birini işaretleyiniz)

a) Sanatçı gördüğünü doğru ve kesin bir biçimde yansıttığı için mi? (Yansıtmacılık Kuramı) ☐

b) Sanatçı çizgileri, biçimleri ve boşluğu estetik bir düzenleme içerisinde oluşturduğu için mi? (Biçimcilik Kuramı) ☐

c) Sanatçı kendi duygularını ve hayallerini anlatan bir heykel yaptığı için mi? (Anlatımcı Kuram) ☐

d) Sanatçı, resmi ile dinsel, eğitsel ya da politik bir düşüncüyü yaymaya çalıştığı için mi? (İşlevsellik Kuramı) ☐

EK-6

TUTUM ÖLÇEĞİ

GÖRSEL SANATLAR DERSİ TUTUM ÖLÇEĞİ

Sevgili öğrenciler, aşağıda verilmiş olan cümlelerin karşısında belirtilen "Tamamen Katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Hiç Katılmıyorum" ifadelerinden birine size uygunluk ölçütünde (X) işaretini koyunuz.

		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1	Görsel Sanatlar dersi çok sevdiğim dersler arasında yer alır.					
2	Görsel Sanatlar dersi sevmediğim dersler arasındadır.					
3	Güzel Sanatlar Lisesinde okumaktan çok memnunum.					
4	Güzel Sanatlar Lisesinde okumak bana hiç uygun değil.					
5	İki Boyutlu Ana Sanat Atölye dersini çok seviyorum.					
6	İki boyutlu Ana Sanat Atölye dersini sıkıcı buluyorum.					
7	Görsel Sanatlar dersinde yaptığım çalışmalar (resim, heykel grafik vs.) yararlı buluyorum.					
8	Görsel Sanatlar dersinde yapılan çalışmalar (resim, heykel grafik vs.) gereksiz buluyorum.					
9	Görsel Sanatlar dersi konuları sosyal ve kültürel gelişimime katkı sağlar.					
10	Görsel Sanatlar dersini hiç yararlı bulmuyorum.					
11	Gelecekte Görsel Sanatlar veya görsel sanat alanlarının herhangi biriyle ilgilenmek istiyorum.					
12	Geleceğimde sanat alanlarının yer bulacağını sanmıyorum.					
13	Okullarda Görsel Sanatlar dersi için ayrılan ders saatini yeterli buluyorum.					
14	Görsel sanatlar dersinin ders saatinin az olduğunu düşünüyorum.					
15	Görsel sanatlar dersi konularını öğrenirken keyif alıyorum.					
16	Görsel sanatlar dersi konularını sıkıcı buluyorum.					
17	Okul dışı ilgi alanlarımda müze, galeri ve kültürel mekanları gezmek hep olur.					
18	Okul dışında sanat ile asla ilgilenmem					
19	Sanat Eleştirisi yapabilmek görsel sanat eserlerini daha iyi gözlemlememe ve anlamama yol açar.					
20	Sanat Eleştirisi yapabilmeyi hiç istemem.					
21	Dergi, TV, Sosyal Hesap mecralarında çalışmalarını takip etmiş olduğum ressam, heykeltıraş, grafik tasarımcı ve karikatüristler hep olur.					
22	Görsel Sanatlar alanında çalışmalar yapan insanları pek önemsemem.					
23	Görsel Sanatlar dersinin eğitim ve öğretim içinde çok önemli olduğuna inanıyorum.					
24	Görsel Sanatlar dersi eğitim ve öğretimde yeterli değeri görmemektedir.					
25	Görsel sanatlar dersi diğer derslerle çoğunlukla uyum içerisinde öğrenmeler sağlar.					
26	Görsel Sanatlar dersinin diğer derslerle uyumu çok azdır.					
27	Görsel Sanatlar eğitimi yaşama pozitif bakma, zevkler geliştirme ve güzel bakış açısı geliştirmeme yardımcı olan bir derstir.					
28	Görsel Sanatlar dersi sadece uygulama yaptığım bir derstir.					
29	Görsel Sanatlar dersinde öğrendiklerim yaşamla uyumluluk sağlar.					
30	Görsel sanatlar dersi sadece bir okul dersidir.					

BAŞARI SAPTAMA TESTİ ÖN TEST-SON TEST

BAŞARI SAPTAMA TESTİ

ÖN TEST-SON TEST

Öğrencinin

Adı:

Soyadı:

Sınıfı:

Okul numarası:

1-) Sanat eğitiminin doğasında olan bu beceri; öğrencinin kendi çalışmasını ve diğerlerinin çalışmalarını sürekli değerlendirerek, hatalarını anlayarak, onu düzeltme yoluna giderek gerçekleştirdiği bir sürecin sonudur. Boşluğa aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

A)Değerlendirme B)Yorumlama C)Estetik D)Gözlem Yapma E) Eleştirel Düşünme

2-) Bir resmin oluşmasını sağlayan birimlerin (renk, çizgi, doku, boşluk-doluluk vb.) fark edilmesine yönelik yapılacak çalışmaları içerir. Boşluğa aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

A)Algılama B)Kompozisyon C)Analiz Etme D)Çok Yönlü Düşünme E)Gözlem

3-) Bir sanatsal araştırma ve sanata karşı duyarlı tepki verme sürecine ne denir?

A)Gözlem Yapma B)Estetik C)Sanat Eleştirisi D)Değerlendirme E)Algılama

4-) Sanat adına yapılmış bir çalışmanın sanat eseri olup olmadığı ya da bir sanat eseri üzerinde tartışmak üzere bir yöntem geliştiren bilinen ilk sanat eğitimcisi kimdir?

A)Larry Shiner B)Jean Piaget C)Edmund Feldman D)Viktor Lowenfeld E)Eisner

5-) Aşağıdakilerden seçeneklerin hangisinde sanat eleştirisinin dört ana evresi sıralamasına göre birlikte verilmiştir?

A)Betimleme, Çözümleme, Yorumlama, Yargılama

B)Betimleme, Yorumlama, Yargılama, Çözümleme

C)Yorumlama, Betimleme, Çözümleme, Yargılama

D)Çözümleme, Yorumlama, Yargılama, Betimleme

E)Yargılama, Yorumlama, Çözümleme, Betimleme

6-) *Orada ne var? Ne görüyorsunuz? Bu hangi sanat formudur?* Sorularının sorulduğu sanat eleştirisi evresi aşağıdakilerden hangisidir?

A)Çözümleme B)Betimleme C)Yorumlama D)Yargılama E)Değerlendirme

7-)Sanat eseri ne gibi bir ses veriyor? Ne gibi bir tat veriyor? Nasıl kokuyor? Sorularının sorulduğu sanat eleştirisi basamağı aşağıdakilerden hangisidir?

A)Betimleme B)Yorumlama C)Çözümleme D)Yargılama E)Eleştirel bakış

8-)Bir sanat eseri niçin güzeldir? Sorusunun sorulduğu sanat eleştirisi basamağı aşağıdakilerden hangisidir?

A)Betimleme B)Çözümleme C)Yorumlama D)Yargılama E)Analiz etme

9- Bir sanat eserini kim değerlendiremez?

A)Büyük anneniz B) Bakan C)Polis D) Ölmüş insan E)Öğrenci

10-)İnsanların dikkat etmedikleri şeyleri görerek, açıklayarak ve ilişkileri çözümleyerek, anlamlarını yorumlayarak, toplum için önemini yargılayarak onların bir sanat eserini daha iyi anlamalarına yardımcı olan kişilere ne ad verilir?

A)Ressam B)Sanat Tarihçisi C)Gazeteci D)Arkeolog E) Sanat Eleştirmeni

11-) Aşağıdakilerden hangisi bir sanat kuramı değildir?

A)Yansıtmacı Kuram

B)Dışavurumcu-Anlatımcı Kuram

C)Biçimci Kuram

D) Taklitçi Kuramı

E)Rengin Etkileşim Kuramı

12-)Sanatçı yapıtının, dinsel, eğitsel ya da bir ilkeyi yayma açısından yararlı bulduğu durumları açıklamayı amaçladığı ve burada işe yararlılığın söz konusu olduğu sanat kuramı aşağıdakilerden hangisidir?

A)İşlevsellik B)Biçimci C)Dışavurumcu D)Yansıtmacı E)Psikolojik

13-) Sanat eleştirmenleri aşağıda verilen yerlerden hangisinde görev yapmazlar?

A)Sanat Galerileri B)Dergiler C)Müzeler D)Okullar E)Televizyon

14-)Eserlerde baskın unsur ve ilgi odağı yaratmak için kullanılan sanatsal biçimlendirme ilkesi aşağıdakilerden hangisidir?

A)Hareket B)Ritim C)Vurgu D) Denge E)Oran

15-)Değerler, renkler, dokular, şekiller ve diğer unsurlardaki karşıtlıkların ifadesi için kullanılan sanatsal biçimlendirme ilkesi aşağıdakilerden hangisidir?

A)Denge B)Zıtlık C)Vurgu D)Oran E)Ritim

16-Resimlerin yüzeyini güzelleştirmek ve zenginleştirmek amacı ile çizgi, şekil, renk gibi sanatsal unsurların planlı veya rastgele tekrarlar içinde kullanıldığı sanatsal biçimlendirme ilkesi aşağıdakilerden hangisidir?

A)Örüntü B)Denge C)Vurgu D)Hareket E)Bütünlük

17-)Değişik parçalardan bir bütün oluşturulmasına yardımcı olmak için kullanılan sanatsal biçimlendirme ilkesi aşağıdakilerden hangisidir?

A)Bütünlük B)Denge C)Oran D)Örüntü E)Hareket

18-)Sanat eserinde bütünlüğü ve formlar arasındaki zıtlıkların uyumunu oluşturmak için kullanılan sanatsal biçimlendirme ilkesi aşağıdakilerden hangisidir?

A)Vurgu B)Hareket C)Zıtlık D)Denge E)Oran

19-)Seyircilerin eseri izlerken eser üzerinde bakışlarını yönlendirmek, durağan yapıyı bozmak ve kompozisyona dinamizm katmak için kullanılan sanatsal biçimlendirme ilkesi aşağıdakilerden hangisidir?

A)Hareket B) Zıtlık C)Denge D)Örüntü E)Vurgu

20-)Boya maddelerinin zamlı su ile karıştırılmasından oluşur. Su bazlı opak (kapatıcı) bir boya cinsi olan boyaya ne denir?

A)Yağlı boya B)Mürekkep C) Guaj boya D)Pastel Boya E)Kolaj

CEVAP ANAHTARI					
SORU	A	B	C	D	E
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					
17					
18					
19					
20					

EK-8

DERS UYGULAMA ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

DERS UYGULAMA ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

Çalışmanızın adı:

Boyutu:

Tekniği:

- 1-Sanat eleştirisi yöntemi ve basamakları hakkında herhangi bir bilgi değişiminiz oldu mu?
- 2-Sanat eleştirisi etkinliklerinden ve ders sürecinden keyif aldınız mı?
- 3-Bu derste neler öğrendiğinizi anlatabilir misiniz?
- 4-Yapılan etkinliklerden zorlandığınız bir nokta oldu mu varsa neydi?
- 5-Yapılan etkinlik ve çalışmaların verimli olduğunu düşünüyor musunuz?
- 6-Çalışmalar içinde en beğendiğiniz aşama neydi?
- 8- Zaman ve materyaller çalışmalarınızı olumlu mu olumsuz mu etkiledi?
- 9- Arkadaşlarınızla paylaşımda bulundunuz mu?
- 10- Öğretmeninizden destek aldığınız nokta oldu mu?

EK-9**DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ****DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ**

Öğrencinin Adı-Soyadı:

KAZANIMLAR	ÇOK İYİ-4	İYİ-3	ORTA-2	ZAYIF-1
Sanat Eleştirisi konusuna ve derse isteklidir ve yeniliklere açıktır.				
Sanatsal düzenleme öğeleri ve görsel okuryazarlık bilgi-becerisini sanat eleştirisi yaparken kullanır.				
Çağdaş Türk Resim Sanatı temsilcileri ve eserleri hakkında bilgiler sunar.				
E. Feldman metodunu sanat eleştirisi yaparken kullanır.				
Betimleme, Çözümleme, Yorumlama ve Yargılama basamağındaki sorulara cevap verir				
Sanat Eleştirisi yaparken eseri sanat kuramlarına veya kuramına dâhil eder.				
Arkadaşları ile işbirliği yapar ve eleştiriye açıktır.				
Uygulama çalışmalarında malzemeleri ustalıkla kullanır ve paylaşma açıktır.				
Çalışma düzen ve temizliğine önem verir				
Çalışma süresince destek ve diyaloga açık olur.				
TOPLAM				
GENEL TOPLAM				

ÇOK İYİ: 4 PUAN, İYİ: 3 PUAN, ORTA: 2 PUAN, ZAYIF: 1 PUAN olmak üzere; 40 puan üzerinden alınan puan 100 puana oranlanır.

Eren AKTAŞ

Görsel Sanatlar Öğretmeni

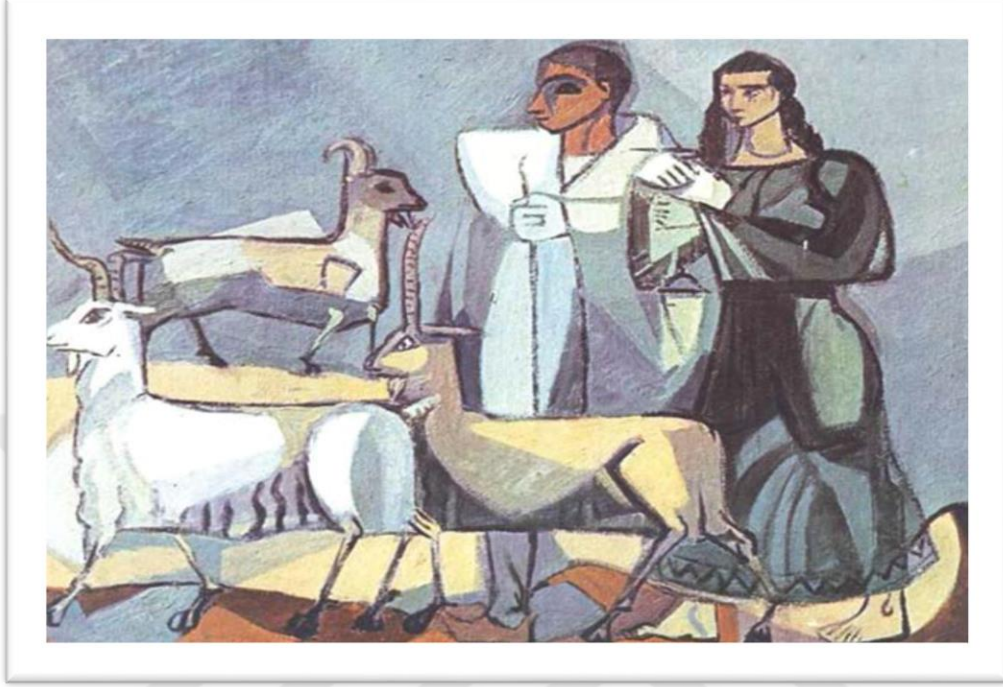
EK-10

TARİH ŞERİDİ

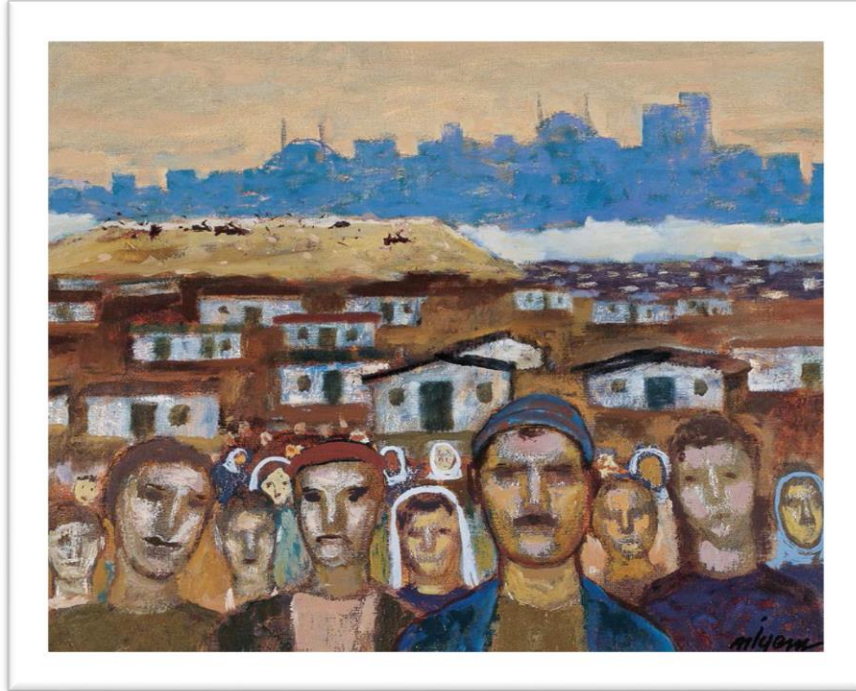
Osman Hamdi Bey (1842-1910) Şeker Ahmet Paşa (1841-1907) Hikmet Onat (1882-1977) Nazmi Ziya Güran (1881-1937) Hoca Ali Rıza (1857-1930)		3 Öncesi (Hat, Tezhip, Minyatür, Ebru)	TARİH ŞERİDİ
Türk İzlenimcileri	1914 Çalh Kuşağı	Çağdaş Türk Resminin Grup ve Temsilcileri	
Renkçi tutumun yanı sıra çizgiye, kuruluşa ve yapısal sağlamlığa öncelik verdiler.	1929 Müstakiller Grubu (Birleşmiş Ressamlar ve Heykeltıraşlar Derneği)		
Kübist ve inşacı eğilimlere dayanan ve birbirlerinden farklılık gösteren üsluplar sergilediler.	1933 D Grubu		
Türk resim sanatında toplumcu gerçekçi anlayışı geliştirdiler.	1940 Yeniler Grubu		
Kendilerine özgü üsluplar geliştirdiler.	1947 Onlar Grubu		
Mihri Müşfik (1886-1954) Hale (Salih) Asaf (1905-1938) Turgut Zaim (1906-1974) Bedri Rahmi Eyüboğlu (1911-1975) Zeki Faik İzer (1905-1988) Ferruh Başağa (1915-2010) Burhan Doğançay (1929-2013)	Neşe Erdok (1940-...) Şükriye Dikmen (1918-2000) Sabri Berkel (1907-1993) Nuri İyem (1915-2005) Turan Erol (1927-...) Ahmet Yakupoğlu (1920-2016) Süleyman Saim Tekcan (1940-2005)	Çağdaş Türk Ressamları (Batlaşma Hareketi)	
Soyut Sanat, Pop Art, Op Art, Kavramsal Sanat, Minimalizm, Postmodernizm...	Yeni Dal Grubu Siyah Kalem Grubu Mavi Grup	1950 Ve Sonrası	

EK-11

SANAT ELEŞTİRİSİ UYGULAMA ÇALIŞMALARI ESERLERİ

Görsel 1. : “Çoban ve Tiftik Keçileri”, 1955, Cemal Tollu, 90x121 cm, Duralit Üzerine Yağlı Boya, Resim Heykel ve Müzesi, İstanbul

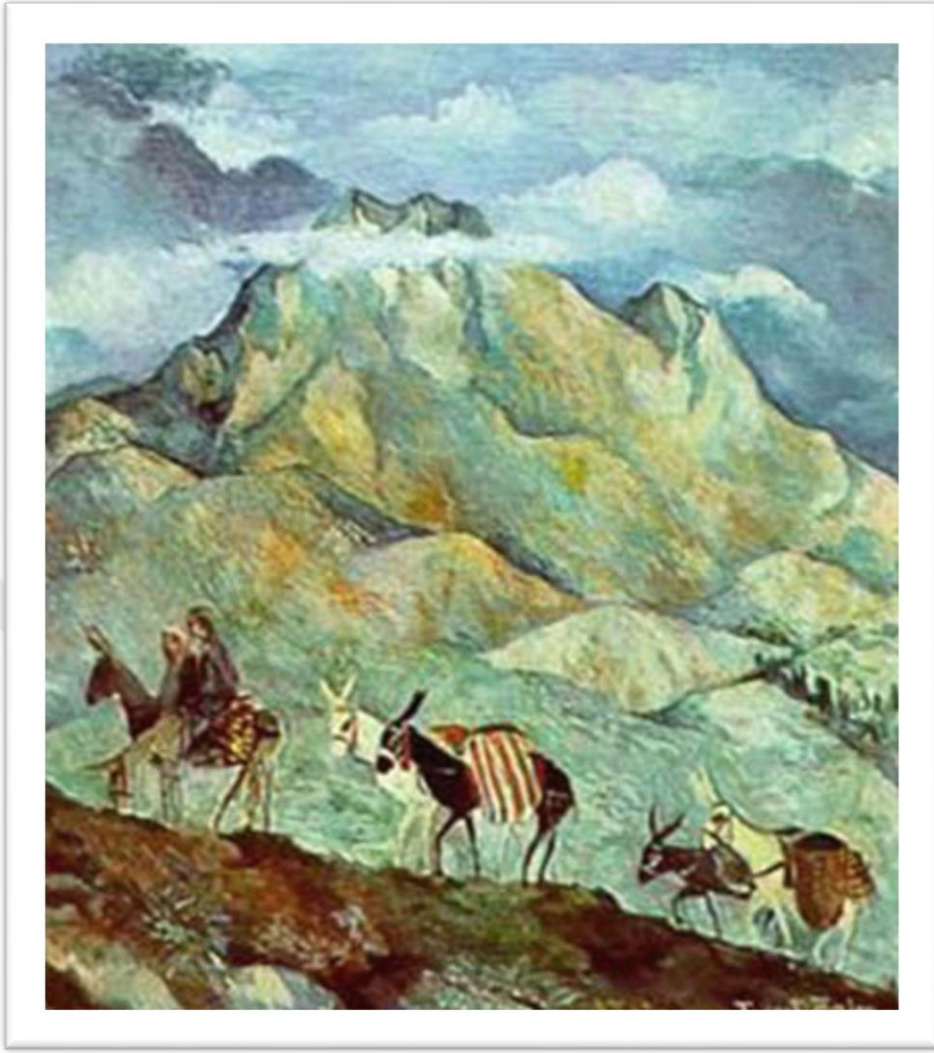
Görsel 2. ”Gün Başlıyor Kondularda”, 1998, Nuri İyem, 50x45 cm, Tuval Üzerine Yağlı Boya, Özel Koleksiyon

Görsel 3.: “Kuşlar”, 2007, Ferruh Başağa, 95x125 cm, Kâğıt Üzerine Baskı, Özel Koleksiyon

Görsel 4. : “Sarı Saz”, 1966, Bedri Rahmi Eyüboğlu, 183x122 cm, Tuval Üzerine Karışık Teknik, Resim Heykel Müzesi, Ankara

Görsel 5. : “Erciyes”, 1939, Turgut Zaim, 40x30 cm, Kâğıt Üzerine Guaj Boya, Özel Koleksiyon